

ΤΟΥ ΘΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΚΕΦΑΛΛΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΠΜΕ΄.

SANCTI PATRIS NOSTRI

SYMEONIS JUNIORIS THEOLOGI

CAPITA PRACTICA ET THEOLOGICA CCXXVIII*

I. Fides est, propter Christum pro ejus mandato morte occumbere, et credere, mortem hujusmodi. Α. Πίστις ἐστὶ, τὸ διὰ Χριστὸν ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ἐντολῆς ἀποθανεῖν καὶ τὸν θάνατον τοῦτον ζωῆς

(I) Præcedunt apud Jac. Pontanum capitula sequentia :

« Deus corporeis oculis aspicientibus nusquam est, effugit enim sensum omnem ceruendi. Ast animo, et cogitatione intuentibus, ubique est. Nam cum in omni, seu in rerum uniuersitate est, tum extra omne est. In illo prope est timentibus eum (*Psal.* lxxxiv, 10), et longe a peccatoribus salus ejus (*Psal.* cxviii, 153).

« Memoria Christi mentem illuminat, et demonas fugat. Lumen autem sanctæ Trinitatis in corde puro lucens, hominem a toto mundo sejungit, sui que participem jam hinc futura gloria complet, quatenus eam potest capere, qui a superna gratia regitur, et adhuc in corporis custodia detinetur.

« Si prætereuntibus, ac pereuntibus omnibus, quæ oculorum sensu percipiuntur, tantummodo Deus permanet, ac permanebit, omnino ejus gratiæ in hac vita assatim compotes, quanquam in terris versantur, tamen nunc maximam partem cum futuro sæculo apti, atque conjuncti sunt, et in umbra ista, onere corporis tanquam gravi sarcina depressi, ingemiscunt.

« Dominus noster non eos beatos esse affirmat (*Matth.* v, 19), qui docent duntaxat; sed dignos prius per mandatorum obedientiam habitos, qui cœlestia suspicerent, quique in semetipsis lumen spiritus illuminans coruscare conspexerunt, et in vera ejusdem visione per ipsum et cognitione, et actione didicerunt, de quibus apud alios docendi causa dissererent. Primum igitur eos qui ad docendum aggrediuntur, ita sustolli, ac subuehi, quemadmodum diximus, necesse est: ne si doceant quæ nesciunt, tam sese ipsos, quam sibi credentes in fraudem et exitium inducant.

« Qui Deum non timet, is non credit Deum esse, insipiens enim est (*Psal.* xiiii, 1). Qui autem istud credit, illum timet: « Qui porro dicit se timere Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est (*I Joan.* ii, 4), » et timor Dei in illo non est; ubi enim timor, inquit Scriptura (*Psal.* cxi, 1), ibi

custodia mandatorum. Quod si et timore Dei vacamus, et diuinis legibus non paremus, ab ethnicis atque infidelibus nihil discrepamus.

« Fides, timor Dei, observatio mandatorum ejus pro portione purgationis præmium conciliant. Quantum purgamur, tantum in charitatem Dei a timore euehimur, et proficiente quodammodo a timore ad charitatem Dei transimus, audientes ab eo: « Qui habet mandata mea, et seruat ea, ille est qui diligit me (*Joan.* xiv, 21). » Et ita certamen certamini addamus, magisque semper ac magis contendamus, ut operibus charitatem demonstramus. Quod si fiat, ipse, sicut promisit, nos diliget. Si Christus nos diligat, Pater ejus similiter nos charos habebit, et Spiritus utique viam muniet, ac domicilium preparabit, ut in uno hypostaseon personarumve conventu, Patris, et Filii, et Spiritus sancti mansio et habitaculum evadamus.

« Divinitatis tres hypostases habentis suscepta in perfectis habitatio, quam iidem cognoverunt, et præclare senserunt, ea desiderium ipsorum non satiat, sed majoris potius, et ardentioris desiderii initium, et causa est. Exinde enim istorum hospitum susceptori nullam partem quietis concedit: verum efficit, ut quasi ab igne semper incensus, et inflammatus, ad diuinioris ejusdem desiderii flammam sese extollat. Quoniam enim mens, quem desiderat intelligendo comprehendere, et finem ejus indagare nequit, etiam desiderio, et amori finem ac terminum ponere non potest: sed eum sine infinito assequi, et comprehendere cœuens, desiderium semper immensum infinitumque, et charitatem inexplebilem in seipsa circumfert.

« Qui ad hanc metam processit, nondum se desiderii, aut charitatis Dei in seipso principium inuenisse arbitratur: sed de se ita sentit, quasi Deum non emaret: quandoquidem charitatis plenitudinem assequi haud potuerit. Hinc seipsum postremum omnium timentium Deum reputans, indignum censet, qui cum fidelibus salutem adipiscatur.

* 145 tantum habemus Græce edita in *Φιλοκαλία τῶν ἁγίων Νηπιεῶν*, Venetiis 1782. fol. Jac. Pontanus 226 Latine ediderat.

πρόξενον εἶναι πιστεύειν· τὴν πτωχείαν, ὡς πλοῦ-
τον λογίζεσθαι· τὴν εὐτέλειαν καὶ ἐξουδένωσιν, ὡς
δόξαν τυχόντι καὶ περιφάνειαν· καὶ ἐν τῷ μηδὲν
ἔχειν, τὰ πάντα κατέχειν πιστεύειν· μᾶλλον δὲ κε-
κτῆσθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τῆς ἐπιγνώσεως
τοῦ Χριστοῦ, καὶ πηλὸν ἢ καπνὸν ἅπαντα τὰ δοώ-
μενα καθορᾶν.

β'. Ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ἐστὶ, τὸ μὴ μόνον κατα-
φρονῆσαι τῶν ἐν τῷ βίῳ τερπνῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ κερ-
τερῆσαι καὶ τὸ ὑπομείναι πάντα πειρασμὸν ἐπερ-
χόμενον ἐν λύπαις, καὶ θλίψεσι, καὶ συμφοραῖς, ἕως
ἂν θελήσῃ καὶ ἐπισκέψῃται ἡμᾶς ὁ Θεός. « Ὑπομέ-
νων γάρ, φησὶν, ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσ-
έσχε μοι. »

γ'. Οἱ τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἐν τινι προτιμώντες τῆς
τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς, πίστιν οὐ κέκτηνται πρὸς Χριστόν. B
Πάντως γὰρ ὑπὸ τῆς ἰδίας κρίνονται συνειδήσεως·
εἴγε καὶ συνειδήσιν ζῶσαν ἔχουσι περὶ τῆς ἀπιστίας
αὐτῶν. Πιστῶν γὰρ τοῦτό ἐστι, τὸ ἐν μηδενὶ μηδα-
μῶς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ παραβαίνειν τὴν ἐντολήν.

δ'. Πίστις ἢ εἰς Χριστὸν τὴν ἀληθινὸν Θεόν, ἐπι-
θυμίαν κελῶν ἔτεκεν, καὶ φόβον καλᾶσεων. Ἡ δὲ
τῶν κρείττωνων ἐπιθυμία, καὶ ὁ φόβος τῶν κολά-
σεων τήρησιν ἀκριβοῦς τῶν ἐντολῶν κατεργάσατο.
Ἡ δὲ ἀκριβοῦς τῶν ἐντολῶν τήρησις, τὴν ἰδίαν τοῦς
ἀνθρώπους ἐκδιδάσκει ἀσθίνειαν. Ἡ δὲ κατανόησις
τῆς ἀληθοῦς ἀσθενείας ἡμῶν, θανάτου μνήμην ἐγέν-
νησεν. Ὁ δὲ σύνοικον ταύτην κτησάμενος, αὐτὸς μα-
θεῖν ἐμπόμως ζητήσει, ὅπως ἔσται αὐτῷ μετὰ τὴν C
ἐξόδον τοῦ βίου τούτου καὶ ἀναχώρησιν. Ὁ δὲ γὰρ περὶ
τῶν μελλόντων γινῶναι σπουδάζων, πρῶτον ἑαυτὸν
ἀποστερησάτω τῶν παρόντων ὀφείλει. Ὁ γὰρ ἐν τού-
τοις καὶ μέχρις εὐτελοῦς τινος ὑπὸ προσπαθείας
κρατούμενος, ἐκείνων τὴν γνώσιν τελείαν οὐ δύνα-
ται κτήσασθαι. Εἰ δὲ καὶ ταύτης γεύσεται κατ' οἰ-
κιομίαν τὴν τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ τάχιον ἔασῃ τὰ ὑφ' ὧν
καὶ ἐν οἷς κρατεῖται κατὰ προσπάθειαν, καὶ ὅπως
τῆς τοιαύτης γένηται γνώσεως, μηδὲν ταύτης ἕτε-
ρον ἐξωθεν ἐννοεῖν ἐκουσίως καταδεχόμενος, καὶ αὐτὴ
τὴν δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

ε'. Ἡ ἀποταγή τοῦ κόσμου καὶ παντελὴς ἀναχώ-
ρησις, ξενιτείαν ἀναλαβημένη πάντων τῶν ἐν βίῳ
ὀνείων, καὶ ἡθῶν, καὶ γνωμῶν, καὶ προσώπων, καὶ ἄρ-
νησιν σώματος καὶ θελήματος, μεγάλης ὠφελείας D
πρόξενος γίνεται τῷ οὕτω θερμῶς ἀποταξαμένῳ ἐν
βραχεῖ τῷ καιρῷ.

ς'. Ὁ φεύγων τὸν κόσμον, ἔρχε μὴ δῶς τὴν ψυχὴν
εἰς παράκλησιν κατ' ἀρχάς, ἐν αὐτῷ τὰς οἰκτίσεις
ποιούμενος· εἰ καὶ πάντες σε τοῦτο ποιεῖν συγγε-
νεῖς καὶ φίλοι καταναγκάζουσι. Τοῦτο γὰρ αὐτοῖς οἱ
δαίμονες ὑποβάλλουσιν, ὅπως τὴν θερμὴν ἀποσθέσωσι

seemodi vitæ conciliatricem, ac parentem esse :
paupertatem divitias ducere. Vilitatem et contem-
ptum, veram gloriam, claritatemque judicare et
in nihil habendo omnia possidere, se existimare :
imo potius « investigabiles Christi divitias »
possidere, et universa quæ videntur, non aliter,
quam ut lutum, et fenum aspicerere.

2. Fides in Christum est, non solum oblecta-
menta hujus vitæ aspernari, sed omnes quoque in
nos invadentes tentationes patienter ferre ac sus-
tinere, in molestiis, afflictionibus, calamitatibus,
quoad Deus voluerit, et nos visitaverit.

3. Qui in re aliqua parentes suos Dei mandato
anteferunt, fidem in Christum non habent. Plane
enim a sua ipsorum conscientia judicantur, si
modo sanam gerunt infidelitatis suæ conscientiam.
Fidelium quippe hoc proprium est officium, in
nulla re magis Dei, et Salvatoris nostri jussa ullo
modo violare.

4. Fides in Christum Deum verum, bonorum
desiderium, et poenarum metum gignit. Deside-
rium autem bonorum, suppliciorumque timor, per-
fectam mandatorum observationem operantur.
Deinde perfecta mandatorum observatio homines
suam ipsorum imbecillitatem docet. Perspicientia
veræ imbecillitatis nostræ mortis memoriam ge-
nerat : quam qui contubernalem habuerit, cogno-
scere laborabit, quæ sibi post migrationem ex hac
luce eventura sint. Cæterum qui futurorum certior
fieri studet, ante omnia presentibus se privatam
ire debet. Nam qui his, etiam parvi momenti re-
bus affectum submittit, exactam illorum cognitio-
nem non consequitur. Quod si et hanc, Deo ita
permittente, gustabit, nisi primo quoque tempore
dimiserit, quorum ei affectus et amor dominatur,
penitusque huic sese notitiæ consecraverit, nihil
aliud extra eam sponte cogitandum ratus ipsa
quoque quam videtur habere cognitio, ab eo aufe-
retur.

5. Renuntiatio mundi, absolutaque secessio
peregrinitatem quamdam ab omnibus vitæ istius
vanitatibus, et illecebris, moribus, sententiis,
personis, abnegationemque corporis, et propriæ
voluntatis assumens, brevi magnam utilitatem ei
pariet, qui tam studiose ardentemque mundo re-
nuntiavit.

6. Qui mundum fugis, cave ne des solatium
animæ tuæ, ut in eo nonnunquam rogatus habites,
quamvis id omnes te rogent : hos enim demones
illis suggerunt, quo fervorem animi tui extin-
guant. Nam ut non prorsus propositum tuum im-

¹ Ephes. iii, 8.

« Omnia possibilis sunt credenti (Marc. ix, 22),
fides enim ad justitiam reputatur. Nam finis legis
Christus (Rom. x, 4). Fides autem in Christum
pro opere legis reputatur, crederenturque justifi-

cat, et coarsummat, ac per mandata Evangelii sta-
bilis et demonstrata, fideles vitæ internæ, quæ
in ipso Christo est, consortes ac participes red-
dit. »

pedire queant, laxius quidem certe, et languidius illud efficiant.

7. Cum te adversus omnia vitæ humanæ blandimenta virum præstiteris, nihilque ab eis allevamenti petiveris, tum diaboli flexis ad commiserationem cognatis, flere eos, et lamentari propter te in conspectu tuo facient: quod ita esse cognosces. Quod si tu immota mente contra talem impetum perstiteris, videbis eos repente furore et odio tui accensos, te ut inimicum aversari et vultum tuum amplius ferre non posse.

8. Cum a parentibus, fratribus, amicis tibi negotia facessi, et tribulationem creari senseris, demonem irride, cujus instinctu impulsuque hæc multimodis contra te suscipiuntur, et cum timore, curaque multa clam secede, Deum impense ora, ut celeriter ad portum boni alicujus Patris appellaris, in quo animam tuam oneratam ac delassatam reficere, ac recreare possis. Etenim pelagus vitæ hujus ad pericula objicienda, extremamque perniciem struendam ac parandam idonea multa continet.

9. Qui mundum odisse vult, ex medullis intimis Deum diligat, eumque continenter ante oculos habeat oportet: quando quidem nihil perinde ut ista duo facit omnia cum gaudio relinquere, et ut quisquillas despiciatui ducere.

10. Omnino fuge, probabilibus de causis (imo enimvero improbabilibus, et rationi parum consentaneis) assiduo in mundo versari. Verum accersitus, aetatum obedi: non enim in alio Deus æque, ut in celeri obedientia nostra lætatur: siquidem melior expedita, et prompta obedientia cum egestate, quam tarditas cum abundantia pecunia.

11. Si mundus, et mundana universa prætereunt, solus autem Deus sempiternus est, nec eum ulla mortis fata periment, lætamin', quicumque propter illum rebus fluxis salutem dixistis, Fluxa autem sunt non divitiarum modo, et pecuniarum, sed et omnis voluptas, et oblectatio peccati. Fluxa est: sola vero Dei mandata lux, et vita sunt, idque ab omnibus appellantur.

12. Si concepta flamma, et quasi læda ardenti accepta, frater, cursu te ad cœnobium, aut Patrem spiritualem contulisti, ob id, etiam hortatu illius, aut qui tecum sunt religiosorum fratrum, lavationibus escis, aliisque obsequiis ad corpus pertinentibus recreationis, et animi causa utendum tibi ne putes, sed ad jejunium, ad aspera ferenda, ad summam continentiam paratus semper esto: ut si Patris in Domino auctoritate ad fruendum aliquid solatium incitere, illi obsecundans reperire, et voluntati tuæ nec in hoc dedita opera parere. Alio qui cum voluptate sustine, ac patere, quæ libens et ultro ad animæ emolumentum inde comparandum facere instituit. Ita si faxis, semper ab omnibus invidia te affligere, et continentia stu-

Α τῆς καρδίας σου. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τελείως ἐμποδίσουσι τὴν πρόθεσιν, ἀλλὰ γὰρ χαυνοτέραν ταύτην πάντως καὶ ἀσθενῆ ἀπεργάζονται.

ζ'. Ὅταν πρὸς πάντα τὰ τοῦ βίου ἡδέα εὐρεθῆς ἀνδρείος καὶ ἀπαράκλητος, τότε εἰς συμπάθειαν θῆθεν οἱ δαίμονες τοὺς συγγενεῖς μεταστρέφαντες: κλαίειν ποιῶσι καὶ θρηνεῖν πρὸ προσώπου σου διὰ σέ. Καὶ τοῦτο ἀληθὲς εἶναι γνώρη, ὅτε σὺ μὲν ἀτροπτος καὶ ἐν ταύτῃ ἐμμείνης τῇ προσβολῇ, κάκεινους εἰς μανίαν τὴν κατὰ σοῦ καὶ μῖσος αἰφνης ἐξαφθέντας ἴδῃς, καὶ ὡς ἐχθρὸν ἀποστρεφομένους σε, καὶ ὄρῳν ἐθέλοντας.

η'. Τὴν παρὰ τῶν γονέων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ φίλων σου θλίψιν ὄρων διὰ σέ γινομένην, γέλα ἐπὶ τῷ ὑποβάλλοντι ταῦτα ποικίλως κατὰ σοῦ γίνεσθαι δαίμονι· καὶ μετὰ φόβου καὶ σπουδῆς πολλῆς ὑποχώρησον· καὶ τὸν Θεὸν ἐκτενῶς δυσώπει, τοῦ τάχιον εἰς λιμένα καλοῦ Πατρὸς καταντῆσαι σε· ἐν ᾧ τὴν ψυχὴν σου κεκοπωμένην καὶ πεφορτισμένην ὑπάρχουσαν αὐτὸς ἀναπαύσει. Πολλὰ γὰρ ἔχει τὸ πέλαγος τοῦ βίου πρόξενα κινδύνων καὶ ἀπωλείας ἐσχάτης.

θ'. Ὁ μισῆσαι θέλων τὸν κόσμον, ἀγάπην ἐκ βαθέων ψυχῆς ἔχειν ὀφείλει πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μνήμην τούτου ἀένναον. Οὐδὲν γὰρ ἕτερον ὡς ταῦτα, ἅπαντα μετὰ χαρᾶς καταλιμπάνειν ποιεῖ, καὶ σκυβάλων οἴκην ἀποστρέφεται.

ι'. Μὴ θέλε δι' εὐλόγους αἰτίας ἢ ἀλόγους τῷ κόσμῳ προσμεῖναι τὸ σύνολον· ἀλλ' ὅτε κληθῆς, συντόμως ὑπάκουσον. Ἐν οὐδενὶ γὰρ ἑτέρῳ οὕτω Θεός, ὡς ἐν τῇ ταχυτῆτι ἡμῶν ἐπευφραίνεται. Ἐπειδὴ καὶ κρείσσων ὑπακοῆ συντόμως μετὰ πενίας, ἢ βραδύτης μετὰ πλήθους χρημάτων.

ια'. Εἰ ὁ κόσμος καὶ τὰ ἐν κόσμῳ παρέρχονται πάντα, ὁ δὲ Θεὸς ἀφθαρτος καὶ ἀθάνατος, χαίρετε ὅσοι δι' αὐτὸν τὰ φθαρτὰ κατελείψατε. Φθαρτὰ δὲ εἰσιν οὐ μόνον πλοῦτος καὶ χρήματα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡδονὴ καὶ ἀπόλαυσις ἀμαρτίας φθορὰ ἐστὶ. Μόνοι δὲ αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαὶ φῶς εἰσι καὶ ζωὴ· καὶ τοῦτο παρὰ πάντων καλοῦνται.

ιβ'. Εἰ φλόγα ἔλαβες, ἀδελφὲ, καὶ δραμῶν παρεγένου ἐν κοινοσίῳ ἢ πνευματικῷ πατρὶ, διὰ τοῦτο, εἰ προτρέπη παρ' αὐτοῦ, ἢ παρὰ τῶν συνασκειμένων σοι ἀδελφῶν, λουτροῖς, ἢ βρώμασιν, ἢ ἄλλαις θεραπείαις χρῆσασθαι ἀναπαύσεως χάριν, τοῦτο μὴ καταδέξῃ· ἀλλ' ἀεὶ παρεσκευασμένος ἔσο πρὸς νηστειάν, πρὸς κακοπάθειαν, πρὸς ἐγκράτειαν ἀκροτάτην· ἵνα εἰ μὲν παρὰ τοῦ σοῦ ἐν Κυρίῳ πατρός, προτραπῆς μετασχεῖν παρακλήσεως, εὐρεθῆς ἐκείνω μὲν ὑπήκοος, τῷ δὲ ἰδίῳ σου θέλημα μηδὲ ἐν τούτῳ ποιῶν· εἰ δὲ μὴ, μετὰ χαρᾶς ὑπομένης ἀπερ ἔκουσίως ποιῆσαι ἠθέλησας, ψυχικῶς ὀφελούμενος. Τοῦτο γὰρ φυλάττων, ἔση διαπαντός ἐπὶ πᾶσιν ὡς νηστεύων, καὶ ἐγκρατευόμενος, καὶ τῷ ἰδίῳ θελήματι κατὰ πάντα ὑποταξάμενος. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ

τὴν ἐνοῦσαν ἐν τῇ καρδίᾳ σου φλόγα ἀσβεστον διατηρήσεις, τὴν πάντισιν καταφρονεῖν σε βιάζουσαν.

ιγ'. Ὅταν πάντα παρ' ἐαυτῶν οἱ δαίμονες πράξωσι, καὶ τὸν κατὰ Θεὸν ἡμῶν σκοπὸν κατασεῖσαι οὐ δυναθῶσιν, ἢ ἐμποδίσαι, τότε τοῖς τὴν εὐλάβειαν ὑπακρινόμενοις ὑπεισέρχονται, καὶ δι' αὐτῶν τοὺς ἀγωνιζομένους ἐμποδίζουσιν πειρῶνται. Καὶ πρῶτον μὲν ὡς ἐξ ἀγάπης δῆθεν καὶ συμπαθείας κινούμενοι, εἰς σωματικὰς ἀναπαύσεις χωρεῖν παραινῶσιν αὐτούς· ἵνα μὴ καὶ τὸ σῶμα ἀδυνατήσῃ, φησὶ, καὶ εἰς ἀκηδῖαν ἐμπεσεῖται. Ἐπειτα καὶ εἰς συντυχίας ἀνωφελεῖς ἐκκαλούμενοι, τὰς ἡμέρας ἐν ταύταις προσαναλίσκων αὐτούς ποιοῦσιν. Εἰ μὲν τις ὑπακούσας τῶν σπουδαίων ὁμοιωθῆ αὐτοῖς, στρέφονται καὶ ἐπιγελοῦσι τὴν αὐτοῦ ἀπώλειαν. Εἰ δὲ μὴ ὑπακούσῃ τοῖς αὐτῶν λόγοις, ἀλλὰ τηρεῖ ἑαυτὸν ξένον ἐκ πάντων, καὶ σύνουον, καὶ ἀπαρρήσιστον, κινῶνται εἰς φθόνον, καὶ πάντα ποιοῦσι καὶ πράττουσι, ἕως οὗ καὶ τῆς μονῆς αὐτὸν ἐκδιώξωσι· οὐ φέρει γὰρ κενοδοξία ἄτιμος, ἐπαινουμένην ταπεινώσιν ὄραν ἀπεναντίας αὐτῆς.

ιδ'. Ἄγγεται κενόδοξος, ταπεινόφρονα ὄρων προχέοντα δάκρυα, καὶ δισσωῶς ὠφελούμενον· Θεὸν ἴδων δι' αὐτῶν ἐργαζόμενον, καὶ ἀνθρώπους εἰς ἔπαινον ἐπισπώμενον ἀδούλητον.

ιε'. Ἄφ' οὗ σεαυτὸν ὄλον τῷ πνευματικῷ σου ἀναθήσεις πατρὶ, ἴσθι ὡς ξένος ἢς ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἔξωθεν ἐπιφέρῃ· ἀνθρώποις, λέγω, πράγμασί τε καὶ χρήμασιν. Οὐ χωρὶς, μηδὲν ἐν αὐτοῖς πράξαι ἢ ποιῆσαι θελήσης. Ἀλλὰ μηδὲ μικρὸν ἢ μέγα πρᾶγμα αἰτήσῃ παρ' αὐτοῦ· εἰ μήτι αὐτὸς τῇ οἰκείᾳ γνώμῃ ἢ προσταξεί λαβεῖν σε, ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος αὐτοχείρως παρέξει σοι.

ις'. Μὴ δῶς ἀνευ τοῦ κατὰ Θεὸν σου πατρὸς ἐλεημοσύνην, ἐξ ὧν χρημάτων προσήνεγκας· ἀλλὰ μηδὲ διὰ μεσίτου λαβεῖν τινα ἐξ αὐτῶν θελήσης παρ' ἐκεῖνου. Κρεῖττον γὰρ πτωχὸν καὶ ξένον εἶναι τε καὶ ἀκούειν σε, ἢ σκορπιζεῖν χρήματα καὶ διδόναι τοῖς πένησιν, εἰσαγωγικὸν ὄντα. Πίστειος δὲ ἀκρεφνοῦς τὰ πάντα, ὡς ἐν χειρὶ Θεοῦ, τῇ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς ἀναθέσθαι βουλήσει.

ις'. Μηδὲ λαβεῖν ὕδατος ποτὸν αἰτήσῃ, εἰ καὶ συμβῆ σε φλέγεσθαι, μέχρις ἂν οἴκοθεν κινηθεῖς ὁ πνευματικὸς σου πατήρ προτρέψῃ σε. Ἄγγε γὰρ σεαυτὸν, καὶ βιάζου ἐν πᾶσι, πείθων καὶ λέγων τῷ λογισμῷ· Εἰ θέλει ὁ Θεὸς, καὶ ἢς ἀξίως τοῦ πιεῖν, ἀποκαλύπτει πάντως τῷ Πατρὶ σου καὶ λέγει σοι· Πῆε. Καὶ τῆνικαῦτα πίεσαι μετὰ καθαροῦ συνειδότος, εἰ καὶ παρὰ τὸν καιρὸν ἢ ὥρα ἐστίν.

dere, propriamque voluntatem funditus exuisse judicaberis. Neque id solum, sed insuper ardentem in pectore tuo flammam inextinctam conservabis, quæ te ad omnium rerum contemptionem adigit.

15. Cum præstiterint dæmones, et experti fuerint omnia, quæ in se fuerunt, nec tamen nos a scopo nostro secundum Deum avertere potuerint, nec remorari, atque impedire, tum se in religiosam cautionem simulantes insinuant, eorumque opera sacro certamini deditis, impellimenta objicere adnituntur. Ac primum quidem velut amore, et mutuo illorum miseriæ sensu commoti, eos ad corpora secum recreanda, ac fovenda concedere cohortantur: ne debilitentur, ac frangantur, inquiunt, et in torporem ac socordiam, sive acediam delabantur. Post ad colloquia infructuosa eos provocant, in quibus dies totos conterunt. Ac si quispiam bonus, et virtutis studiosus illis se æquaverit, conversi, ejus interitum rident. Si eorum sermonibus aures obstruxerit, seque ab omnibus et peregrinum, et gravem ac serium, et a licentia alienum servaverit, ad invidiam concitantur, velisque ac remis contendunt, ut eum etiam e monasterio expellant. Vana quippe gloria contempta, humilitatem ex adverso laudatam videre non sustinet.

14. Angitur magnopere inanis gloriæ consecrator, cum humilem lacrymas profundentem, dupliciterque sibi commendantem intuetur. Nam et Deum per illas propitiat: et homines ad sui commendationem (tametsi id minime volens) excitat.

15. Postquam te totum Patri spirituali tradidisti, scio te instar peregrini ac hospitis esse in extraneis omnibus, quibus præficeris; hominibus, inquam, negotiis et facultatibus, citra cujus auctoritatem nihil facere velis. Sed neque exiguum, aut magnum quidpiam ab eo tibi committi petas: nisi is suoapte nutu aut illi te manus admovere jusserit; aut ipsemet sua velut manu illud tibi tradiderit.

16. De illata abs te pecunia ne des eleemosynam injussu patris tui secundum Deum. Sed neque velle debes, ut quis per vicarium, sive internuntium tuum de illa ab eodem patre accipiat. Præstat enim mendicum, et peregrinum esse, et nominari te, quam dissipare pecunias, et dare pauperibus, cum in hoc vitæ stato novellus adhuc, et tyros sis. Sinceræ autem fidei est, omnia voluntati Patris spiritualis haud secus quam Dei manibus permittere.

17. Potestatem bibendi aquam, ne roga, licet siti ardeas, donec suoapte impulsu Pater spiritualis te ad bibendum hortabitur. Coerce te ipsum, et acriter tibi impera in omnibus, ita loquens, et suadens tibi apud animum. Si placet Deo, et sis dignus bibere, plane revelabit Patri tuo spirituali, et is dicet tibi: Bibo. Tum bibes pura conscientia, quamvis extra tempus, aut horam bibas.

18. Qui spiritualem utilitatem experiendo cognovit, fidemque germanam ac sinceram habuit, Deum veritatis testem invocans, dixit, Statui mecum, ut neque comedere, neque bibere a Patre meo spirituali unquam peterem; neque eo nescio quidquam penitus mihi ad usum sumerem: quoad Deus certo illud doceret, et is demum mandaret mihi. Sic me habens, inquit, a proposito scopo nunquam aberravi (a).

19. Qui erga patrem suum secundum Deum fidem evidentem habet in illo Christum ipsum intueri se existimat, et cum eo familiariter versans, eumque affectans, et comitans, cum Christo se versari, et eum comitari constanter credit. Talis nunquam alterius consuetudinem desiderabit, ejusque memoriam, et charitati nihil rerum mundanarum anteponet. Quid enim, obsecro, tum in futura vita melius, quam cum Christo esse omni tempore? quid vero ejus aspectu aut speciosius, aut dulcius? Jam si etiam colloquio illius dignus conseatur, prorsus ex eo vitam aeternam haurit².

20. Qui cum sensu quodam conviciantes sibi, aut injurios, aut osoros suos, et spoliatores diligit, et pro eorum salute preces Deo adhibet, brevi non mediocrem progressionem efficit. Hoc quippe cum sensu cordis factum, animam in profundum humilitatis; et in fontes lacrymarum adigit: in quibus submergitur quidem tripartita animae vis, et facultas, sed in caelum ἀπαθείας mentem sus-

Α ιη'. Ὁ πείραν ἐσχηκώς πνευματικῆς ὠφελείας, καὶ ἀνόθευτον πίστιν κτησάμενος, μάρτυρα τῆς ἀληθείας τὸν Θεὸν προβαλλόμενος εἶπεν· Ἐθέμην τοιοῦτον ἐν ἐμαυτῷ λογισμὸν, ὡς μήτε φαγεῖν, μήτε πιεῖν αἰτήσασθαι ποτε τῷ Πατρὶ μου, ἢ πάρεξ αὐτοῦ μεταλαβεῖν τινος τὸ καθόλου, ἕως ἄν ὁ Θεὸς πληροφορήσῃ αὐτὸν καὶ προστάξῃ μοι. Καὶ οὕτως ἔχων, οὐδέποτε, φησὶ, τοῦ σκοποῦ μου ἀκέτυχον.

ιβ'. Ὁ πίστιν κτησάμενος ἐναργῆ πρὸς τὸν κατὰ Θεὸν πατέρα αὐτοῦ, βλέπων αὐτὸν, βλέπειν αὐτὸν τὸν Χριστὸν λογίζεται· καὶ συνῶν, ἢ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, Χριστῷ συνεῖναι καὶ ἀκολουθεῖν βεβαίως πιστεύει. Ὁ τοιοῦτος οὐκ ἐπιθυμῆσει ἐτέρῳ τινὶ ὁμιλεῖν καὶ ποτε· οὐ προτιμῆσει τι τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων ὑπὲρ τὴν ἐκείνου μνήμην ὁμοῦ καὶ ἀγάπην. Τί γὰρ μείζον, ἢ καὶ ὠφελιμώτερον ἐν τῇ παρουσίᾳ, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, τοῦ συνεῖναι Χριστῷ; τί δὲ ὠραιότερον, ἢ γλυκύτερον τῆς θέας αὐτοῦ; Εἰ δὲ καὶ ὁμιλίας ἀξιοῦται τῆς παρ' αὐτοῦ, πάντως ζωὴν αἰώνιον ἐκ ταύτης ἀρύεται.

κ'. Ὁ ἐκ διαθέσεως τοὺς λοιδοροῦντας, ἢ ἀδοκῶντας, καὶ ἀποστεροῦντας αὐτὸν ἀγαπῶν, καὶ ὑπὲρ τούτων εὐχόμενος, εἰς προκοπὴν ἐν ὀλίγῳ μεγάλην ἀνέρχεται. Ἐν αἰσθήσει γὰρ καρδίας τοῦτο γινόμενον, εἰς ἄβυσσον ταπεινώσεως, καὶ εἰς θαλάσσης πηγῆς τὸ λογιζόμενον καταφέρει· ἐν οἷς καταποντίζεται τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς. Ἀνάγει δὲ εἰς οὐρανὸν ἀπαθείας τὸν νοῦν, καὶ θεωρητικὸν ἀπεργάζεται· καὶ τῇ γεύσει τῆς ἐκείθεν χρηστότητος, πάντα σκύβαλα τὰ τοῦ παρόντος βίου ἡγεῖσθαι ποιεῖ· καὶ αὐτὴν τε τὴν τροφήν καὶ πόσιν, μὴ ἐντηδόνως, ἢ συχνοτέρως προσίσθαι.

etiam, indignum seipsum judicans, non solum qui eum videat, ei que ministret: verum etiam qui in eadem cella cum eodem commoretur, et vivat.

Δ « Multi huic vitae, rebusque perituris, pauci etiam voluntatibus suis renuntiant: de quibus divina Scriptura: « Multi sunt vocati, pauci vero electi. » (Matth. xx, 16.)

« Quando cum fratrum collegio mensae accumbis, et mente omnia, ut umbram oculis describeris, ac representaris, cibique suavitatem non senseris: sed totam animam miraculo attonnam,

(2) Sic in editione Jac. Pontani interseruntur capitula septem quae in Philocalia non leguntur. « Fidem certissimam clare ostendit, qui et locum, in quo dux, et pater ejus consistit, ut sanctum reveretur, pulveremque pedum, seu vestigiorum ejus, magna pietate capiti suo aspergit, et cordi suo, ut passionum inde proficiscentium medicamentum, peccatorumque purgationem quamdam affricat. Ipse autem appropinquare non audeat, neque saltem vestem, aut tegumentum ejus eo non jubente attingere. Et cum quidpiam illius manibus tractat, cum timore, et reverentia illud tra-

(a) Nihil magis veteribus monasticæ vitae magistris curæ et cordi fuit, quam ut tirones Patri spirituali penitus subicerent; illius injussu nihil agerent; nullamque cogitationem præterire sinerent; quam ei non patefacerent: *Instituuntur*, inquit Cassianus lib. xli *De instit. renuntiant.*: cap. 9, *nullas penitus cogitationes prurientes in corde perniciose confusione celare, sed confestim, ut exortæ fuerint, eas suo patefacere seniori: nec super earum judicio quidquam suæ discretioni committere, sed illud credere malum vel bonum esse, quod discussisset ac pronuntiasset senioris examen.* Et cap. 10: *Post hæc tanta observantia obedientiæ regula custoditur, ut juniores absque præpositi sui scientia vel permissu, non solum non audeant cellam progredi, sed ne ipsi quidem communi ac naturali necessitati satisfacere sua auctoritate præsumant.* Ad quam perfectissimæ subjectionis normam pertinet itidem, quod hoc loco Symeon præcipit; tametsi qui rem accuratius non perpenderit, credere fortassis posset tentationem Dei includi, saltem interpretative, in facto secundum præceptionis hujus præscriptum suscepto. Sed secus se habet; quia, ut docet sanctus Thomas 2-2, q. 97, art. 1: *Quando quis propter aliquam necessitatem seu utilitatem committit se divino auxilio in suis petitionibus vel factis, hoc non est Deum tentare.* At monasticæ vitæ professores latebant hæc et his similia, propter spirituales utilitates; nihil enim viro religioso fructuosius accidit; quam si in omnibus suis actionibus ab antistite suo dependeat.

² Joan. vi, 47 et alibi.

κα'. Οὐ πράξεων μόνον πονηρῶν ἀπέχεσθαι δεῖ, ἀλλὰ καὶ λογισμῶν, καὶ ἐννοιῶν ἐναντίων, σπουδάζειν χρὴ τὸν ἀσκητὴν ἐλεύθερον εἶναι· ἐνδιατρίβειν δὲ αἰεὶ ταῖς ψυχωφελέσι καὶ πνευματικαῖς ἐνθυμήσεσι· ἵνα οὕτως ἀμέριμνος ἀπὸ τῶν βιωτικῶν διαμάνη.

κβ'. Ὡσπερ ὁ ὄλον ἑαυτοῦ ἀπογυμνώσας τὸ σῶμα, ἐὰν καλύμματι τινι κεκαλυμμένους ἔχη τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ οὐ θελήσῃ ἄραι καὶ ἀπόσεισασθαι αὐτὸ, οὐ δύναται ἀπὸ μόνης τῆς γυμνότητος τοῦ λοιποῦ σώματος ἰδεῖν τὸ φῶς· οὕτω καὶ ὁ πάντων τῶν ἄλλων πραγμάτων ὁμοῦ καὶ χρημάτων καταφρονήσας, καὶ ἀπαλλαγείς αὐτῶν τῶν παθῶν, εἰ μὴ καὶ τῶν βιωτικῶν ἐνθυμήσεων καὶ τῶν πονηρῶν ἐννοιῶν ἐλευθερώσει τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν, οὐκ ἔφεται ποτε τὸ νοητὸν φῶς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Θεόν.

κγ'. Ὡσπερ κάλυμμα ἐν ὀφθαλμοῖς ἐπιτεθὲν, οὕτω λογισμοὶ κοσμικοὶ, καὶ βιωτικαὶ ἐνθυμήσεις ἐν διανοίᾳ, ἤγουν ἐν ὀφθαλμῷ ψυχῆς γίνονται. Καθ' ὅσον οὖν ἐαθῶσι χρίνον, οὐ βλέψομεν. Ἐπὶ δὲ ἐξαρθῶσι τῇ τοῦ θανάτου μνήμῃ, τότε τριπλῶς ἰδωμέν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον εἰς τὸν αἰὼν κόσμον ἐρχόμενον.

κδ'. Ὁ ἐκ γενετῆς ὢν τυφλός, οὐ γινώσεται οὐδὲ πιστεύσει τῶν γραφομένων τὴν δύναμιν. Ὁ δὲ καταξιωθείς ποτε βλέπει, συμμαρτυρήσει εἶναι ἀληθῆ τὰ λεγόμενα.

κε'. Ὁ βλέπων τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδε ποτε νύξ, ποτε ἡμέρα ἐστίν. Ὁ δὲ τυφλός τὰ ἀμφοτέρω ἀγνοεῖ. Καὶ ὁ πνευματικῶς ἀναβλέψας, καὶ τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς, θεασάμενος τὸ ἀληθινόν καὶ ἄδυτον φῶς, ὅταν ἐκ βραθυμίας εἰς τὴν προτέραν ἀποστραφῇ τυφλωσιν, καὶ τοῦ φωτός ἀποστερηθῇ, εὐαισθητῶς ἐπαισθάνεται τῆς τούτου στερήσεως· καὶ πόθεν αὕτη συνέβη γενέσθαι, οὐκ ἀγνοεῖ. Ὁ δὲ γε μένων τυφλός ἐκ γενετῆς, οὐδὲν οὔτε τῇ ἐνεργείᾳ τούτων ἐπίσταται· εἰ μὴ τι ἐξ ἀκοῆς ἀκού-

lacrymis plenam habueris, tum cognosce, gratiam Dei propter egregiam ex timore humilitatem tuam hæc ita tibi ostendere, ut visis Dei creaturis, et doctus sensibilibus infirmitatem, dilectioni intelligibilem timorem inseras. Hæc est enim quam spiritualem cognitionem dici audis, media inter timorem, et charitatem, ab illo ad hanc sine sensu, et periculo hominem transmittens.

Perfectam Dei charitatem ita possidere, ut amittere nequeat, nemo potest, nisi pro mensura spiritualis cognitionis, quæ in animo, ad virtutis exercitationem assidue incumbente paulatim crescit. Id quod sciens Apostolus, ait (Rom. i, 20), ex magnitudine, et pulchritudine rerum conditarum, proportione auctorem et conditorem conspicit.

Amplitudinem cæli, et spatia immensa terrarum, cæterorumque omnium rationes oculis corporeis nemo satis potest noscere. Nam quæ mentem et ingenium superant, quo pacto oculi ea perceperint? vix siquidem a cogitationibus non bonis purgata, et ab anticipatis opinionibus liberata, misericordique, et gratia Dei illuminata mens, secundum mensuram illuminationis rerum

21. Non tantum ab improbis actionibus abstinendum est, verum etiam a cogitatis, et agitationibus animi perversis ascetam, seu vitam religiosum oportet esse liberum, ac nunquam non in cogitationibus fructuosis, et spiritualibus occupari: quo nulla rerum ad hanc vitam spectantium sollicitudine tangatur.

22. Quemadmodum qui totum corpus suum nudavit, si velamento aliquo oculos opertos habet, nec id tollere, et abjicere voluerit, non potest ex sola reliqui corporis nuditate lumen aspicere: sic qui res alias omnes, et facultates quoque suas contempsit, et ab ipsis earum perturbationibus est vindicatus, nisi etiam curis hujus vitæ, pravisque cogitationibus animæ oculum expediverit, lumen intellectuale, ipsum Dominum, ac Deum nostrum Jesum Christum nunquam videbit.

23. Ratiocinationes mundanæ, et cogitationes rerum labentium in mente, id est, in oculo animæ, imitantur velum, quod exterioribus oculis superponitur. Quoad igitur hæc relinquuntur, nihil videmus. Cum per memoriam mortis ablatæ fuerint, tum clare lumen cernimus, quod omnem hominem in mundum illum superiorem venientem illuminat.

24. Qui ab ortu cæcus est, rerum depictarum elegantiam nec intelliget, nec credet. Sed cui aliquando videre contingit, vera esse quæ audit, non negabit.

25. Qui utitur oculis corporeis, quando nox, quando dies sit novit: cæcus utrumque ignorat. Et qui spiritualiter aspicit, et oculis intelligentiæ utitur, viso lumine vero, et inaccesso, si ex desidia in pristinam cæcitatem revolutus, lumineque privatus fuerit, facile eam privationem sentit, nec unde contigerit ignorat. Qui vero ab ortu cæcus manet, nihil horum experientia, et actione novit: nisi forte quidpiam auditione acceperit, et didicerit de iis quæ nunquam vidit, et audita aliis nar-

spectacula digne lustrare poterit.

Sicut nocturno tempore oculis corporum illo tantum in loco videamus, in quo lucernam accendimus, toto mundo reliquo nobis nox est: ita in nocte peccati ambulantes bonus Dominus modicum quoddam lumen fit, cum sit Deus, quem nemo capit, parens imbecillitati nostræ videlicet. Tum repente suspiciens homo, et rerum naturam contemplans, quam nunquam ante est contemplatus, obstupescit, et absque dolore voluntarias profundit lacrymas, quibus purgatur, et tanquam secundo baptismate abluit: de quo in Evangelio Dominus: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum (Joan. iii, 5), » Et iterum: « Oportet vos nasci denuo (Ibid. 7), » ubi per vocem *denuo*, ex Spiritu generationem subindicavit.

« Prius baptismata habet aquam, et adumbrat, seu præfiguratur lacrymas. Habet unguentum chrisma-tis, quo spiritus unguentum, quod animo tantum videtur, nobis cogitandum subjicit. Posterius autem baptismata, non jam figura veritatis, sed ipsa veritas est. »

ση καὶ μάθη, περὶ ὧν οὐποτε ἐθεάσατο, καὶ δι-
ηγήσεται ἄλλοις ἄπεράκηκοεν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀκούον-
των, περὶ ποίων πραγμάτων ἀλλήλοις προσδι-
αλέγονται, μὴ εἰδόντων.

κς'. Ἀδύνατον καὶ τὴν σάρκα τῷ κόρῳ τῶν βρω-
μάτων κατεμπιπλᾶν, καὶ πνευματικῶς τῆς νοερᾶς
καὶ θείας ἐπαπολαύειν χρηστότητος. Ὅσῳ γὰρ τὴν
γαστέρα τις θεραπεύσει, κατὰ τοσοῦτον ἐκείνης
ἑαυτὸν ἀποστερήσει. Καθ' ὅσον δὲ τὸ σῶμα ὑπωπιά-
σει, ἀναλόγως καὶ τῆς πνευματικῆς τροφῆς τε καὶ
παρακλήσεως ἐμπλησθήσεται.

κζ'. Καταλείψωμεν πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἢ μη-
πλοῦτον μόνον, καὶ χρυσόν, καὶ τὰς ἄλλας ὕλας τοῦ
βίου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν πρὸς αὐτά, τέ-
λεον ἀπὸ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἀπελάσωμεν. Μι-
σήσωμεν μὴ μόνον τὰς ἡδονὰς τοῦ σώματος, ἀλλὰ **B**
καὶ τὰς ἀλόγους κινήσεις αὐτοῦ, καὶ νεκρῶσαι τοῦτο
διὰ πόνων σπουδάζωμεν· διὰ τούτου γὰρ ἐνεργού-
νται τὰ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ εἰς ἔργον ἐξάγονται. Καὶ
ζῶντος αὐτοῦ, ἀνάγκη πᾶσα τὴν ψυχὴν ἡμῶν νεκρὰν
εἶναι, καὶ δυσκίνητον πρὸς πᾶσαν θεϊαν ἐντολήν, ἢ
καὶ παντελῶς ἀκίνητον.

κη'. Καθάπερ ἡ φλόξ τοῦ πυρός εἰς ὕψος ἀεὶ αἴ-
ρεται, καὶ μᾶλλον ἐὰν στρέψῃς τὴν ὕλην ἀφ' ἧς ἀνά-
πτεται· οὕτω καὶ ἡ τοῦ κενοδόξου καρδία ταπεινω-
θῆναι οὐ δύναται· ἀλλ' ὡς ἂν εἶπῃς αὐτῇ τὰ τῆς
ὠφελείας αὐτοῦ, μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπαίρεται.
Ἐλεγχόμενος γὰρ, ἢ καὶ νουθετούμενος, ἀντιλέγει
σφοδρῶς· ἐκαινούμενος δὲ, ἢ καὶ παρακαλούμενος,
ἀνυψοῦται κακῶς.

κθ'. Ἄνθρωπος μεμελετηκῶς ἀντιλέγειν, ἑαυ-
τῷ δίστομος ἐστὶ μάχαιρα, ἀναιρῶν ἀγνώστως
τὴν ἰδίαν ψυχὴν, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀλλότριον
αὐτὴν ἐργαζόμενος.

λ'. Ὁ ἀντιλέγων, ὁμοίως ἐστὶ τῷ ἐκουσίως ἐκδοτον
ἑαυτὸν ποιῶντι τοῖς ὑπεναντίοις τοῦ βασιλέως ἐχ-
θροῖς· ἢ γὰρ ἀντιλογία ἀρπάγιόν ἐστὶ, δέλεαρ ἔχον
τὴν δικαιολογίαν. Δι' ἧς ἀπατώμενοι, τὸ ἀγκιστρον
καταπίνομεν τῆς ἁμαρτίας· ὑφ' οὗ καὶ ἀρπάζεσθαι
εἴωθεν ἡ ἀθλία ψυχὴ, ἀπὸ τῆς γλώττης καὶ τοῦ λαι-
μοῦ ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας· καὶ ποτὲ
μὲν εἰς ὕψος ὑπερηφανίας ἀνάγεσθαι· ποτὲ δὲ εἰς
χάος ἀβύσσου ἁμαρτίας καταθυθίζεσθαι, καὶ μετὰ
τῶν ἐξ οὐρανοῦ ἐκπεπτωκότων καταδικάζεσθαι.

λα'. Ὁ ἀτιμαζόμενος ἢ ὑβριζόμενος, καὶ σφόδρα **D**
ἀλγῶν τὴν καρδίαν, γινωσκέτω ἐκ τούτου ὅτι πα-
λαιὸν ὄφιν περιφέρει ἐγκόλπιν. Εἰ μὲν οὖν μετὰ
σιωπῆς ὑπομείνῃ, ἢ μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως ἀπο-
κριθῆσεται, ἀσθενῆ τοῦτον καὶ ἐκλελυμένον εἰργά-
σατο· εἰ δὲ μετὰ πικρίας ἀντείπῃ, ἢ καὶ λαλήσῃ
μετὰ θράσύτητος, δέδωκεν ἰσχὺν τῷ ὄφει, τὸν ἴην
ἐκχέαι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀνημέρως κατεσθίειν
τὰ ἐντὸς αὐτοῦ· ὡς ἐντεῦθεν καθ' ἐκάστην ἐνδυνα-
μούμενον αὐτὸν, κατὰδῶμα ποιεῖσθαι τὴν ἐπ' ἀγα-
θοῦ· διόρθωσιν καὶ ἰσχὺν τῆς ἀθλίας αὐτοῦ ψυχῆς·
καὶ ζῆν μὲν αὐτὸν ἐκτοτε τῇ ἁμαρτίᾳ, νεκρὸν δὲ
παντελῶς εἶναι τῇ δικαιοσύνῃ.

λβ'. Ἐὰν ἀποτάξασθαι βουληθῆς, καὶ τὴν εὐαγγε-
λικὴν πολιτείαν ἐκδιδαχθῆναι, μὴ ἀπέρω, μηδὲ ἐμπα-

raverit, ipsomet, et ipsis etiam auditoribus ne-
scientibus, quibus de rebus sermo sit.

26. Fieri nequit, ut carnem esca farciamus, et
simul spiritualiter intellectualibus ac divinis com-
moditatibus perfruemur. Quantum enim quis
ventri servierit, tantum illis sese fraudabit. Quan-
tum autem corpus domuerit, atque compresserit,
tantum vicissim alimonia, consolationeque spiri-
tuali implebitur.

27. Omnia quæ in terris sunt, divitias, aurum,
et alias vitæ res, non relinquamus solum, sed
etiam illorum cupiditatem ab animis nostris per-
fecte repellamus. Oderimus voluptates corporis, et
omnes motiones ejus a ratione alienas, ipsumque
laboribus mortificare studeamus. Per hoc enim
concupiscentiæ vigent, et in opus exeunt: quo
vivido, et vigente, animam nostram totam exani-
mem, et ad omne Dei mandatum exsequendum tar-
dam, ac difficilem, aut etiam omnino immobilem
esse necesse est.

28. Quomodo flamma ignis superiora semper
appetit, quomodocunque veteris materiam unde
accenditur: sic cor vanæ gloriæ studiosi humiliari
nequit: sed utcunque utilia ei dixeris, magis ma-
gisque elevatur. Reprehensus enim, aut admoni-
tus, vehementer contradicit. Laudatus autem, aut
rogatus, spiritus male tollit.

29. Homo in contradicendo exercitatus, sibi-
met anceps gladius est, inscienter animam suam in-
terficiens, et a vita æterna alienam efficiens.

30. Qui contradicit, similis illi est, qui se regis
inimicis, et adversariis sponte in servitutem ad-
dicat. Contradictio enim esca est rapax, habens
quamdam causæ suæ defensionem, qua decepti,
hamum peccatorum devoramus, a quo et misera
anima, quasi per linguam et gulam a spiritibus
nequitiae rapi consuevit: et aliquando in altitudi-
nem superbiæ extolli: aliquando in chaos abyssi
peccatorum demergi, et cum his qui de cælo ceci-
derunt, apud inferos condemnari.

31. Qui ignominia, et injuriis afficitur, ex eoque
magnum animi dolorem capit, inde colligat, se
antiquum serpentem in sinu circumferre. At vero
si cum silentio sustinuerit, aut magna cum humi-
litate responderit, illum infirmabit, et invalidum
reddet. Sin cum acerbitate contradicat, aut cum
audacia, et temeritate loquatur, jam serpenti ad
venenum in corde suo diffundendum, et ad inte-
riora crudeliter depascenda vires addit: ut hinc
quotidie valentior, quod bene correxit in moribus,
et robur misellæ ejus animæ devoret: et ipse de
cætero justitiæ plane mortuus, peccato vivat.

32. Si mundo nuntium remittere, et evangelii-
cam vivendi normam doceri vis, cave te Imperito,

Οεὶ διδασκάλῳ ἐκυτόν ἐκοῦς· ἵνα μὴ ἀντὶ εὐαγγελικῆς διαβολικῆν πολιτείαν ἐκδιδαχθῆς. Ἐπειδὴ καλῶν διδασκάλων, καλὰ τὰ μαθήματα· κακῶν δὲ, κακὰ· καὶ σπερμάτων πονηρῶν, πάντως πονηρὰ τὰ γέωργια.

λγ'. Εὐχαίς καὶ δάκρυσι τὸν Θεὸν καθικέτευσον, πέμψαι σοι ὁδηγὸν ἀπαθῆ τε καὶ ἅγιον. Ἐρεῦνα δὲ καὶ αὐτὸς τὰς θείας Γραφάς, καὶ μάλιστα τὰς τῶν ἁγίων Πατέρων πρακτικὰς συγγραφάς· ἵνα ταύταις ἀντιπαρατιθεῖς τὰ παρὰ τοῦ διδασκάλου καὶ προσετώ-
τος σοι διδασκόμενα καὶ πραττόμενα, ὡς ἐν κατ-
ήπτρω δύνασαι βλέπειν ταῦτα καὶ καταμανθάνειν· καὶ τὰ μὲν συνάδοντα ταῖς Γραφαῖς, ἐγκολπούσθαι καὶ κατέχειν τῇ διανοίᾳ· τὰ δὲ νόθα καὶ ἄλλότρια, δια-
κρίνειν καὶ ἀποπέμπεσθαι, ἵνα μὴ πλανηθῆς. Πολ-
λοὶ γάρ, ἴσθι, πλάνοι καὶ ψευδοδιδάσκαλοι ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις γέγονασιν.

λδ'. Πᾶς ὁ μὴ βλέπων, ἄλλους δὲ ὁδηγεῖν ὑπ-
ισχυόμενος, πλάνος ἐστὶ, καὶ τοὺς ἐπομένους αὐτῷ
εἰς βυθὸν ἀπωλείας ἐντίθησιν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου
φωνήν· « Τυφλὸς τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῆ, ἀμφότεροι εἰς
βόθυνον ἐμπεσοῦνται. »

λε'. Ὁ τυφλὸς πρὸς τὸ ἕν, τυφλὸς ὅλος πρὸς πάν-
τα ἐστίν. Ὁ δὲ βλέπων ἐν τῷ ἑνί, ἐν θεωρίᾳ τῶν
πάντων ἐστὶ· τῆς θεωρίας τε τῶν πάντων ἀπέχεται,
καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν πάντων γίνεσθαι, καὶ τῶν θεω-
ρουμένων ἔξω ἐστίν. Ἦν τῷ ἑνί οὕτως ἦν, τὰ πάντα
ὄρᾳ· καὶ ἐν πᾶσιν ὦν, οὐδὲν τῶν πάντων ὄρᾳ. Ὁ
βλέπων ἐν τῷ ἑνί, διὰ τοῦ ἑνὸς καὶ ἑαυτὸν, καὶ ἅπαν-
τα, καὶ πάντα καθορᾷ· καὶ κεκρυμμένος ὦν ἐν
αὐτῷ, οὐδὲν τῶν ἀπάντων ὄρᾳ.

λς'. Ὁ μὴ τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, τοῦ ἐκουρανίου ἀνθρώπου τε καὶ Θεοῦ, ἐν
τῷ λογικῷ καὶ νοερῷ ἀνθρώπῳ εὐαισθητῶς καὶ
γνωστῶς ἐνδυσάμενος, αἷμα μόνον ἐστὶ καὶ σὰρξ,
πνευματικῆς δόξης αἰσθησιν μὴ δυνάμενος διὰ τοῦ
λόγου λαθεῖν· καθάπερ καὶ οἱ ἐκ' γενετῆς τυφλοὶ,
διὰ τοῦ λόγου μόνου τὸ τοῦ ἡλίου φῶς γινῶναι οὐ
δύνανται.

λζ'. Ὁ ἀκούων καὶ οὕτως βλέπων καὶ αἰσθανόμενος,
οἶδε τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὡς ἤδη τὴν εἰκόνα
φορέσας τοῦ ἐκουρανίου, καὶ εἰς ἀνδρα τέλειον ἐλ-
θὼν τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· καὶ οὕτως ἔχων,
δύναται καὶ καλῶς ὁδηγεῖν ἐν τῇ ὁδῷ τῶν τοῦ Θεοῦ
ἐντολῶν τὸ ποιμνιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ μὴ εἰδώς, καὶ
ἄλλως ἔχων, πρόδηλός ἐστιν, ὅτι οὐδὲ τὰ αἰσθητήρια
τῆς ψυχῆς τετρανωμένα καὶ ὑγιῆ ἐπιφέρεται. Ἐ καὶ
μᾶλλον καλῶς ἔξει τὸ ἄγεσθαι, ἢ τὸ ἄγειν ἐπικιν-
δύτως.

λη'. Ὁ τῷ διδασκάλῳ καὶ ὁδηγῷ αὐτοῦ, ὡς Θεῷ
ἀτενίζων, ἀντιλέγειν οὐ δύναται. Ἐὶ δὲ οἴεται καὶ
λέγει ἀμφότερα ἔχειν, ἴστω, πεπλάνηται. Ὅποιαν
γάρ οἱ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἔχουσι τὴν διάθεσιν
[ἐν ἁλλ. διάνοιαν] ἀγνοεῖ.

A et perturbationibus agitato magistro in disciplinam
tradas : ne pro evangelica ratione diabolicam
discas. Bona siquidem bonorum magistrorum
præcepta, malorum mala : et vitiosorum semi-
num ipsa quoque cultura prorsus vitiosa et im-
proba est.

53. Precibus et lacrymis Deum fatiga, ut tibi
ducem sanctum, et a moribus rationi adversanti-
bus sincerum, integrumque mittat. Tu quoque
sanctas Scripturas, et præcipue practicos sancto-
rum Patrum Commentarios scrutare, ut cum his
comparans quæ a magistro et præfecto doceris,
velut in speculo qualia sint videre et pernoscere
queas : et cum Scripturis quidem divinis consentien-
tia in sinum immittere, et animo infligere : spuria
autem, et aliena discernere, et detestari, ne
errore auferaris. Nam his temporibus seducto-
res, et mendaces non paucos reperiri, scias, velim.

54. Quicumque ipse non videt, et aliis viam
præitutum pollicetur, seductor est, et sequentes se
in foveam perditionis inducit, juxta verbum Do-
mini : « Cæcus si cæco ducatum præstet, nonne
ambo in foveam cadent * ? »

55. Qui in uno cæcus est, totus cæcus est in om-
nibus : contra, qui videt in uno, videt in omni-
bus. Cum a visu omnium absterneat, nihilominus
omnia videt, et extra visa est. Sic cum in uno (Deo)
sit, cernit universa : et inter universa cum sit, nihil
ex omnibus cernit. Qui in uno per unum videt, et
seipsum, et omnia videt, et in eo absconditus,
nihil omnium videt.

56. Qui imaginem Domini nostri Jesu Christi,
cælestis hominis ac Dei in homine interiore ac
rationali cognoscens, et sentiens necdum induit,
etiamnum caro tantum, et sanguis est : nec potest
spiritualis gloriæ notitiam per Dei verbum accipere,
quemadmodum oculis ab ipsa origine sua orhati,
solis lumen per alterius sermonem nequeunt co-
gnoscere.

57. Qui sic audit, cernit et intelligit, haud ne-
scit quid sibi verba nostra velint : ut qui jam ima-
ginem cælestis portare cœperit *, et in virum per-
fectum plenitudinis Christi evaserit *. Qui in hoc
statu est, is gregi Christi in via mandatorum Dei
cum laude præire poterit. Qui ignorat, et aliter se
habet, cum nec sensus animæ illustratos et sanos
habere constat. Quamobrem illi magis conducet, si
regatur, quam si periculose regat.

58. Qui magistrum ac ducem suum non secus
quam Deum auscultat, et in eo defixus est, con-
tradicare non potest. Sin autem arbitrator in
utramque partem dici posse se errare sciat. Quo-
modo enim qui Dei sunt erga Deum afficiantur,
comperitum non habet.

* Matth. xv, 14. * I Cor. xv, 49. * Ephes. iv, 13.

39. Qui vitam juxta ac interitum suum in manu A pastoris sui positum esse credit, nunquam contradicet. Atque hujus rei inseltia contradictionem general: contradictio mortis sub intelligentiam cadentis, ac sempiternæ effectrix est.

40. Priusquam aliquis damnationis sententia feriatur, datur locus facta sua defendendi apud judicem. Factis autem plane jam constantibus, et manifestis, et sententia judicis prolata, tortoribus nec multum, nec parum contradicere ac repugnare fas est.

41. Antequam ad istud tribunal accedat monachus, et aperta fiant quæ latent in corde ejus, fortassis ei contradicere licet, partim propter ignorantiam; partim quia sua se occultare posse opinatur. Sed post cogitationum revelationem, sinceramque confessionem non licet unquam, usque ad mortem judicis secundum Deum, et vicario ejus sese dictis opponere. Monachus quippe ab initio ad hoc tribunal ingressus, cordis sui retecis arcanis jam inde sibi persuasit, si vel modicam cognitionem acquisierit, mille mortes se commeruisse: et per obedientiam, humilitatemque suam (si vere utique mysterii modum scit) omni ultione suppli ioque liberatum credit.

42. Qui hæc indelebilia in animo suo custodit, doctus, admonitus, castigatus nunquam corde movebitur. Quoniam qui in hæc mala incidit, in contradictionem, inquam, et infidelitatem erga Patrem spiritualem et magistrum suum, in casses et profunda inferorum adhuc vivens miserandum in modum deturbatur: et ut inobedientiæ ac perditionis filius, domicilium Satanæ sit, et omnis immundæ potestatis ejus.

43. Adhortor te, fili obedientiæ, ut hæc in pectore tuo volutes identidem, omnemque contentionem adhibeas, ne in mala inferni, de quibus dictum est a nobis, præcipites, sed in dies singulos Deum ita roges et dicas: Deus, et Domine universorum, quem penes est omnis spiritus, et animæ potestas, qui solus sanare me potes, exaudi me infelicem, et in me delitescentem draconem sanctissimi Spiritus tui adventu interemptum dele; mequo mendicium, et ab omni virtute nudum, sancti Patris mei pedibus procidere velis, et sanctam ejus animam ad dolendam vicem meam, et ad misericordiam mihi inde tribuendam adducito; et da humilitatem cordi meo, et cogitationes decentes, peccatori, qui pepigit tecum, ut pœnitentiam ageret: et ne in finem derelinquas animam, quæ semel tibi se aggravavit, et te confessa est, totique mundo præoptavit, ac prætulit te. Tu enim nosti, Domine, velle me salvari, tametsi mala consuetudine retardor et impedor. Veruntamen omnia tibi possibile sunt, quæ apud homines impossibilia.

44. Qui præclarum fidei ac spei fundamentum aike ac palatii pietatis posuerunt, et supra petri in obedientiæ Patribus spiritualibus exhibendæ pedes

λθ'. Ὁ πιστεύων ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ποιμένου αὐτοῦ, τὴν ἑαυτοῦ ὑπάρχειν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, οὐκ ἀντιεῖποι ποτέ. Ἡ δὲ τούτων ἄγνοια ἀντιλογίαν γεννᾷ τὴν πρόξενον τοῦ νοητοῦ καὶ αἰωλοῦ θανάτου.

μ'. Πρὸ τοῦ λαβεῖν τὴν ἀπόφασιν τὸν κατάδικον, τόπος δίδεται ἀπολογίας αὐτῷ, τῷ δικαστῇ λαλεῖν περὶ ὧν ἐπραξε· μετὰ δὲ τὴν τῶν πρακτέων φανερωσιν, καὶ τὴν τοῦ δικαστοῦ ἀπόφασιν, οὐδὲν ἢ μικρὸν, ἢ μέγα τοῖς βασανίζουσιν ἀντιλέγει.

μα'. Πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τοῦτο τὸ δικαστήριον τὸν μοναχὸν, καὶ φανερωσάιν αὐτοῦ τὰ ἐγκάρδια, ἴσως ἀντιλέγειν ἔξεστιν αὐτῷ· τὰ μὲν κατὰ ἄγνοιαν, τὰ δὲ καὶ ὡς οἰομένῳ κρύπτειν τὰ ἔκρυτον. Μετὰ δὲ τὴν τῶν λογισμῶν ἀποκάλυψιν, καὶ εἰλικρινῆ ἐξαγόρευσιν, οὐκ ἔξεστιν ἀντιλέγειν τῷ μετὰ θεὸν δικαστῇ, καὶ ἐξουσιαστῇ αὐτοῦ, μέχρι θανάτου ποτέ. Ὁ γὰρ μοναχὸς ἐν τούτῳ κατ' ἀρχὰς εἰσελθὼν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ ἀπογυμνώσας τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ, πέπειστα: ἐκ προσιμίῳν, εἶγε καὶ ὁπωσοῦν γινώσιν κέκτηται, ὅτι μυρίων ὑπάρχει θανάτων ἄξιός· καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς αὐτοῦ καὶ ταπεινώσεως, πάσης τιμωρίας καὶ κολάσεως λυτρωθῆναι πιστεύει, εἰ ὡς ἀληθῶς ἄρα τὸν τρόπον τοῦ μυστηρίου ἐπίσταται.

μβ'. Ὁ ἀνεξάλειπτα ταῦτα φυλάττων ἐν τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ, τὴν καρδίαν οὐδέποτε κινηθήσεται, παιδεύμενος, ἢ νοουθετούμενος, ἢ ἐλεγχόμενος. Ἐπειδὴ ὁ ἐμπίπτων τοῖς τοιούτοις κακοῖς, λέγω δὴ τῇ ἀντιλογίᾳ καὶ ἀπιστίᾳ, τῇ πρὸς τὸν πνευματικὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ διδάσκαλον, εἰς πέταυρον καὶ βυθὸν ἄβυθου ἐτι ζῶν ἐλεεινῶς καταφέρεται, καὶ οἶκος τοῦ Σατανᾶ καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς ἀκαθάρτου δυνάμεως γίνεται, ὡς ἀπειθῆς καὶ ἀπολείας υἱός.

μγ'. Παρακαλῶ σε τὸν τῆς ὑπακοῆς, ἵνα ταῦτα στρέψης συνεχῶς ἐν τῇ διανοίᾳ σου· καὶ πάσῃ σπουδῇ ἀγωνισασθαι, τοῦ μὴ κατελεῖν ἐν τοῖς εἰρημένοις τοῦ ἔθους κακοῖς· ἀλλ' οὕτω δέσθαι θερμῶς τοῦ Θεοῦ καθ' ἑκάστην, καὶ λέγειν· Θεὲ καὶ Κύριε τῶν πάντων, ὁ πάσης πνοῆς καὶ ψυχῆς ἔχων τὴν ἐξουσίαν, ὁ μόνος ἰάσασθαι με δυνάμενος, ἐπάκουσόν μου τῆς δεήσεως τοῦ ταλαιπώρου, καὶ τὸν ἐν ἐμοὶ ἐμφωλεύοντα δράκοντα, τῇ τοῦ παναγίου σου Πνεύματος ἐπιφοιτήσει θανατώσας ἀφάνισον· καμὲ πτωχὸν καὶ γυμνὸν πάσης ἀρετῆς ὑπάρχοντα, τοῖς τοῦ ἁγίου μου Πατρὸς ποσὶ μετὰ δακρύων προσπεσεῖν ἀξίωσον, καὶ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς συμπάθειαν τοῦ ἔλκεσαι με ἔλκυσσον· καὶ ὁδὸς, Κύριε, ταπεινώσιν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ λογισμοῦς κρέποντας ἀμαρτωλῶ συνθεμένῳ σοι μετανοεῖν· καὶ μὴ εἰς τέλος ἐγκαταλείψῃς ψυχὴν ἄπαιε συνταξαμένην, καὶ ὁμολογήσασσαν, καὶ ἀντὶ παντὸς τοῦ κόσμου ἐκλεξαμένην καὶ προτιμησαμένην σε. Οἶδας γὰρ, Κύριε, ὅτι θέλω σωθῆναι, εἰ καὶ ἡ πονηρὰ μου συνήθεια ἐμπόδιός μου καθίσταται· ἀλλὰ δυνατὰ σοι. Δέσποτα, πάντα ὅσα παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα.

μδ'. Οἱ καλὸν τὸν θεμέλιον τῆς πίστεως καὶ ἐλπιδος, ἐν τῇ αὐλῇ καταβαλόντες τῆς εὐσεθείας, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, καὶ ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς ὑπακοῆς

τῶν πνευματικῶν Πατέρων τοὺς πόδας ἀσαλεύτους ἀ
ἐρείσαντες, καὶ ὡς ἐκ Θεοῦ στόματος τὰ παρ' ἐκείνων
ἐντελλόμενα ἀκούοντες, καὶ τῷ θεμελίῳ τούτῳ τῆς
ὕπακοῆς ἀδιστακτικῶς ἐποικοδομοῦντες αὐτὰ ἐν ταπει-
νώσει ψυχῆς, εὐθὺς κατορθοῦσι· καὶ κατορθοῦται
αὐτοῖς τὸ μέγα τοῦτο καὶ πρῶτον κατορθῶμα, τὸ
ἑαυτοὺς ἀπαρνήσασθαι· τὸ γὰρ πληροῦν ἀλλότριον
θέλημα, καὶ μὴ τὸ ἑαυτοῦ, οὐ μόνον ἀπάρνησιν τῆς
ἰδίας ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ νέκρωσιν τὴν πρὸς τὸν κόσμον
ἀπάντα ἐμποιεῖ.

με'. Τῷ τῷ ἑαυτοῦ Πατρὶ ἀντιλέγοντι συχαίρουσι
δαίμονες, τὸν δὲ μέχρι θανάτου ταπεινούμενον θου-
μάζουσιν ἄγγελοι· ἔργον γὰρ Θεοῦ ὁ τοιοῦτος ἐργά-
ζεται, ἕξομοιούμενος τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, τῷ τὴν ὑπ-
ακοὴν πεπληρωκότι τῷ ἰδίῳ Πατρὶ μέχρι θανάτου,
θανάτου δὲ σταυροῦ.

μς'. Ὁ πολὺς καὶ ἀκαιρὸς συντριμμὸς τῆς καρδίας
σκοτίζει καὶ θολοῖ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν μὲν καθαρ-
ρὰν εὐχὴν καὶ κατάνυξιν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐξαφανί-
ζει· πόνον δὲ καρδιακὸν ἐμποιεῖ. Ἐντεῦθεν δὲ σκλη-
ρότητα καὶ πύρωσιν ἀπειρον· διὰ δὲ τούτων τοῖς
πνευματικοῖς οἱ δαίμονες τὴν ἀπόγνωσιν πραγμα-
τεῖονται.

μς'. Ὅπηνικα σοὶ ταῦτα ὑπαντήσουσι, μοναχῆ,
εὐρηῆς δὲ ζῆλον καὶ πόθον τελειότητος ἐν τῇ ψυχῇ
σου πολὺν, ὡς ἐπιθυμήσαι πᾶσαν μὲν ἐντολὴν πλη-
ρῶσαι Θεοῦ, καὶ μηδὲ μέχρις ἀργοῦ λόγου παραπί-
πτειν καὶ ἀμαρτάνειν· μηδενὸς δὲ τῶν πάλαι ἀπο-
λειφθῆναι ἀγίων κατὰ πρᾶξιν, καὶ γνῶσιν, καὶ θεω-
ρίαν· ὁρᾷς δὲ κωλύμενον σαυτὸν παρὰ τοῦ ὑπο-
σπείροντος τὰ τῆς ἀθυμίας ζιζάνια, καὶ μὴ ἐώντός
σε εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀγιωσύνης ἐλάσαι, ἐν τῷ ὑπο-
βάλλειν αὐτὸν λογισμοῦς ἀθυμίας καὶ λέγειν· Ἀδύ-
νατόν σοι μέσον τοῦ κόσμου σωθῆναι, καὶ φυλάξαι
πᾶσας τὰς ἐντολάς ἀνελλιπῶς τοῦ Θεοῦ· τότε σὺ ἐν
μῇ καθίσας καταμόνος γωνία, σὺστεῖλον σεαυτὸν,
καὶ ἐπισύναξόν σου τὸν λογισμὸν, καὶ δὴ ἀγαθὴν
βουλήν τῇ σῆ ψυχῇ, καὶ εἰπέ· « Ἴνα τί περίλυπος εἶ,
ἡ ψυχὴ μου; » καὶ, « Ἴνα τί συνταράσσεις με; » ἔλ-
πισον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἕξομολογήσομαι αὐτῷ, σω-
τήριον τοῦ προσώπου μου, οὐχὶ τὰ ἔργα μου, ἀλλ' ὁ
Θεὸς μου ἐστὶ· τίς γὰρ καὶ ἐξ ἔργων νόμον δικαιο-
θήσεται; Οὐ δικαιοθήσεται γὰρ ἐνώπιόν σου πᾶς
ζῶν· ἀλλ' ἐκ πίστεως τῆς εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν μου,
ἐλπίζω σωθῆναι διὰ τῆς ἀφάτου εὐσπλαγχνίας αὐ-
τοῦ δωραάν. Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· Κυρίῳ τῷ
Θεῷ μου προσκυνῶ, καὶ αὐτῷ ἐκ νεότητός μου λα-
τρεύω, τῷ δυναμένῳ με σῶσαι ἐν μόνῳ τῷ ἔλεει αὐ-
τοῦ. Ἀπόστηθε οὖν ἀπ' ἐμοῦ. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας με
κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ καταργήσει σε.

μη'. Ὁ Θεὸς ἐξ ἡμῶν οὐδὲν ἕτερον ἐπιζητεῖ τῶν
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἢ τὸ μὴ ἀμαρτάνειν καὶ μόνον. Τοῦ-

inconcussos firmaverunt, eorumque jussa tanquam
a divino ore profecta audientes, et huic obedientiæ
fundamento citra dubitationem superedificantes,
ea in humilitate animæ protinus recte obeunt,
magnoque illo ac primo officio, quod est seipsum
abnegare, bene funguntur. Nam ex aliena, non ex
sua voluntate pendere, non solum abnegationem
animæ suæ continet : sed etiam toti mundo mor-
tuum esse facit.

45. Contradicente quopiam Patri suo, lætantur
dæmones : humiliantem vero se, usque ad mortem,
admirantur angeli. Talis enim opus Dei operatur;
similis Filio Dei, qui factus est Patri suo cumulate
« obediens usque ad mortem : mortem autem cru-
cis ».

46. Multa, et intempestiva cordis contritio men-
tem turpidam reddit, eique tenebras offundit, et
puram orationem atque humilitatem ab anima
tollit ; dolorem autem cordis ingenerat : inde du-
ritiam et cæcitatem immensam, per quæ dæmones
vitæ spiritualis desperationem moliantur.

47. Quando hæc tibi occurrerint, monache, et in
anima tua perfectionis zelum, desideriumque non
vulgare perspexeris, ut omnibus Dei mandatis ob-
temperare, ac ne verbo quidem otioso delinquere,
actioneque, cognitione, contemplatione nulli vete-
rum sanctorum cedere concupiscas, cernis autem
impediri te ab eo qui zizania desperationis inter-
seminat ¹¹, ne ad tantam sanctimonix celsitudinem
pervenias, dum tibi cogitationes suggerit, ac dicit :
Non potes ullo modo in hoc mundo salvari, et ad-
augnem omnia mandata Dei servare : tum tu in
aliquo angulo solitarius consistens temet collige,
daq̄ue bonum, et probatum animæ tuæ consilium,
in hæc verba : « Quare tristis es, anima mea, et
quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc
confitebor ei ¹². » Salutare enim vultus mei non
benefacta mea, sed Deus est. Nam quis ex operi-
bus legis etiam justificabitur? « Non justificabitur
enim in conspectu tuo omnis vivens ¹³, » sed ex
fide in ipsum Deum meum salvatum me iri confido
gratis, propter misericordiam ejus ineffabilem :
« Vade retro me, Satana, Dominum meum adoro,
et ei servio ¹⁴ » a juventute mea, qui me in sola
misericordia sua salvare potest. Apage igitur : Deus
qui me ad similitudinem et imaginem suam fecit,
ipse te destruet.

48. Hoc solum Deus ab hominibus nobis requi-
rit, ne peccemus (a), præterea nihil. Istud porro

¹¹ Philipp. II, 8. ¹² Matth. XIII, 25. ¹³ Psal. XLII, 15, 16. ¹⁴ Psal. CXXI, 2. ¹⁵ Matth. IV, 10.

(a) Requirit a nobis Deus, ut servemus mandata ejus. (Matth. XIX, 17) : « Si vis ad vitam ingredi, serva mandata : » at hoc reipsa non est aliud, quam ut non peccemus : nam peccando non servamus mandata : et servando mandata, non peccamus. Itaque qui tantum præcipit, ut servemus mandata ; is etiam tantum præcipit, ut non peccemus. Et qui tantum præcipit, ut non peccemus ; is tantum præcipit, ut servemus mandata.

non est opus legis, sed inviolabilis custodia imaginis, et coelestis nostrae dignitatis: in quibus secundum naturam consistentes, et lucidam spiritus vestem gestantes, in Deo manemus, et ipse in nobis, adoptione dñi, et filii Dei appellati, et in lumine cognitionis Dei signati ¹².

49. Torpor, et onus, seu molestia corporis, et pigritia, et negligentia in animum illabentia, cum a consueto canone, seu ordine, et regula procedendi avocant, atque abducunt, et tenebras menti, desperationemque afferunt, ut hinc timiditatis et blasphemiae cogitationes in corde emergant: nec possit ad consuetum orationis locum regredi, qui sic a daemone aediae tentatur: sed ipsum metuat, et adversus opificem universorum absurda cogitet. Causa igitur cognita, et unde haec tibi acciderint, locum orationis tuae solitum studiose ingredi, et coram benigno Deo in genua cadens, ei cum gemitibus, et lacrymis in dolore cordis supplicis esto, ut abs te pondus aediae, perversarumque cogitationum auferat: et ab his, si pulsando cum patientia perseveres, cito liberaberis.

50. Qui cor purum adeptus est timiditatem vincit. Qui autem etiamnum purgatur, modo eam ferit, modo feritur ab ipsa. Ast qui prorsus non contendit, aut penitus non sentit, et dum vitiosorum momentum, et daemonum amicus est, cum inanis gloriae appetitu, etiam magnifica de se opinione aegrotat, putans se aliquid esse, cum nihil sit: aut timiditati servus est, et mancipium, tremens ut mente puer, et timore timens, ubi nullus est timor, nec timiditas Dominum timentibus.

51. Qui timet Dominum, nec impetus daemonum, nec imbecilles eorum incursus, hominumve improhorum minas pertimescit. Sed velut flamma quaedam, aut ignis, totus ardens, loca inaccessa, et obscura noctes, et dies circumiens, daemones fugat: qui magis cum fugiunt, quam ipse illes ne a flammante radio divini ignis ex eo emisso incenduntur.

52. Qui in timore Dei ambulat, hic in medio hominum pravorum vivens et conversans, non timet. Timorem suum intus habens, et instructus armis fidei inexpugnabilibus, qua cum valet, et potest facere omnia, etiam quae vulgo difficilia, factaque impossibilia videntur. Verum ut gigas aliquis in medio simiarum, aut leo rugiens in medio canum et vulpium degit, animique firmitudine et constantia eos percellit, et eorum mentes exterret, sermonem in sapientia et virgam ferream illis impingens (5).

¹² Psal. iv. 7.

(5) Apud Pontanum interseruntur sequentia capitula septem:

« Noli mirari, si a timiditate occupatus haec times et tremis. Adhuc enim imperfectus es, et in-

Ανο δε ουκ εστιν εργον νομου, αλλα φυλακη απαράβατο; της εικόνας, και του ανωθεν αξιωματος· εν οις κατα φύσιν εστωτες, και την χιτωνα φορουντες λαμπροσμενον του Πνεύματος, εν τω θεω μένομεν, και αὐτός εν ἡμῖν· ὁμοσει θεοὶ και υἱοὶ θεοῦ χρηματίζοντες, εν τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως του θεοῦ σημειούμενοι.

μθ'. Ἀκηδία και βάρος του σώματος, ἐξ ὀκνηρίας και ἀμελείας προεγινόμενα τῇ ψυχῇ, του συνήθους ἀριστῶσι κανόνος, και σκότωσιν τῇ διανοίᾳ προσενούσι και ἀθυρίαν· ὡς ἐντεῦθεν δειλίας και βλασφημίας λογισμοὺς ἐπὶ πολλαζειν εν τῇ καρδίᾳ. Καὶ μηδὲ εν τῷ συνήθει τόπῳ τῆς προσευχῆς εἰσελθεῖν, τον ὑπὸ του δαίμονος τῆς ἀκηδίας πειραζόμενον δύνασθαι, ἀλλὰ και ὀκνεῖν αὐτόν· και κατά του ποιητοῦ των ἀπάντων ἐνθυμείσθαι παράλογα. Γνοὺς οὖν τὴν αἰτίαν, και πόθεν σοι ταῦτα ἐπήλθον, σπουδαίως εἰσελθε εἰς τον συνήθη τόπον τῆς προσευχῆς σου, και τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ προσπεσὼν, δεήθητι μετὰ στεναγμῶν τῆς καρδίας, ἐν ὀδύνη και δάκρυσι, τὴν ἀπαλλαγὴν του βάρους τῆς ἀκηδίας, και των πονηρῶν λογισμῶν ἐξαιτούμενος, και δοθήσεται σοι ἐμπόνως κρούοντι και ἐπιμένοντι, ἢ τούτων εν τάχει ἐλευθερία.

ν'. Ὁ καθαρὸν τὴν καρδίαν κτησάμενος, οὗτος δειλίαν ἐνίκησιν. Ὁ δὲ ἀκμήν καθαιρόμενος, ποτὲ μὲν βάλλει αὐτήν, ποτὲ δὲ βάλλεται ὑπ' αὐτῆς. Ὁ δὲ μηδὲως ἀγωνιζόμενος, ἢ παντελῶς ἀναισθητεῖ, και εν τῷ φίλος εἶναι παθῶν και δαιμόνων, ὅς πρὸς τῇ κενοδοξίᾳ, και οἴησιν νοσεῖ, δοκῶν εἶναι τι μηδὲν ὦν, ἢ δειλίας δούλος ὑπάρχει και ὑποχείριος, τρέμων ὡς τῷ φρονήματι νήπιος, και φοβούμενος φόβον ἐκεῖ, ἔνθα οὐκ ἔστι φόβος, οὐδὲ δειλία τοῖς φοβουμένοις τον Κύριον.

να'. Ὁ φοβούμενος τον Κύριον, δαιμόνων ὀρμῆς οὐ ρουεῖται, οὐδὲ τὰς ἀσθενεῖς ἐφόδους αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώπων πονηρῶν ἀπειλὰς. Ὡσπερ δὲ τις φλόξ, ἢ φλέγον πῦρ, ὅπως ὦν, εν ἀδύτοις τόποις και ἀφεγγέσι, νυκτὸς και ἡμέρας περιῶν, φυγαδεύει τοὺς δαίμονας, φεύγοντας μάλλον αὐτόν, ἢ περ αὐτοὺς ἐκαίνοσ, μὴ ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῆς ἐκπεμπομένης ἐξ αὐτοῦ φλογαειδοῦς ἀκτίνοσ του θείου πυρός.

νβ'. Ὁς τῷ φόβῳ του θεοῦ στοιχεῖ, οὗτος μέσον ἀνδρῶν ἀναστρεφόμενος πονηρῶν οὐ φοβεῖται· τον φόβον αὐτοῦ ἐνδον ἔχων, και φέρων τὸ ἀκαταμάχητον ὄπλον τῆς πίστεως, μεθ' οὗ ἰσχύει και δύναται πάντα δρᾶν, και αὐτὰ τὰ δοκοῦντα δυσχερῆ τοῖς πολλοῖς και ἀδύνατα· ἀλλ' ὡσπερ τις γίγας εν μέσῳ πιθήκων, ἢ λέων βρυχόμενος, εν μέσῳ κυνῶν και ἀλιωπέκων διάγων, πεποιθῶς εἰστιν ἐπὶ Κύριον, και τῷ στερέῳ του φρονήματος καταπλήττει αὐτοὺς, και ἐκδειματοῖ τὰς φρένας αὐτῶν, ὡς ῥάβδον σιδηρᾶν, τον εν σοφίᾳ λόγον ἐπιφερόμενος.

validus, et ut parvulus puer, larvas metuis: timiditas enim est puerilis, et vanam gloriam consecrantis animae irridentia affectio. Contra hunc daemone[m] igitur ne velis verba facere, aut contradi-

νγ. Οὐχ ὁ ἡσυχάζων μόνος, ἢ ὁ ὑποτασσόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἡγούμενός των, καὶ ὁ πολλῶν προϊστάμε-

53. Non solum quiescens, et contemplationi deditus, aut subjectus, sed etiam praepositus, quique

quando insurgera. Animæ siquidem tremantis, et tumultuosius agitatae verba non proficient. Missis autem his, quantum potes animum tuum humilia, et mox timiditatem profligatam cognosces.

Ab acedia quispiam oppressus, mentem remissam, et tenebris offusam, et animam suam dissolutam habet, ut ex hoc propemodum luctus a corde ejus deficiat, et flamma spiritus in eo extinguatur, totaque domus corporis ejus fumo impleatur. Quia etiam membrorum torpor in ipso excitatus, ex pigritia eum in altissimum somnum demergit, ut necessario a consueta acoluthia, seu ordinata functione sua cesset. His per continentiam, et vigilias resistens, victo somno statim arrogantia cor inluratur, et deficiente luctu, timiditate corripitur. Quam ut rursus in se experitur, alieno tempore cellam exiens, et in caliginosum ac tenebrosam locum se conferens, stansque in eo manibus in caelum levatis, et signo crucis in se expresso, sublatis ad Deum oculis, ubi paulum humiliavit animum, statim timiditatis demon ab eo aliquantum recedit. Eo autem potentior, et formidandus ille hostis, qui ad vanam gloriam sollicitat, cogitationem istam suffurans, dilaniare eum, iterumque pusillanimitatis, seu timiditatis demoni tradere vult. Quod ubi intelligit, miratur, Denique ferventer orat, uti animam suam ab hujusmodi laqueis diaboli teneatur.

Multis, et ut ego quidem opinor, omnibus, horum demonum conflictus, nequitiaque et via, ac ratio, qua utuntur, ad intelligendum difficilis est. Norunt enim pusillanimitatis demonem cum acediae demone venire, et conspirare, et hunc illi auxilium ferre. Ac priorem quidem illum timorem in anima cum obfirmatione pignere: posteriorem tenebras, et remissionem, praeterea caecitatem animæ, et intellectus, et desperationem introducere. Certantibus autem acedia probatio, et exploratio quaedam est humilitatemque hisdem conciliat.

Qui in oratione progressus habent, aut ejus studio ducuntur, eos acediae demon frequentissime lacessere, et oppugnare consuevit. Nam reliquorum demonum nullus contra hos quidquam valet: sive ille alius œconomica quadam Dei permissione contra ipsos valet: sive (quod ego libentius credo) ex inæqualitate, et perturbatione temperamenti corporis adversum nos vires sumit. Quod dico, est hujusmodi. Si multo cibo stomachum gravavi, et ex saturitate nimia somnosum consopitus, dominata est menti meae vituperanda affectio, et victus sum. Deinde rursus, si immoderate cibis abstinui, mentem meam obscuravi, et pene immobilem reddidi, iterumque postea in eandem affectionem incidi. In interdum ex caeli temperie nescio quomodo, et nebula crassitie venti humidi talia certantibus eveniunt.

Acedia mentis et animæ mors est: quam si Deus permisisset in nos grassari, quantum potest, nemo unquam spirituale certamen certantium salutem fuisset consecutus. Muneris autem nostri est, pro virili parte eidem resistere, Dei vero, arcana quadam ratione nos excitare, palamque victores præstare. Est porro impossibile, quemquam mortuum vitale lumen recipere sine ejus ope, qui semetipsum a mortuis resuscitavit.

Si furto quodam, seu per subreptionem mens in arrogantiam, et magnificam de se opinionem devenerit, et in ea longius processerit, ut se in certamine spirituali aliquid esse existimet, tum gratia, quæ ipsam illuminabat, nec cernebatur, avolat. Et cum eam brevi inanem deseruerit, statim in aperto est ejus imbecillitas, incursantibus illam perturbationibus instar cauum atrocium, ac

devorare nitentibus. Dumque æstuat, et quo se vertat nescit, nec habet quo confugiat, et a quo salutem, conservationemque petat, ad Dominum tandem confugit, qui eam salvare potest.

Qui e mundo toto se removit, velut in solitudine invia, et serarum plena se esse perspicit: unde timore incredibili, et tremore longe maximo eum incessente clamat ad Dominum, ut Jonas (*Jon. ii. 1* seqq.) quidem a cæto, et mari vitæ hujus: ut Daniel (*Dan. vi. 1* seqq.; *xv. 28. 1* seqq.) autem a lacu passionum, ut leonum scilicet; ut tres pueri ex camino ignis insitæ (*Dan. iii. 1* seqq.) et innate nobis concupiscentiæ, et urentis: ut Manasses (*II Paral. xxxiii. 1* seqq.) ex catenis hujus luctu, et interitui subjecti corporis: quem et Dominus exaudiens ipsum e profundo ignorantiae, et amicitia hujus mundi liberat, quemadmodum propheta sicut Danielem a lacu malarum cogitationum concupiscentiæ, rapientium, et devorantium animarum hominum. Ab antea conceptis opinionibus, vitiosorum affectuum plenis, illius ignis, qui comburit et vastat ejus animam, atque ad actiones nefarias compellit et trahit, incombustum custodit, et Spiritu sancto irrorans ejus animam, ut Israelitas illos pueros, et a terrena hac, gravique, et motibus a ratione aversis plurimum obnoxia carne neutiquam humiliatam, et sine lapsu conservans, filium lucis, et diei ipsum facit, et hinc jam gustum immortalitatis ei præbet.

Anima sic habitans in isto subjecto corpore, ut eo utatur familiariter, et voluptates ejus affectans, gloriæque humanæ dedita: aut horum quidem nullam rationem ducens, lucis autem, seu vitæ hujus jucunditatem sentiens, ad omnem virtutem, et mandatum Dei torpet plane, minimeque alacris est, a malis jam dictis quasi aretis gravata compedibus. Cum autem excitata laboribus afflictionis, et lacrymis poenitentiae, pondus carnis a se excussit, saluginem terreni sensus fletibus magnis eluit, humilitatemque rerum quæ videntur, transcendit, et puro lumine fruatur, et a dominatione tyrannicarum animi passionum asserti meruit, mox et ipsa eum Propheta exclamat: « Conscidisti saccum meum et circumdediti me latitia, ut careret tibi gloria mea, et non compungar (*Psal. xxix. 12*). »

Tres locos sacra Scriptura indicat, in quibus mens libenter habitare consuevit. Ego vero duos potius esse aio, non ut doceam Scripturæ contraria, quod absit! sed medium inter principium et finem haud numerans. Exempli causa, qui ex orbe in urbem, et e regione in aliam regionem transit, non etiam iter ipsum quo profectus est, urbem aut regionem appellabit, quamvis in eo multa et admirabilia viderit. Etenim qui ex Ægypto in terram promissionis migravit, et in ea sedem posuit, omnium quidem recordatur, quæ in medio occurrerunt, eaque narrat omnibus: non tamen a prima ad secundam, et a secunda in tertiam urbem, a t regione se ambulasse dicit: sed quomodo a servitute ad libertatem, a tenebris ad lucem, a conditione captivi ad patriam: sic etiam ab affectionibus ad eorum vacuitatem, ab earum servitute ad libertatem spiritus: et ab anticipatis contra naturam animi opinionibus (quam velut captivitatem spiritualis lex nominat) ad reditum supra naturam: a vitæ hujus pelago, et fluctibus ad statum tranquillitatis eorum quibus cum mundo nihil est negotii: ab amaritudine sollicitudinum et tribulationum propter res caducas ad ineffabilem suavitatem, et otium a curis rerum terrenarum universæ: a cupiditate multiplici, et distractione, et tumultu ad unum solum, et universalem convenientiam

multis præest, et ipse minister, cura vacare debet : hoc est, ab omnibus vitæ negotiis citra dubitationem liber, et expeditus esse. Nam si sollicitudinibus agitatur, prævaricatores invenimur illius mandati : « Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, aut quid bibatis ; neque corpori vestro quid induamini : hæc enim omnia gentes inquirunt ¹⁶. » Et iterum : « Cavete, nequando graventur corda vestra crapula, et ebrietate, ac sollicitudinibus hujus sæculi ¹⁷. »

54. Quem res vitæ hujus sollicitum habent, et angunt, non est liber. Propter harum quippe sollicitudinem, et curam anxiam sese demittit, et servitutis jugo submittit, sive sua, sive aliorum causa sollicitus sit. A quibus liber, nec de se, nec de aliis (quoad vitam hanc attinet) sollicitus erit, seu episcopus, seu præpositus, seu diaconus fuerit. Sed neque feriabitur aliquando ; aut quidquam, etiam minimorum, vilissimorumque contemnet. Dei autem beneplacito omnes actiones, et opera sua meliens, in omni re, et in omni vita sollicitudine carebit (4).

55. Dum proximi domum ædificare cogitas, cave ne tuam diruas. Perpende enim quam istud laboriosum ac difficile opus sit, nequando hoc te moliente, ac deliberatum habente, et tuam dejicias, et illius neutquam instaurare queas.

56. Nisi ita comparatus sis, ut negotiis, et facultatibus rerum nihil moveare, ne tibi administrationem committi velis ; ne in his captus, pro mercede ministerii, furis, et sacrilegii damnationem subeas. Sin autem a præposito ad hoc munus urgere, perinde te habeto, ut si manibus ignem urentem tractares. Et applicationem animi per confessionem, et pœnitentiam colibens, ex ista præfecti voluntate nihil detrimenti accipies.

57. Qui nondum est ἀπαθής, neque num ἀπάθεια sit, novit : neque talem hominem esse in terris (qui scilicet omni turbido motu vacet) credero potest. Quoniam enim modo, qui se ipsum non

Ανος, καὶ αὐτὸς ὁ διακονῶν, ἀμεριμνος ὀφείλει εἶναι, ἤγουν ἐλεύθερος ἀπὸ πάντων τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, ἀνάμφιδόλιος. Εἰ γὰρ μεριμνῶμεν, παραβάται τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς εὐρισκόμεθα, τῆς λεγούσης, « Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, ἢ τί πίητε, ἢ τί ἐνδύσασθε· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· καὶ πάλιν· « Βλέπετε μήποτε βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ἡμῶν ἐν κραιπάλῃ, καὶ μέθῃ, καὶ μεριμναῖς βιωτικαῖς ; »

16. Ὁ ἐν τοῖς βιωτικαῖς πράγμασι πῶν λογισμῶν ἔχων μεριμνῶντα, οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος· ὑπὸ γὰρ τῆς τούτων μεριμνῆς κατέχεται καὶ δουλοῦται, κἂν ὑπὲρ ἑαυτοῦ μεριμνᾷ ταῦτα, κἂν δι' ἑτέρουσ. Ὁ δὲ ὑπὸ τούτων ἐλεύθερος, οὔτε δι' ἑαυτὸν, οὔτε δι' ἑτέρουσ μεριμνήσει βιωτικῶσ, κἂν ἐπίσκοπος, κἂν διάκονος, κἂν ἡγούμενος εἶναι τύχη· ἀλλ' οὐδὲ ἀργήσει ποτὲ, ἢ τινος καταφρονήσει τῶν εὐτελεστάτων καὶ μικροτάτων· θεαρέστιωσ δὲ ἅπαντα ποιῶν καὶ πράττων, ἀμεριμνος ἐν πᾶσι διατελέσει, καὶ ἐν τῷ βίῳ παντί.

νε'. Μὴ καταλύσης σου τὴν οἰκίαν, ἐν τῷ βούλεσθαί σε τὴν τοῦ πλησίον οἰκοδομησαί· ὄρα γὰρ ὡσ χαλεπὸν τὸ ἔργον καὶ δύσκολον· μήποτε προσιρούμενος τοῦτο, καὶ τὴν σὴν καθαιρήσης, καὶ ἀνοικοδομησαί τὴν ἐκείνου ἰσχύσης οὐδόλιωσ.

νε'. Ἐὰν μὴ τελείαν ἀπροσπάθειαν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν χρημάτων κτήση τοῦ βίου, μὴ θελήσης οἰκονομίαν ἐγχειρισθῆναι πραγμάτων, ἵνα μὴ ἀλοῦσ ἐν τούτοις, ἀντὶ τοῦ λήψασθαί μισθὸν διακονίας, κλέπτωσ καὶ ἱεροσύλου καταδίκην ὑφέξης. Εἰ δὲ ὑπὸ τοῦ προσετώτος πρὸσ τοῦτο ἐκδίασθῆσ, ὡσ πῦρ μεταχειριζόμενος φλέγων διάκειτο· καὶ τὴν προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ, δι' ἐξαγορεύσεωσ καὶ μετανοίας ἀπέιργων, ἀβλαβῆσ τῇ τοῦ προσετώτος εὐχῇ διατηρηθῆσ.

νε'. Ὁ μὴ γεγωνῶσ ἀπαθῆσ, οὐδὲ ὅτι ἔστιν ἀπάθεια οἶδεν, ἀλλ' οὐδὲ πιστεύει εἶναί τινα τοιοῦτον ἐπὶ τῆσ γῆσ. Πῶσ γὰρ ὁ μὴ ἑαυτὸν ἀρνησάμενοσ πρῶτον, καὶ τὸ αἷμα κενώσασ προθύμωσ αὐτοῦ ὑπὲρ τῆσ μα-

¹⁶ Matth. vi, 25. ¹⁷ Luc. xxi, 34.

suam, charitatemque mens humana transmeare solet.

« Transitio mentis ab his quæ cernuntur, ad ea quæ non cernuntur, ejusdemque a sensibilibus, ad ea quæ supra sensum sunt migratio, et jucunda in illis commemoratio, omnium quæ retro sunt, oblivionem gignit. Hanc igitur ego veram quietem, et quietis regionem ac locum appello : in quem qui ascendere meruit, non inde, quemadmodum Moses, quadraginta diebus et noctibus in monte exactis, descendit : sed ubi compererit, bonum esse illic esse, de cætero ad inferiora haud quaquam convertetur. Domus autem Trinitatis hic factus, et ipse in Trinitate velut in regno cælorum inhabitabit : si charitate nimirum eum sustentante, nec ut cadat permittente. »

(4) Pontanus addit capitulum unum : « Est sollicitudo quedam vacans actione, et actio experta sollicitudinis : ut contra, vacuitas sollicitudinis actiosa, et otiositas sollicita, quas et Domi-

nus expressit his verbis ; illam quidem cum dixit :

« Pater meus usque modo operatur, et ego operor » (Joan. v, 17). Et rursum : « Operamini cibum non qui perit, sed qui manet in vitam æternam » (Joan. vi, 27), non prohibens operari, sed docens nos absque sollicitudine operari ; hanc vero, dum ait : « Quis vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum ? » (Matth., vi, 27) tollens videlicet otiosam sollicitudinem, cui actio deest. Quæ autem habet conjunctam actionem, de ea sic loquitur : « Et de vestimento aut alimento quid solliciti estis ? Considerate lilia agri, et volatilia cæli, quomodo illa crescunt, et hæc pascuntur » (Ibid. 28). Sic unam quidem removens, alteram confirmans Dominus, erudit nos, quomodo non sollicitos sollicite operari, et quomodo sollicitudine vacantes, operibus, et laboribus nihil attinentibus abstinere oporteat.

καρίας ταύτης τῷ ὄντι ζωῆς, ἄλλον ὑπονοήσῃ ταῦτα ἀπειρημένα εἰς τὸ κτήσασθαι τὴν ἀπάθειαν; Οὕτω δὲ καὶ ὁ δοκῶν Πνεῦμα ἔχειν ἅγιον, μηδὲν ἔχων, οὐ πιστεύει πώποτε τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ γνωσσομένας ἀκούων, ἐν ταῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχουσι. Καὶ ὅτι ἔστι τις κατὰ τὴν γενεάν ταύτην ἐπίσης τοῖς ἀποστόλοις Χριστοῦ, καὶ τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἁγίοις, θεῶν ἐνεργοῦμενος, καὶ κινούμενος Πνεύματι. Ἡ ἐν ὀπτασίᾳ τούτου γνωστῶς καὶ ἐν αἰσθήσει γινόμενος ἕκαστος γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας καταστάσεως, καὶ τὰ τῶν πλησίων κρίνει, ὡς ἔχει, εἴτε ἀρετῆς εἰπαιν, εἴτε κακίας.

νη'. Ἄλλο ἀπάθεια ψυχῆς, καὶ ἄλλο ἀπάθεια σώματος. Ἡ μὲν γὰρ καὶ τὸ σῶμα καθαγιάζει, τῇ αἰκείᾳ λαμπρότητι καὶ τῇ φωτοχυσίᾳ τοῦ Πνεύματος ἡ δὲ αὐτὴ μόνη καθ' ἑαυτὴν, εἰς οὐδὲν τὸν κτησάμενον ὠφελεῖν δύναται.

(5) Sequentia capitula interserit editio Jac. Pontani : « Aliud est immobilitas, seu quies membrorum animæ et corporis, aliud virtutum acquisitio. Illa siquidem natura inest : hæc vero etiam naturales motiones componit.

« Non concupiscere aliquem jncunda, et delectabilia hujus mundi, non est simile æternorum, et sub visum non cadentium honorum desiderio : aliud enim hoc ab illo. Nam priora illa multi despexerunt : hæc paucis mortalibus cordi fuerunt.

« Non si quid est avergari, et non querere gloriam hominum, idem est etiam a divina gloria suas rationes aptas et suspensas habere : magnum quippe inter hæc discrimen est. Illa enim alii quoque multis præterea vitiis subjecti repulerunt : hanc perpauci labore, et sudore multo accipere meruerunt.

« Vasto vili contentum esse, nec desiderare tunicam splendidam, non est etiam Dei lumen induisse. Aliud hoc, aliud illud. Nam vestium splendorem mille impliciti cupiditatibus facile spreverunt : hoc soli amiciuntur, qui per omne genus mortificationis non remisse ac languide ipsum consecretantur, et per mandatorum observationem filii lucis ac diei sunt.

« Aliud est humiliter loqui, aliud humiliter sentire; et aliud humilitas, aliud flos humilitatis; et aliud fructus ejus, et fructus hujus pulchritudo, et ejus pulchritudinis jucunditas, et insuper aliud ex hoc fructu operationes. Horum alia in nostra potestate sunt, alia non sunt. In nobis sunt, omnia cogitare, omnia sentire, omnia reputare, dicere, facere, quæ nos ad humilitatem ducunt. Sancta autem humilitas, et reliquæ proprietates ipsius, charismata et sanctiones ejus, non nostra, sed Dei dona sunt, quibus nemo dignus unquam æstimabitur, nisi prius, quantum in ipso est, semina bene jecerit.

« Aliud est non stomachari in contemptibus, injuriis, tentationibus, et tribulationibus; aliud in ipsis acquiescere, aliud orare pro his qui hæc nobis inferunt; aliud ex animo eosdem diligere, et aliud præter hæc, animo insculptam ferre eujuslibet horum faciem, et ut germane amicos, sine rancore, in lacrymis sinceræ charitatis eos amplectari; ut nimirum nullum tunc sensus insuavis, aut molestiæ alicujus vestigium in anima reperiat. Majus porro omnibus quæ diximus, si quis etiam ipso tempore tentationum æque isto modo, et similiter, citra immutationem erga in faciem sibi maledicentes, et calumniantes, et injuriam inferentes, et conspuentes affectus est.

« negavit primum, et deinde pro hac vere beata vita sanguinem suum non fudit alacriter, alium hæc ad ἀπάθειαν consequendam præstitisse suspicabitur? sic etiam, qui Spiritum sanctum se habere putat, nec habet, nunquam credit, dum, quid ille in sanctis, ipsum habentibus effecerit, audit. Nempe exstare quempiam hac ætate, qui perinde atque apostoli Christi, et sancti qui post homines natos exstiterunt, divino Spiritu concitetur et gubernetur, aut eum cognoscendo, efficaciterque sentiendo perspexerit. Unusquisque enim ex sua constitutione de alterius seu virtute, seu vitio semper judicat.

58. Aliud est apathia animæ, aliud apathia corporis. Illa enim claritate sua, et diffuso lumine Spiritus corpus quoque sanctificat : hæc sola per se nihil ei in quo est prodesse potest (5).

Quia etiam erga eos qui se foris amicos simulant, clam eadem faciunt, nec latent. Caterum incomparabili modo excellentius est, meo judicio, si quis omnia quæ passus sit, sempiterna oblivione deleverit, et neque absentibus, neque præsentibus his, a quibus vexatus fuerit, ultius malefici meminisse : eosque citra omnem cogitationem eorum quæ acciderunt, in congressibus, et conviviorum invitationibus amplecti.

« Non quale est meminisse Dei, tale etiam est amare Deum : nec quale timere ipsum, tale item custodire mandata ejus. Differunt inter se, quamquam utraque perfectorum et a perturbationibus vindicatorum sunt.

« Aliud est non peccare, aliud Dei mandata exsequi. Hoc certantium, et ex Evangelio viventium : illud tantummodo principium ἀπαθείας adeptorum est.

« Non si quid vacatio, et otium, idem continuo quies est : nec si quid quies, ideo et silentium. Interest inter hæc, et aliud, atque aliud sunt. Otium et inertia eorum sunt, qui scire volunt quæ sit honorum Dei communicatio : nec aliquid boni operis facere sustinent. Hæc ad parandam Dei cognitionem semper vacantium, sermonique insite sapientiæ auscultando assidentium, et profunda Spiritus, novaque mysteria, dum a Deo initiarentur, patrata scrutantium. Tertium, puta silentium, intellectus functionem, cum sollicita cogitationum ac ratiocinationum attentione obeuntium est.

« Non idem est secessio, id est, de loco in locum transitio, et ipsa verissima peregrinatio, seu peregrinitas. Illa nempe adhuc pugillatu quasi certantium, et aut per negligentiam ab inconstantiis, mentis alio se transferentium : aut propter fervoris magnitudinem insigniora adhuc certamina cupientium est : hæc vero crucifixorum mundo, et quæ in mundo sunt, et cum solo Deo et angelis semper esse desiderantium, nulloque modo ad humana pedem referentium.

« Aliud est, resistere et oppugnare hostes : aliud eos perfecte debellare et subigere et occidere. Alterum enim athletarum, et religiosa exercitatione generosorum : alterum ab illaudatis affectibus liberorum, perfectorumque est.

« Hæc omnia in lumine ἀπαθείας ambulantium sanctorum actiones sunt. Qui autem se ab his alienos esse animadverterunt, ne seducantur ab aliquo, ne ipsi suas animas decipiant, sed se incassum in tenebris ambulare sciant.

« Multi sane, alius ob aliud, et alter rursus ob aliud ad hæc adducti sunt : admodum pauci vero cum interno timore et amore Dei ad ea agenda se

59. Quemadmodum ab extrema paupertate a rege in divitiis, et illustri dignitate collocatus, vestique pretiosa indutus, ac stare in conspectu ejus jussus, et ipsum regem cupide intuetur et ut benemeritum singulariter diligit et qua tectus est tunicam animadvertit, et qua ornatus est dignitatem cognoscit et facultates sibi donatas novit: ita monachus, qui vere a mundo, mundanisque rebus secessit, et ad Christum accessit, vocatusque magno cum sensu, et ad sublimia spiritualis theoriæ per mandatorum observationem evehctus, et ipsum Deum citra deceptionem videt, et factam in se mutationem clare animadvertit. Videt enim semper se circumfulgentem gratiam Spiritus, quæ indumentum vocatur, et regalis purpura, imo quod ipse Christus est: quandoquidem in eum credentes, ipso superinduuntur (6).

contulerunt: quæ etiam soli, superna Dei gratia eos adjuvante, brevi spatio in virtute proficiunt feliciter, et ad ea de quibus memoravimus se extendunt. Illi alii velut invia oberrare sinuntur: nec per viam, ad quam emissi sunt, sed secundum adinventiones cordium suorum ambulant in studiis suis.

« Qui hæc summa usus diligentia expertus est, quæ dico intelliget. Qui non est, quæ quidem secundum sensum dixi, percipiet: de spiritualiter autem, et secundum intelligentiam dictis, leves et exiles quasdam notiones habebit: potiusque falsa quedam in animo effugiet, et a veritate dictorum, ut vehementer deceptus ac frustratus, longe abest.

« Cum laboribus ac sudoribus tuis vile et abjectum corpus tuum perdomueris ac subjugaveris, et te necessitatibus ejus exueris, ipsumque leve jam, et quodammodo spirituale gestaveris, ut nec laborem, nec famem, nec sitim sentiat, tum clarius quam in speculo cernes eum qui supra captum mentis est, et oculis revelatis, atque cum lacrymis videbis, quem nemo vidit unquam: et anima tua ejus amore sauciata, lamenta fletu miscebis. Tum recordare mei, et ora pro me indigao, ut qui cum Deo conjunctus, etiam fiduciam apud illum pudore non afflicendam inveneris.

« Nec de Deo, divinisque rebus philosophanti penitentia, nec penitenti de Deo disputare, ac philosophari decorum est. Quantum enim distat oriens ab occidente, tanto penitentiam sublimitate theologia exsuperat. Nam ut homo morbis, et languore affectus, aut pauper panis obsitus, et cum clamore elemosynam petens: sic qui in penitentia versatur, et opera penitentiae vere obire dicitur. At qui in theologicis volutatur, cum eo conferri potest, qui in regum palatiis vicitans, vestibus nitidissimis ac regis operitur, regisque familiaris, cum eo sæpissime colloquitur, et quid sibi, aliisque faciendum sit, ab eo in horas perspicue docetur.

« Divinæ cognitionis incrementum facit: ut alia oronia, imo etiam ipsum Deum non cognoscamus, et magnitudo illuminationis ejus, est perfecta cæcitas, supraque sensum sensus longe perfectissimus, et omnium quæ extra hunc sensum sunt, insensibilitas. Quæ enim qualia, et ejusmodi, et ubi, et quæ, et quomodo in quibus sint ignorat, et hæc peroscere, aut intelligere neutiquam potest, quomodo notitia, et non magis illa supra notitiam erunt? et mens in cognitione infirmitatis suæ, nihil intelligens, in his quæ supra intel-

Α νθ'. Καθάπερ ὁ ἀπὸ πτωχείας ἐσχάτης, ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς πλοῦτον ἀνενεχθεὶς, καὶ περιφανὲς ἀξίωμα, στολὴν τε παρ' αὐτοῦ λαμπράν ἐνδύθει, καὶ πρὸ προσώπου αὐτοῦ ἵστασθαι κελευσθεὶς, αὐτὸν τε τὸν βασιλέα μετὰ πόθου ὄρᾳ, καὶ ὡς εὐεργέτην ὑπεραγαπᾷ, καὶ τὴν στολὴν ἣν ἐνεδύσατο τρανῶς κατανοεῖ, καὶ τὸ ἀξίωμα ἐπιγινώσκει, καὶ τὸν δοθέντα αὐτῷ πλοῦτον ἐπίσταται, οὕτω καὶ μοναχὸς ὁ ἀληθῶς ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἀναχωρήσας, καὶ προσελθὼν τῷ Χριστῷ, ἀνακληθεὶς τε εὐαισθητῶς, καὶ πρὸς ὕψος πνευματικῆς θεωρίας διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ἀνενεχθεὶς, αὐτὸν τε τὸν Θεὸν ἀπλανῶς ὄρᾳ, καὶ τὴν γενομένην εἰς αὐτὸν ἀλλοίωσιν τρανῶς κατανοεῖ· βλέπει γὰρ ἀεὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος τὴν περιλάμπουσαν αὐτὸν, ἣτις καὶ ἐνδύμα καλεῖται καὶ βασιλείος ἐλευργίης· μᾶλλον δὲ, ὅπερ αὐτὸς ἐστὶ Χριστὸς ὁ Κύριος, εἴπερ αὐτὸν οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες ἐπανδύονται.

etiam sunt, invenietur. Quæ namque « Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt » (I Cor, II, 9), quomodo notitiæ subjiciantur?

« Dominus qui largitur nobis quæ supra intelligentiam sunt, dat nobis etiam per Spiritum suum supra intelligentiam aliam intelligentiam, ut quæ supra intelligentiam sunt donorum ejus charismata, mirifice, clare et pure intelligamus.

« Quemadmodum insensilis ad unum, ad omnia est insensilis: sic sensibilis ad unum sentit omnia, et extra omnium sensum est. In intelligentia, seu notitia omnium est, et ab eorum notitia non cohibetur.

« Qui surdus est ad sermonem, ad omnem vocem surdus est: sic et qui audit sermonem, audit omnia. Ille surdus est ad omnem vocem. Omnia audit, et nihil audit, nisi qui in solo Verbo verba faciunt: ac ne ipsos quidem, sed Verbum solum, quod in voce sine voce sonat.

« Qui sic audit, videt, sentit, eum non latet quid velimus. Qui id non novit, hunc certum est animæ sensus illuminatos et sanos non habere. Dum in eo statu est, nondum cognovit, se conditum spectatorem creaturæ visibilis, et myston atque interpretem intelligibilis: sed cum in honore esset, comparatus et assimilatus est brutis et jumentis sarcinariis, in eaque similitudine manet adhuc, non reversus, non revocatus, aut ad veterem dignitatem reductus, secundum donum æconomizæ Domini nostri Jesu Christi Filii, Dei scilicet.

« Qui infra est, superam ne indaget, antequam apud superos sit. Noli curiose inferiora scrutari, ne lapsus utraque amittas: vel potius in inferioribus interclusus hæreas.»

(6) Adde ex Pontano sequentia capitula: « Qui cœlestibus ditatus est opibus, præsentia, inquam, et in habitatione illius qui dixit: « Ego et Pater veniemus, et mansionem apud eum faciemus » (Joan, XIV, 25), cognoscit apud animam suam, quantum gratiæ commodum, atque fructum perceperit, quantumque, et qualem gestet in regia cordis sui beatitudinem. Nam velut amicus cum amico disserens cum Deo, libere astat ante faciem ejus, « qui lumen inaccessible habitat » (I Tim. VI, 16).

« Beatus qui his tadem adjunxit. Ter beatus, qui per actionem, et sancta certamina a me doctorum cognitionem festinat comprehendere. Angelus est, ne plus dicam, qui cognitione et contemplatione ad hujus status excelsum pervenit, et domesticus Dei, tanquam filius, evasit.

Ἐ. Πολλοὶ μὲν ἀναγινώσκουσι τὰς θείας Γραφάς· ἄλλοι δὲ καὶ ἀναγινωσκομένας ἀκούουσιν· ὀλίγοι δὲ οἱ τῶν ἀναγινωσκομένων τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἔννοιαν ὀρθῶς εἰδέναι δυνάμενοι· οἱ ποτὲ μὲν ἀδύνατα εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν ἀποφαινόμενα· ποτὲ δὲ καὶ ἄπιστα παντελῶς ἠγοῦνται· ἢ καὶ ἀλληγοροῦσι ταῦτα κακῶς· καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν ἐνεστώτα χρόνον λεγόμενα, ὡς πρὸς μέλλοντα ἐκθῆναι κρίνουσι, τὰ δὲ περὶ τῶν μελλόντων εἰρημένα, ὡς ἤδη γεγονότα, καὶ καθ' ἑκάστην γινόμενα ἐκλαμβάνονται· καὶ οὕτως οὐκ ἔστι κρίσις ὀρθή ἐν αὐτοῖς, οὐδὲ διάγνωσις ἀληθῆς ἐν θείοις καὶ ἀνθρωπίνοις πράγμασιν.

« Qui prope maris litus stat, immensitatem aquarum pelagi conspiciit ille quidem, earum autem extremum visu non potest definire, sed partem aliquam duntaxat videt : sic qui in infinitum divinæ gloriæ pelagus contemplando respicere, ipsumque intelligentia videre, ac instrare meruit, non quam latum et vastum est : sed quam longe, animæ ejus oculi conspectum ferunt, videt.

« Quemadmodum prope mare consistens, non solum ipsum aspiceret, sed etiam in aquas ejus intrare quantum libuerit, potest : sic in lumine Dei homines spirituales qui volunt, ejus videndi cognoscendique copiam pro modo desiderii sui consequuntur.

« Quomodo in littore maris stans, quandiu extra aquam est, videt omnia, profunditatemque pelagi intelligit. Ubi autem in ipsas undas ingreditur, et in his mergi cœperit, quo amplius descendit, hoc magis ab aspectu eorum quæ foris sunt abest : ita qui divini luminis facti sunt participes ; quantum in cognitione divinitatis proficiunt, tantum proportionè cætera ignorare incipiunt.

« Quemadmodum qui in aqua maris est genuum, aut lumborum tenus, omnia extra aquas perspicue videt. Si autem in profundum descendat, et totus sub unda sit, nihil jam eorum quæ extra aquam sunt, videre potest : et hoc solum novit, se totum quantum est in profundo maris esse : sic his contingere solet, qui progressu spirituali crescunt, atque ad perfectionem cognitionis et visionis ascendunt.

« Quando, qui in spiritali perfectione proficiunt, particulatim illuminantur, sive mentem tantummodo illustrantur, tunc gloriam Dei, ut in speculo per intelligentiam intuentur, cognitioneque magis ac magis, et mysteriorum revelatione a superna gratia mystice imbuuntur, a speculatione eorum quæ sunt, ad cognitionem illius, qui est super omnia quæ sunt, sublatis videlicet.

« Qui perfectioni appropinquant, et adhuc velut ex parte vident, imperitiam, et comprehensibilitatem eorum quæ vident intelligentes obstupescunt. Quo enim plus in lumen divinæ cognitionis intrant, eo ignorantiam suam amplius cognoscunt. Quando autem id quod intelligentia capit, quodque obscurius ipsis apparet, et tanquam in speculo ostenditur et ex parte illuminat, expressius, et indulgentius videri voluerit, et illuminato per communicationem uniri, totumque in se ipso complecti, et ille ipse in profundo spiritus, ut in medio abyssu fulgentium aquarum immensarum inclusus, et interceptus fuerit, tunc in perfectam ignorantiam, utpote qui omnem cognitionem transcenderit, modo ineffabili emergit.

« Mens simplex, vel potius omni notione nudata, et in simplicitate divinum lumen tota ingressa, et ab ipso cooperta, non habet aliud quidpiam invenire, in quo sit, ut etiam ad illius intelligentiam moveatur ; sed in profundo luminis divini manens, foras respicere omnino non per-

60. Complures divinas Scripturas legunt, alii eas legi ac recitari audiunt : pauci autem sunt, qui vim et portionem, seu intelligentiam recitatorum probe assequantur. Alii quidem de illis multa fieri non posse pronuntiant, quæ illis litteris traduntur : alii pro plane incredilibus ducunt aut, ea allegorii pervertunt. Et quæ dicta sunt de presenti tempore, in futuro eventura accipiunt : de futuris porro dicta, sic interpretantur, quasi ea jam facta sint, et quotidie fiant. Hi carent vero, sinceroque judicio ; nec inter divinas humanasque res internoscere, ac distinguere sapienter possunt (7).

mittitur. Et hoc est, quod dicitur, Deus lux est, et lux suprema : et his qui ejus compotes facti sunt, ab omni visione quies et cessatio.

« Tum mens, continuo motu cieri solita, sit immobilis, et omni cogitationi pausam dat, cum nimirum tota a divina caligine, lumineque connecta fuerit. Nihilominus spectat, sentit, et fruitor bonis, in quibus versatur. Nec enim ut profunditas undarum maris, sic et profunditas sancti Spiritus : sed est aqua viva vitæ æternæ (Joan. iv, 10). Omnia porro illie nec intelligi, nec comprehendere, nec explicari queunt, in quibus mens omnia spectabilia, et sub intellectum cadentia transiens, moratur, et in solis illis immobiliter movetur ac vertitur, vivens in vita supra vitam, ipsa lumen in lumine, lumen non per se : non enim tunc se ipsam, sed qui super ipsam est videt, et ex illa gloria cogitationibus immutatis, seipsam ignorat.

« Mortuus, nec mortuus est, qui cum ad mensuram perfectionis pertigerit, vivit in Deo, in quo est, quasi in semetipso non vivat. Cæcus, quasi natura, cum omni aspectu naturali factus sit superior : utpote qui novos oculos, et naturalibus absque comparatione præstantiores acceperit et supra naturæ vim eernat. Operis expertus, et immobilis, ut qui omnem functionem suam expleverit, et absolverit. Sine cogitatione, ut unionem omni cogitatione superiorem adeptus, et requiescens, ubi nulla est mentis actio, sive ullus ad cogitandum, aut ratiocinandum, aut concipiendum motus. Quæ enim intellectu impossibilia sunt, ea intelligere, aut pernoscere non potest : et quodammodo in his, requie illa, immobilitatis beatæ insensibilitatis requiescit, sensu constanti inexplicabilium bonorum deliciis, posita curiositate se objectans.

« Qui ad hunc modum perfectionis parvenire, et hujusmodi bona obtinere non meruit, seipsam solum condemnet, et ne excusationem prætexat, esse rem impossibilem : aut contingere quidem perfectionem, sed ira, ut non cognoscas, sed e divinis Scripturis certissime noverit, rem esse possibilem ac veram, et opere ipso fieri, et ita quidem, ut cognoscatur fieri. Omissione autem, et inertia in mandatis obeundis, unusquisque horum se ipse proportionè bonis istis privat.

(7) Pontanus addit : « Deus ab initio duos mundos fabricavit, visibilem et invisibilem : unum autem regem eorum quæ oculorum sensu perciperentur ; duorumque mundorum characterem, seu notam in se ipso ferentem, aspectabilis nimirum, et ad intelligentiam pertinentis. His congruenter quoque duo soles lucent, unus sensibilis, alter intelligibilis : quodque est in visibilibus, et sub sensum cadentibus, sol, hoc in iis quæ tantum intelliguntur, Deus. Justitiæ enim Sol est, ac nominatur (Malach. iv, 2). Habes igitur secundum hæc soles duos) unum subjectum oculis, alterum menti et rationi ; quemadmodum item duo mundi sunt, ut diximus. Et alter quidem horum, id est, qui

61. Nos qui fideles sumus, universos fideles velut unum intueri debemus, et existimare in omnibus Christum esse: eamque erga ipsum gerere charitatem, ut pro eo animas nostras ponere parati simus. Etenim universe neminem improbum dicere aut judicare debemus, sed omnes pro bonis ducere, ut dicebamus. Etiam si quempiam vitiosis motibus tumultuantem videris, non fratrem, sed pravos concitationes odertis, a quibus oppugnatur. Sin a cupiditatibus, et curis anticipatis misere exagitatam, majore illum misericordia prosequere, ne et tu tenteris; utpotè natura mutabili præditus, quamque adversa incursare facile possunt (8).

62. Si quis ut hypocrita fucatus, aut ob facta sua reprehensione dignus, aut ad breve tempus fractus, et abjectus est, aut aliquantum ex negligentia in aliqua parte officii sui claudicat, perfecte sanis non adnumeratur: sed tanquam inutilis, et reprobis abjicitur, ne, dum catena intenditur, ipse faciat ut ejus conjunctio dirumpatur et intervallum detur in his, quæ proxime, arctissimeque sine intervallo cohærebant: et utrisque molestiam, doloremque pariat, dum priores propter sequentium, et hi propter præcedentium separationem cruciantur (9).

sensum movet, cum omnibus, quæ complectitur, ab hoc sensibili et aspectabili sole illuminatur. Alter vero, sive intelligibilis, ipse, et quæ in eo sunt, ab intellectuali Sole justitiæ lucem, claritatemque accipiunt. Sensibilia igitur a sensibili, et intelligibilia ab intelligibili Sole divisim illustrantur: nullam penitus inter se conjunctionem, aut notitiam, aut communionem habentibus, neque intelligibilibus cum sensibilibus, neque sensibilibus cum intelligibilibus.

¶ Solus homo ex omnibus quæque videntur, quæque tantum animo cernuntur, duplex, seu geminus a Deo creatus est, corpus quidem ex quatuor primis corporibus, seu elementis coagmentatum habens, sensumque ac spiritum, per quem horum principiorum est particeps et in illis vivit: animam autem intelligentiæ, et consilii compotem, a materia, et corpore liberam, seu minime corporatam hisce imperscrutabili et inexplicabili ratione copulatam, citraque mixturem et confusionem commistam. Hæc porro unus homo sunt, animal mortale et immortale, quod videri nec videri potest, sentiri, et intelligi: in quo spectandi creaturam aspectabilem, et intelligendi inaspectabilem facultas inest. Ut igitur in duobus mundis efficientia duo soles differunt ac separantur, pari modo etiam in uno homine, unus quidem corpus, alter animam ejus collustrat: et uterque de suo lumine illuminato, pro ejus captu abundantius, aut parcius communicat.

¶ Sensibilis sol videtur, non videt: intellectualis videtur ab his qui digni sunt, et omnes videt: magis autem eos qui ipsum vident. Sensibilis non loquitur, nec cuiquam loqui donat: intellectualis et loquitur cum amicis suis, et ut loquantur, dat omnibus. Sensibilis in horto sensibili micans, radiorum suorum fervore humorem duntaxat terræ exsiccat, non etiam plantas, et semina pinguefacit: intelligibilis in anima illucescens, utrumque conficit nempe humorem vitiorum arefacit, et fœditatem ex illis natam expurgat, animæque pinguedinem, quam intelligere possumus, inserit, qua

A ξα'. Πάντας τοὺς πιστοὺς ὡς ἓνα βλέπειν ὀφείλομεν οἱ πιστοὶ, καὶ ἐπὶ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν εἶναι λογίζεσθαι τὸν Χριστὸν· καὶ οὕτω τῇ πρὸς αὐτὸν ἀγάπῃ διαχειῖσθαι, ὡς ἐτοίμους εἶναι ὑπὲρ αὐτοῦ τιθέναι τὰς ἰδίας ψυχάς· οὐδὲ γὰρ τὸ καθόλου λέγειν, ἢ νομίζειν ὀφείλομέν τινα πονηρὸν, ἀλλὰ πάντας ὡς ἀγαθοὺς ὁρᾶν, ὡσπερ εἴπομεν· κἂν γὰρ ὑπὸ παθῶν ὀχλούμενον ἴδῃ· τινὰ, μὴ τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ τὰ πάθη μίσησον τὰ πολεμοῦντα αὐτὸν, κἂν ὑπὸ ἐπιθυμιῶν καὶ προλήψεων τυραννούμενον, ἐπὶ πλεῖον σπλαγγίσθητι· μὴ ποτε καὶ αὐτὸς πειρασθῆς, ὡς ὑπὸ τροπῆν ὧν ὕλης εὐπεριστάτου.

B ξβ'. Εἴ τις κίβδηλος ἐξ ὑποκρίσεως, ἢ ἐξ ἔργων ἐπίμωμος, ἢ πρὸς βραχὺ τεθραυτισμένος, ἐξ ἐνὸς πάθους, ἢ μικρὸν ἑλλειπῆς ἐξ ἀμαλείας ἐν μέρει τυγχάνει, οὐ συγκαταριθμεῖται τοῖς ὀλοκλήροις, ἀλλ' ὡς ἀχρηστος καὶ ἀδόκιμος ἀποβάλλεται, ἵνα μὴ ἐν καιρῷ τάσει, διαρρηγῆναι ποιήσῃ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀλύσει, καὶ διάστασιν ἐν ἀδιαστάτοις, καὶ λύπας ἐν ἀμφοτέροις ἐργάτηται· τῶν μὲν ἔμπροσθεν, ὑπὲρ τῶν ὑστέρων, τῶν δὲ, ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ τῶν προαγόντων ἀλγεινομένων.

velut irrigatæ plantæ virtutum sensim in auras prodeunt, atque adolescunt.

¶ Sol sensibilis exoritur, mundumque istum luce sua vestit, et omnia quæ illo continentur, homines, feras, jumenta, et aliâ super quæ lux se æqualiter diffundit: qua rursus occidens, locum quem illustrabat, tenebris oppletum relinquit. Sol intelligibilis fulget, et fulgebat, totus a toto omni sic captus, ut capi nequeat: a creaturis autem suis recernitur, et totus ab iis absque distantia sejungitur, estque in toto omni totus, et nusquam est. In totis creaturis visibilibus totus, et rursus extra has totus. Totus in visibilibus, et totus in invisibilibus, et ubique totus adest, et totus neutiquam, usquam.

¶ Christus principium, medium, et finis, seu consummatio est in omnibus, quippe qui in primis, etiam in mediis, et extremis, ut in primis est: nec enim quod ad hæc atinet, ullum in eo discrimen est: sicut nec Barbarus, nec Scythæ, nec Græcus in ipso est, sed omnia, et in omnibus Christus (Galat. iii, 28).

¶ Sancta Trinitas habitans per omnes, a primis ad ultimos, ut ab aliquo capite usque ad pedes, coagmentat, componit, conglutinat, adunat, et colligat sibi, et ita colligatos, et congregatos firmos eos, et infractos reddit, et in quolibet eorum una eademque cognita patet, quæ Deus est, in quo ultimi primi sunt, et primi tanquam ultimi (Matth. xx, 16).

(8) Pontanus addit capitulum unum: ¶ Quo pacto ratione valentes illi ordines supernarum virtutum a Deo ordinatum illustrantur, a principe ac primo omnium ordine usque ad secundum, et ab hoc ad tertium, et deinceps ab hoc ad alium, et ad omnes denique lumine divino penetrante: eodem et sancti a divinis angelis illuminati, vinculoque spiritus colligati, et uniti, honore illis pares, et æquales sunt.

(9) Sequuntur apud Pontanum octo capitula: ¶ Qui unionem

ξγ'. Ὁν τρόπον ἐν φλογὶ καιομένης καμίνου, χοῦν A ἐπιβαλὼν τις φαύτην σβεννύει, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ βιωτικαὶ μέριμναι, καὶ πᾶς προσπαθείας τρόπος εὐτελοῦς καὶ σμικροτάτου πράγματος, τὴν ἀναφθεῖσαν ἐν ἀρχαῖς θερμὴν τῆς καρδίας ἐξαφανίζει.

ξδ'. Πᾶσαν βρωσίν, καὶ πόσιν, καὶ καλλωπισμὸν ἐνδυμάτων, ὃ τὸν φόβον ἐγκυμονῶν τοῦ θανάτου βδελύσσεται, καὶ ἐνηθύνως οὐ φάγεται ἄρτον, οὐ πίεται ὕδωρ. Παρέξει δὲ μόνον τὴν χρεῖαν τῷ σώματι, ὅσον μόνον αὐταρκες πρὸς τὰ ζῆν. Πᾶν θέλημα ἑαυτοῦ ἀπαρνήσεται. Καὶ δοῦλος πάντων ἐν διακρίσει τῶν ἐπιταττομένων γενήσεται.

ξε'. Ὁ δοῦλον ἑαυτὸν δοῦς τοῖς κατα Θεὸν πατρα- σιν αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως, οὐ τὰ κουφίζοντα τὸν τῆς καρδίας αὐτοῦ πόνον, ἐπιτασσόμενα ἔλοιτο, οὐ τὰ λύοντα τὴν τοῦ φόβου δεσμὸν, οὐδὲ τοῖς B ἐπὶ τὰ τοιαῦτα φιλικῶς, ἢ κολακευτικῶς, ἢ προστα-

sunt. Qui enim inde usque a priscis sanctis per singulas aetates incedentes in mandatis Domini sanctimoniam vitæ colunt, illisque adhaerescunt, perinde ut ipsi, Dei gratia secum communicata illuminantur : similes catenæ aureæ, in qua singuli ansam unam efficiunt, dum unusquisque præcedenti fide, operibus, charitateque connectitur. Quia connexionem, ut diximus, una quædam catena in Deo sunt, quæ cito rumpi non potest.

Qui unionem cum ultimo omnium sanctorum cum charitate, et humilitate, vehementique desiderio non expetit : sed prava quædam adversus illum infidelitate tenetur, nunquam penitus eidem C uniectur, neque cum eo primis et antecedentibus sanctis quasi in ordine militari ascribetur, etsi omnem fidem charitatemque erga Deum et sanctos universos habere videatur. Ejicietur enim ab ipsis foras, ut qui locum sibi constitutum, et ut ei hæreret ante sæcula a Deo definitum, per humilitatem non suscepit.

Luctum secundum Deum humilitas præcedit, sequitur gaudium, et lætitia quanta dici non potest. Humilitati porro secundum Deum spes salutis agnoscitur. Quo enim magis quispiam se ex animo omnibus peccatoribus sceleratiorem ducit, eo magis spes una cum humilitate augetur, et in corde ejus floret, fidemque facit, per hanc salutem partum iri.

Quo profundius in humilitatem quispiam descendit, seque indigniorem judicat, qui salvetur, hoc acerbius luget, et lacrymis indulget magis : quibus pro portione respondet, quæ in corde ejus D scaturit spiritualis voluptas, qua cum spes quoque in fons scatet, et simul crescit, persuasionemque adipiscendæ salutis ex certa et confirmata certiore confirmationemque reddit.

Considerare seipsum unusquisque debet, et intelligere : neque soli spei absque luctu secundum Deum, et humilitate spirituali : neque humilitati, et lacrymis absque spe, et gaudio spirituali istarum comitibus fidendum esse.

Est quæ putatur humilitas, ex negligentia, et segnitie, vehementique damnatione conscientie, progenita. Verum nulla est, quoniam luctum lætificantem adjunctum non habet.

Est quidam luctus humilitate spirituali carens quo qui lugent, peccata eo purgari arbitrantur, in quo frustra sunt : nam dulcedine spiritus, quæ mystice in intellectuali animæ cubiculo inuascitur, privantur, et locitatem Dei minime gustant. Id-

63. Quemadmodum flammæ camini injectu pulveris extinguuntur : ita sollicitudines hujus vitæ, et affectus in rem vilem, et minutam, accensam in precibus fervorem cordis tollunt (10).

64. Omnes ciborum, potus, vestiumque delicias, et ornatum detestabitur, qui timorem mortis concepit : nec cum sensu voluptatis aut panem comedit, aut aquam bibit : tantummodo quæ necessitas exigit, corpori suo præstabit, ut in vita manere queat. Voluntatem suam funditus abnegabit, et cum discretionem omnia imperata ut servus exsequetur.

65. Qui se patribus suis secundum Deum pro servo mancipavit, propter metum inferni supplicii, quamvis jussus, non eliget, quæ dolorem cordis ejus mitigent ; nec quæ vinculum timoris ejus dissolvant ; nec ad ista vel amice, vel assentato-

circo tales ira facile accenduntur, mundumque, et quæ in mundo visuntur, perfecte contemnere nequeunt. Enimvero qui hæc omnibus numeris non despexerit, nec ex animo oderit, neque salutis suæ firmam et indubitatam spem habere unquam poterit : sed cum fundamentum supra petram non jecerit, hæc illuc incertus ac dubius jactabitur.

Lætus duplex est effectus. Nam et aquæ instar per lacrymas flammam omnem affectuum vitiosorum restinguit, animamque a maculis, et sordibus inde natis expurgat : et instar ignis per præsentiam sancti Spiritus cor vivificat, incendit, inflamat, calefacit, atque ad Deum amandum, desiderandumque impellit.

Vide, et pernosce quid in te humilitas, et luctus efficiant, et inquire, quem ex illis in horas utilitatis fructum percipias : qui est novitiis, ac tironibus omnis curæ terrenæ abjectio, nulla erga parentes, cognatos et amicos, affectio, eorumque abnegatio : liber a sollicitudine omnium rerum et facultatum animus, earum dispicientia, non solum usque ad aciem, verum etiam usque ad ipsum corpus.

(10) Sequentia interserit Pontanus : Qui res exteriores, et homines, et omnia demum hujus vitæ, integro cordis sensu, et cum gaudio abnegavit, et oblitus est, affectionemque ut morum transit, in mundo, et iis quæ in mundo sunt, hospes, ac peregrinus est, colligans in se animum suum, et in una mortis memoria, cogitationeque occupatus. Quocirca etiam de extremo judicio, et retributione semper est sollicitus, et in his plane ut captivus detinetur, ex talibusque cogitationibus, et commentationibus timore, supra quam dici potest ingenti percellitur.

Similis est damnato cuiquam, et vinculis onerato in hujus vitæ theatro, qui timore judicii admodum gravidatus, ab eodem tanquam carnifici aliquo raptari, et ad mortem duci videtur : nihil aliud secum volvens, quam dolorem et cruciamenta, quæ ex æterno supplicio subiturus sit. Cum autem hunc timorem ex animo deponere nunquam possit, fit ut inde progeneretur alius timor, qui eum nulla rerum humanarum cura tangi patitur. Sic enim vivit perpetuo, ac si cruci clavus affixus, doloribus ad mortem vehementer urgeretur : nec in cujusquam vultum oculos intendere sineretur ; nec ignominie ab hominibus create ullam rationem duceret. Nam quia se ipse omni ignominia, contemptuque dignum ex animo reputat, quas illi injurias sibi molantur, nihil pensi habet.

rie, vel eam imperio inducentibus obtemperabit, A sed quæ ipsum hunc timorem augeant, ea potiora ceusebit; et quæ istud vinculum arctius astringunt, ea volet; et quæ hunc carnificem corroborent, amabit. Atque in his ita perdurabit, at qui nullam omnino liberationem sibi polliceatur. Spes enim libertatis, doloris levamentum est; eaque fervide pœnitenti non conducit.

66. Unicuique vitam suam divinæ voluntati convenienter auspiciant, timor supplicii, et ex eo natus dolor utilis est. Qui autem citra hunc dolorem, citra vinculum, et tortorem hunc incepturum se imaginatur, non modo fundamentum actionum suarum super arenam collocat: sed etiam domum suam in aere absque fundamento se constructuram opinatur, quæ fieri nequiquam potest. Dolor enim iste statim omne gaudium parit: et hoc vinculum, omnium peccatorum, malorumque affectionum vincula dirumpit: et carnifex iste non necem offert, sed vitam sempiternam conciliat.

67. Qui a dolore, quem æterni supplicii formido ingenerat, resilire; eumque effugere noluerit: sed animum ad eum applicabit, et ejus sibi vincula magis astringet, hunc ille brevioris via ductum, quod sequitur, ante conspectum Regis regum statuet. Quod cum factum fuerit, simul ejus gloriam clare conspexerit, subito vincula dissolventur, et timor carnifex procul aufugiet, et dolor cordis ejus in gaudium convertetur, erumpetque fons, manans ad sensum quidem lacrymis, instar C fluminis: ad intellectum vero tranquillitate, mansuetudine, et dulcedine ineffabili. Insuper fortitudine, et ad omnem obedientiam expedita voluntate, et eorum in via mandatorum libero; quod adhuc tiro-nibus, et qui primum ad religiosum vivendi genus introducuntur, non conciditur: eorum autem, qui ad medium hujus spatii proficiendo jam ascenderunt, proprium est: consummatis vero atque perfectis hic fons, corde subito variato, et immutato lumen fit.

68. Qui intra se Spiritus sancti lumen habet, ejus radios non ferens, pronus cadit, vociferatur, et clamat cum stupore ac timore multo, ut qui supra naturæ captum quidpiam, nec in sermonem, cogitationemque cadens viderit, assenserit: imita- D turque hominem, qui alicunde accensis ab igne visceribus ardens, nec ustionem flammæ perferre potis, mente velut alienatus est, nec in potestate ullo modo esse potest. Lacrymis autem perennibus exhaustus, et ab his refrigeratus, ignem desiderii vehementius accendit. Hinc porro lacrymas profundit uberius, et ea profusione ablatus, coruscet splendidius. Ubi demum totus ignitus, instar luminis erit, tunc impletur quod dicitur, « Deus diis unitus et cognitus; » et tantum fortasse, quantum jam sibi copulatis unitus, et his qui cognoverunt revelatus est (11).

(11) Pontanus addit: « Quantum a nobis cognosci voluerit Deus, tantum etiam revelatur.

κτικῶς ἐνάγουσιν ὑπακούσεται, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ αὐξάνοντα αὐτὸν προτιμήσει, καὶ τὰ τὴν δεσμὸν ἐπισφίγγοντα θελήσει, καὶ τὰ τὸν δῆμιον ἐνισχύοντα ἀγάπησει, καὶ ἐν τούτοις ἐμμένει, ὡς μὴ προσδοκῶν ποτε ἐλευθερίαν λήψεσθαι ὅλως ἐξ αὐτῶν. Ἡ γὰρ ἰλίπς τῆς ἀπαλλαγῆς κουφότερον τὸν πόνον ἐργάζεται, ὅπερ ἐστὶν ἀλυσίτελές τῷ μετανουῶντι θερμῶς.

ἔς'. Παντὶ τῷ κατὰ θεὸν βιοῦν ἀρχομένῳ, ἐπιωφελῆς ὁ τῆς κολάσεως φόβος, καὶ ὁ πόνος ὁ τικτόμενος ἐξ αὐτοῦ· ὁ δὲ τοῦ τοιοῦτου πόνου καὶ δεσμοῦ χωρὶς, ἀρχὴν βαλεῖν φανταζόμενος, οὐκ ἐπὶ ψάμμου μόνον, τῶν ἑαυτοῦ πράξεων τὸν θεμέλιον καταβάλλεται, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀέρα οἶεται· δίχα θεμελίῳ συνιστάνειν οἰκίαν· ὅπερ πάντῃ ἀδύνατον· ὁ γὰρ πόνος B οὗτος, ὅσον οὐπω πᾶσαν χαρὰν ἀποτίκτει, καὶ ὁ δεσμὸς οὗτος, πάντων ἀμαρτημάτων καὶ παθῶν τὰ δεσμά διαρρήσσει· καὶ ὁ δῆμιος οὗτος οὐχὶ θάνατον, ἀλλὰ ζωὴν αἰώνιον προξενεῖ.

ἔς'. Ὅς ἂν μὴ θελήσῃ ἀποσκιρτῆσαι καὶ ἐκφυγεῖν τὸν τικτόμενον πόνον, ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς αἰώνιου κολάσεως, ἀλλὰ προθέσει καρδίας ἀκολουθήσῃ αὐτῷ, καὶ ἐπισφίξῃ πλέον τὰ τούτου δεσμά ἑαυτῷ ἀναλόγως, συντομωτέρως ὁδεύσει, καὶ πρὸ προσώπου τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων παραστήσει αὐτόν· τούτου δὲ γεγονότος, ἅμα τῷ θεάσασθαι αὐτὸν ἀμυδρῶς πρὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ, εὐθέως λυθήσονται μὲν τὰ δεσμά. Ὁ δὲ δῆμιος φόβος φεύξεται μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ· καὶ ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ πόνος τραπήσεται εἰς χαρὰν, καὶ πηγὴ γενήσεται βρύουσα, αἰσθητῶς μὲν δάκρυα ποταμῆδὸν ἀεννάως, νοητῶς δὲ γαλήνην, πραότητα, καὶ ἀφραστον γλυκασμόν· ἔτι δὲ ἀνδρείαν, καὶ τὸ πρὸς πᾶσαν ὑπακοὴν ἐλευθερίως καὶ ἀνεμπόδιστως τρέχειν τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ· ὁ τῶς τοῖς εἰσαγωγικοῖς ἀδύνατον, τῶν δὲ πρὸς τὸ μέσον κατὰ προκοπὴν ἀνεληθόντων καὶ ἰδίων. Τοῖς δὲ γε τελειομένοις, φῶς ἡ πηγὴ αὕτη, τῆς καρδίας αἰφνης ἀλλοιουμένης καὶ μεταβαλλομένης γίνεται.

ἔη'. Ὁ ἐνθὸν αὐτοῦ τὸ φῶς τοῦ παναγίου Πνεύματος ἔχων, μὴ φέρων τοῦτο ὄρξιν, εἰς γῆν πρηνῆς πίπτει, κράζει τε καὶ βοᾷ ἐν ἐκπλήξει τε καὶ φόβῳ πολλῷ, ὡς ὑπὲρ φύσιν, ὑπὲρ λόγον, ὑπὲρ ἐννοιαν πρᾶγμα ἰδὼν καὶ παθὼν. Καὶ γίνεται ὁμοίος ἀνθρώπῳ ποθὲν ἀναφθέντι τὰ σπλάγχνα ὑπὸ πυρός, ὑφ' οὗ φλεγόμενος, καὶ τῆς φλογὸς τὸν ἐμπρησμὸν μὴ δύναμενος φέρειν, ὑπάρχει ὡς περ ἐξεστῆκώς· καὶ μηδὲ ἑαυτοῦ γενέσθαι ὅλως ἰσχύων. Τοῖς δάκρυσι δὲ καταντλούμενος ἀεννάως, καὶ ὑπὸ τούτων καταφυχόμενος, τὸ πῦρ ἐξάπτει τοῦ πόθου σφοδρότερον. Ἐντεῦθεν δὲ τὰ δάκρυα προχέει πλειόνως, καὶ τῇ τούτων ἐκχύσει πλυνόμενος, λαμπρότερον ἀπαστρέπτει· ὅτε δὲ ὅλως ἐκπυρωθεὶς, ὡς φῶς γένηται, τότε πληροῦται τὸ φάσκον, θεὸς θεοῖς ἐνούμενός τε καὶ γνωριζόμενος, καὶ τοιοῦτον ἴσως, ὅσον ἤδη τοῖς συναφθεῖσιν ἠνώθη, καὶ τοῖς ἐγνωκόσιν ἀπεκαλύφθη.

Quantum fuerit revelatus, tantum a dignis cernitur, et cognoscitur. Tale quid experiri, aut videre

ξθ'. Πρὸ τοῦ πένθους καὶ τῶν δακρύων, μηδὲς ἡμᾶς κενοῖς ἀπατάτω λόγοις, μηδὲ πλανῶμεν ἑαυτούς. Οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν μετάνοια, οὐδὲ ἀληθῆς μεταμέλεια, οὐδὲ φόβος Θεοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, οὐδὲ κατέγνωμεν ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐν αἰσθήσει τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ τῶν αἰωνίων βασάνων ἐγένετο ἡ ψυχὴ ἡμῶν· εἰ γὰρ κατέγνωμεν ἑαυτῶν, καὶ ἐκτῆσάμεθα ταῦτα, καὶ ἐν τούτοις ἐγενόμεθα, εὐθὺς καὶ δάκρυα κατηγάγωμεν ἄν· τούτων γὰρ χωρὶς, οὔτε ἡ σκληροκαρδία ἡμῶν ἀπαλυθῆναι ποτε δύναται, οὔτε ἡ ψυχὴ ἡμῶν πνευματικὴν ταπεινώσιν κτήσεται, οὔτε ταπεινοὶ γενέσθαι ἰσχύσωμεν. Ὁ δὲ μὴ οὕτω γενόμενος, ἐνωθῆναι τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ οὐ δύναται. Ὁ δὲ μὴ τούτω ἐκ καθάρσεως ἐνωθεὶς, οὔτε ἐν θεωρίᾳ καὶ γνώσει Θεοῦ γενέσθαι δύναται, οὔτε ἀξίως ἔστι τὰς τῆς ταπεινώσεως ἀρετὰς μυτικῶς ἐκδιδύσκεισθαι.

σ'. Τοὺς ὑποκρινόμενους τὴν ἀρετὴν, καὶ τῷ μὲν κωδίῳ τοῦ σχήματος, ἄλλο φεινομένους, ἄλλο δὲ ὄντας κατὰ τὴν ἔσω ἀνθρώπων· πάσης τάχα πεπληρωμένους ἀδικίας, μεστοὺς ζήλου, καὶ ἐριθείας, καὶ ἡδονῶν δυσωδίας, ὡς ἀπαθείς οἱ πλείους καὶ ὡς ἁγίους τιμῶσι, μὴ κεκαθαρμένον ἔχοντες τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν, μηδὲ ἐπιγινώσκειν αὐτοὺς δυνάμενοι ἐκ τῶν καρπιῶν αὐτῶν. Τοὺς δὲ ἐν εὐλαθείᾳ, καὶ ἀρετῇ, καὶ ἀρελότητι καρδίας διέχοντας, καὶ ἁγίους ὄντας τῷ ὄντι, ὡς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων παραλογίζονται, καὶ καταφρονοῦντες αὐτῶν παρατρέχουσι, καὶ ὡς οὐδὲν λογίζονται.

σα'. Τὸν λόγον καὶ ἐπιδεικτικὸν, διδακτικὸν μᾶλλον, καὶ πνευματικὸν οἱ τοιοῦτοι εἶναι λογίζονται, τὸν δὲ αἰωπηλὸν καὶ περὶ ἀργολογίαν ἀκριβαζόμενον, ἀγροῖον καὶ ἄφρωνον ἀποφαίνονται.

σβ'. Τὸν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ φθεγγόμενον, οἱ ὑψηλόφρονες, καὶ τὴν ὑπερηφανίαν νοσοῦντες τοῦ δαβόλου, ὡς ὑψηλόφρονα καὶ ὑπερήφανον ἀποστρέφονται, τοῖς λόγοις αὐτοῦ πληττόμενοι μᾶλλον ἢ κατανοησόμενοι· τὸν δὲ ἀπὸ κοιλίας, ἢ μαθημάτων πορνολογοῦντα, καὶ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας καταψευδόμενον, ὑπερεπαινοῦσι καὶ ἀποδέχονται, καὶ οὕτως οὐδεὶς ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἔστιν ὁ καλῶς καὶ ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα διακρίνειν καὶ ἰδεῖν δυνάμενος.

σγ'. « Μακάριοι, φησὶν ὁ Θεός, οἱ καθαροὶ τῆς καρδίας, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται· » καθαρὰν δὲ καρ-

¹⁸ Matth. v. 8.

is solus potest, qui prius Spiritui sancto unitus cor humile, purum, simplex contritum laboribus, sudoribusque suis sibi comparaverit. »

(12) Editio Pontani capitula duo interserit : Sicut qui discenti syllabas colligere, de rhetoricis, aut philosophicis dogmatis, atque præceptis narrat, non solum nihil prodest : sed potius inchoatam auditionem perparum curare, et ea desciscere facit : propterea quod ingenium ejus, quæ dicuntur, minime capit : ita qui tironibus, et præsertim ignavioribus de perfectione concionatur, non solum non illis commodabit : sed etiam efficiet ut retro abeant. Nam cum ad virtutis altitudinem respexerint, et quantum ab ejus fastigio absint cogitaverint, et se ad ejus culmen ascendere non posse statuerint : et quæ particulatim cœperant, ea con-

69. Ante luctum et lachrymas (nemo vos inani-
bus verbis seducat, neve ipsi nos seducamus) non
est in nobis potentia, nec vera pœnitudo, nec timor
Dei in cordibus nostris, nec cognovimus
ipsum, nec sensit futurum judicium, et æterna
tormenta anima nostra. Etenim si hæc sibi paras-
set, et in his fuisset, mox etiam lacrymas emis-
set. Sine his quippe nec durum cor nostrum molliri
unquam potest, nec anima nostra spiritus humili-
tatem consequi : nec nos humiles evadere. At
enim qui talis noti fuerit, Spiritui sancto uniri
nequit : cui qui purgatus ante, et sic unitus non
fuerit, nec spectare et cognoscere Deum valebit :
nec dignus est, qui mysticas humilitatis virtutes
douceatur (12).

70. Virtutem simulantes, et vellere quidem ha-
bitus aliud foris apparentes, cum aliud sint secun-
dum interiorem hominem, pleni forsitan omni ini-
quitate, pleni zelo, et contentione, et fœtore
obscenarum voluptatum : multi, qui oculum purga-
tum non habent, nec ex fructibus eorum illos cogno-
scere possunt, tanquam nulli vitio servientes, et
sanctos colunt honorantque. Viros contra pietate,
virtute, simplicitate cordis præstantes, ac vere
sanctos, ut vulgares ludificantur, illisque despectis
prætereunt.

71. Hujus mundi homines garrulum, et osten-
torem potius aptum ad docendum, et spiritualementem
esse decernunt : silentii autem amantem, et ab
otioso sermone sibi diligenter caventem, agrestem,
et mutum appellant.

72. Loquentem in Spiritu sancto, alta sapientes,
et diabolica superbia laborantes, ut alta sapi-
entem, et superbum aversantur, verbis ejus atten-
titi magis, quam compuncti. Ab utero matris
autem, aut ex disciplina, et institutione rotunde
ac diserte loquentem, et in perniciem ipsorum
mentientem, mirifice probant, et laudibus ornant.
Atque ita horum nullus est, qui recte, et ut rei
natura requirit, videre ac discernere possit.

73. « Beati mundo corde, inquit Dominus, quoniam
ipsi Deum videbunt ¹⁹. » Ast mundum cor non

temnent, et in desperatione absorbentur.

Cum ii, quibus adhuc motus vitiosi imperant ac
dominantur, audiunt hominem secundum Deum
perfectum quovis homine, quavis animante ac
bellua se immundiorum judicare, dedecore affectum
gaudere, maledictis appetitum bene precari, perse-
cutionem perpeti, pro inimicis suis cum lacrymis,
et dolore cordis Deum rogare suppliciter, primum
fidem non accommodant sibi illos similes facere
conantes. Deinde a divinis Scripturis refutati, et
a sanctis, qui hæc opere, factis suis demonstrarunt
eversi ac prostrati, non posse se ad ista pertin-
gere contententur. Sed cum audiunt, his non præ-
stitis, se nequaquam salvatum iri, tum plane no-
lentem vitiositatem suam excindere, et ob peccata
commissa pœnitentiam agere, se ipsos desperant.

una virtus, non duæ. non decem consueverunt absolvere, sed omnes, ut breviter dicam, velut una, eaque ad summam perfectionem exulta. Veruntamen ne sic quidem per se, ac sola, citra presentiam, et actionem Spiritus sancti id possunt. Quemadmodum namque faber ætarius artem suam per instrumenta ostendit, citra vim adientem et actionem ignis opus nullum efficit: ita etiam homo facit omnia, et virtutibus tanquam instrumentis utitur. Nihilominus nisi ignis spiritualis adsit, instrumenta illa nihil efficacitatis et utilitatis habent: quandoquidem animæ sordes, et sapiem non abstergunt (15).

(15) *Sequentia insuper leguntur in editione Pontani: « Ubi profunda humilitas, ibi et lacrymarum abundantia: ubi hæc, ibi et presentia sancti et adorandi Spiritus, unde puritas omnis, et sanctimonia conciliatur ei in quo is operatur, videturque ab eodem Deus, et videt ipsum Deus: Super quem enim respiciam, inquit, nisi super humilem, et quietum, et tremulentem sermones meos? (Isa. LXVI, 2.)*

« Perturbationes et affectus cum vitio conjunctos debellare quidem homo potest, extirpare, et radicitus evellere non potest. Et cum mali non committendi potestatem acceperit, tamen ejusdem etiam non cogitandi haud seceperit. Pietatis porro est, non solum bona facere, sed etiam mala non cogitare. Qui igitur mala cogitat, cor purum possidere nequit, cum id inde ceu speculum a luto inquinetur.

« Cordis puritatem hanc esse existimo, non solum a nullo affectu concitari: sed etiam nihil improbum, aut ad vitam hanc pertinens animo volvere, quoties placuerit: solamque Dei cum amore immenso conversare memoriam. Nam in puro lumine pure Deum oculus videt, cum inter aspectum illum, et Deum nihil aliud sese interponat.

« Hoc ego ἀπάθειαν esse affirmo, non modo abhorre a factis, ad quæ affectibus impellimur, sed etiam ab eorum concupiscentia alienari, et insuper ab eorundem cogitatione quoque nudari animum: ut cum volumus, supra cælos simus, extra omnia quæ aspiciuntur, sentiunturque, veluti elausis nostris sensibus, et animo ad ea quæ sensum superant, ingrediente, virtutem seu facultatem sentiendi quemadmodum alas aquila secum ferebat.

« Mens absque sensibus actiones et functiones suas non exerit: nec ullo modo absque mente suis officiis funguntur sensus.

« Illud est, ac dicitur cor mundum, quod in se nullam rerum temporalium cogitationem, aut ratiocinationem cernit: quodque Deo sic adhæret, et sic cum eo unitum est, ut neque molestorum, ac tristium, neque letorum, jucundorumque hujus vitæ meminerit: verum ita vivit, ut contemplando in tertium cælum, ac paradysum rapiatur, et archæonas bonorum sanctis promissorum intueatur, ipsaque sempiterna bona inde pro cepta naturæ humanæ conjiciat. Atque istud mundi cordis verum signum, ac documentum certum est, in quo quis et mensuram munditiei cognoscit, et quasi in speculo semetipsum contemplatur.

« Qui extra domum est, intus inclusos non videt: sic mundo crucifixus, aut mortuus, rerum mundi nihil sentit.

« Ut corpus exanime nec ad viventia, nec ad exanimia secum jacentia ullo sensu fungitur: sic qui spiritu e mundo excessit, et cum Deo est, non potest sensum aliquem mundi habere, aut ejus

Α διαν, οὐχὶ μία ἀρετὴ, οὐδὲ δύο, οὐδὲ δέκα πεφύκασιν ἐκτελεῖν, ἀλλὰ πᾶσαι ἑμοῦ ὡς εἰπεῖν, οἶον εἰ μίας οὐσα, καὶ εἰς ἄκρον κατορθωθείσα· καὶ οὐδὲ οὕτω καθαρὰν τὴν καρδίαν μόναι ποιῆσαι δύνανται, δέχα τῆς ἐνεργείας καὶ παρουσίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καθάπερ γὰρ ὁ χαλκεὺς, τὴν μὲν τέχνην διὰ τῶν ἐργαλείων αὐτοῦ ἐπιδείκνυται, δέχα δὲ τῆς τοῦ πυρὸς ἐνεργείας οὐδὲν ὅλως κατασκευάσαι εἰς ἔργον δύναται, οὕτω δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος πάντα μὲν ποιεῖ, καὶ ὡς ἐργαλεῖα χρῆται ταῖς ἀρεταῖς, ἀνευ δὲ τῆς τοῦ πνευματικοῦ πυρὸς παρουσίας ἀνεργητὰ μένει καὶ ἀνωφελεῖ, τὸν ῥύπον καὶ τὸν ἰχώρα μὴ καθαίροντα τῆς ψυχῆς

Β rebus affici: quantumvis corporis necessitatibus satis cogatur facere.

« Anima ante mortem moritur, et ante resurrectionem corporum resurgit, opere, virtute, experientia, veritate. Mortali quippe sensu ab immortalitate mente profligato, et mortalitate a vita expulsa, anima velut e mortuis existens, seipsam convenienter videt (ut qui e somno surrexerunt, seipsos vident) quique eam exsuscitavit Deum cognoscit: quem perspiciens, et velut gratias agens, a sensibus, totoque mundo alienatur, voluptate repleta ineffabilis, et in ipso omnem motionem suam intellectualem componit.

« Quædam a nobis conferuntur, quædam nobis cœlitus a Deo suppeditantur. Quantum enim per sacros labores ac sudores purgamur, tantum per lumen compunctionis splendescimus; et quantum lumine splendescimus, tantum lacrymis purgamur, quorum illud sponte, ac per nos impendimus, hoc vicissim desuper datum recipimus.

« Multi sua conferentes, divina more consueti non recipiunt, quod exemplis Cain et Esau patet. Nisi enim quis cogitatione recta, seu consilio sincero, et pio affectu, et ardenti fide, et magna cum humilitate sua obtulerit, Deus super ipsum non respiciet, nec oblata suscipiet. Hoc nisi fiat, nec Deus vicissim sua sic offerenti contribuet.

« Mortuus est mundus, et qui mundi sunt, sanctis adversantur. Hinc ipsorum bona opera videntes non vident; et in Spiritu sancto prolato eorum sermones divinos audientes, prorsus nequeunt intelligere. Contra, nec qui sunt spirituales, mundo deditorum, improborumque perversa opera videre sustinent, nec eorum verba ex animi passionibus profluentia capiunt: sed ipsi quoque videntes quæ in mundo sunt, non vident, et mundanorum voces audientes sic affecti sunt sensu, quasi eas non audirent. Atque ita nulla his cum illorum, illis cum horum, spiritualium, inquam, hominum rebus communio et societas intercedit.

« Quemadmodum lucis et tenebrarum manifesta est distinctio, et eorum nequit fieri conjunctio (*Quæ enim conventio lucis ad tenebras? inquit, aut quæ pars fideli cum infideli (11 Cor. vi, 15)?*) sic inter eos qui Spiritum habent, quique non habent, summa est distantia, atque disjunctio. Illorum namque conversatio in cœlis est, cum angeli jam ex hominibus facti sint: isti in avitis tenebris, et in umbra mortis adhuc sedent, terra, ac rebus terrenis affixi. Illi lumine sub intelligentiam cadente, et occasum nesciente: hi tantum hac sensibili luce illustrantur. Illi seipsos, et proximos vident emori: hi videntes seipsos, et proximos animas efflantes in dies singulos, se esse homines, et ut homines morti deberi ignorant, et hoc ignorantes, nec futurum judicium nec resurrectionem,

οδ'. Ἀπὸ μὲν τοῦ θείου βαπτίσματος τὴν τῶν ἡμαρτημένων λαμβάνομεν ἄφεσιν, καὶ τῆς πρὶν κατάρτας ἐλευθερούμεθα, καὶ τῆ παρουσίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἁγιαζόμεθα· τὴν δὲ τελείαν χάριν, κατὰ τὸ « Ἐνοιχήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, » οὐ τότε, τοῦτο γὰρ τῶν βεβαιωμένων καὶ ἐκ τῶν ἔργων ταύτην ἐπιδεικνύοντων ἐστὶ· μετὰ γὰρ τὸ βαπτισθῆναι ἡμᾶς, πρὸς πονηρὰς καὶ αἰσχρὰς πράξεις ἐκκλίνοντες, καὶ αὐτὸν τὸν ἁγιασμὸν εἰς ἅπαν ἀποβαλλόμεθα. Μετανοεῖ δὲ, καὶ ἐξομολογήσει, καὶ δάκρυσι, κατὰ ἀναλογίαν τὴν ἄφεσιν πρότερον τῶν ἡμαρτημένων λαμβάνομεν, καὶ οὕτω τὸν ἁγιασμὸν μετὰ τῆς ἄνωθεν χάριτος.

οι'. Ἀπὸ μὲν τῆς μετανοίας ἐκπλυσίς τοῦ μολυσμοῦ τῶν αἰσχυρῶν πράξεων γίνεται· μετὰ δὲ ταύτην, μετοχὴ Πνεύματος ἁγίου· οὐχ ἀπλῶς δὲ, ἀλλὰ κατὰ τὴν πίστιν, καὶ τὴν διάθεσιν, καὶ τὴν ταπεινωσιν τῶν ἐξ ὅλης μετανοούντων ψυχῆς. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τελείαν τὴν ἄφεσιν τῶν ἡμαρτημένων, παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἀναδόχου λαβεῖν· διὰ τοῦτο καλὸν καθ' ἑκάστην μετανοεῖν, διὰ τὴν κελεύουσαν ἐντολήν. Τὸ γὰρ, « Μετανοεῖτε, ἡγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, » ἀόριστον ἡμῖν ὑπεμφαίνει τὴν ἐργασίαν.

ος'. Ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος ταῖς τῷ Χριστῷ νυμφευομέναις ψυχαῖς, ὡς ἀρραβῶν δίδεται· καὶ καθάπερ ἀρραβῶνος χωρὶς οὐκ ἔχει ἀσφάλειαν ἢ γυνὴ τὴν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς συνάφειαν μέλλειν ποτὲ βεβαίως γενήσεσθαι, οὕτως οὐδὲ ψυχὴ βεβαίαν λαμβάνει πληροφορίαν ποτὲ, τοῦ μετὰ τοῦ Δεσπότου αὐτῆς καὶ Θεοῦ εἰς αἰῶνας συνέσεσθαι, ἢ μυστικῶς καὶ ἀνεκφράστως αὐτῷ συνάπτεισθαι, καὶ τοῦ ἀπροσίτου κάλλους ἐπαπολαύειν αὐτοῦ, εἰ μὴ τῆς χάριτος αὐτοῦ τὸν ἀρραβῶνα λάβοι, καὶ γνωστῶς αὐτὸν ἐν ἑαυτῇ κτήσεται.

οζ'. Ὅν τρόπον οἱ γραφόμενοι συμβολικοὶ χάρται, εἰ μὴ ὑπογραφὰς ἀξιολύτων μαρτύρων δέξωνται, οὐκ ἔστιν ὁ ἀρραβῶν βέβαιος, οὕτως οὐδὲ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καὶ τῆς τῶν ἀρετῶν κτήσεως, ἀσφαλῆς ἢ τῆς χάριτος ἑλλαμψίς γίνεται· ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς συμφώνοις οἱ μάρτυρες, τοῦτο ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ἀρραβῶνος ἢ τῶν ἐντολῶν ἐργασία καὶ αἰ

74. Per sacrosanctum baptismum peccatorum remissionem accipimus, et a veteri maledicto liberamur adventuque Spiritus sancti sanctificamur: perfectam autem gratiam, juxta illud: « Inhabitabo et inambulabo in eis »¹⁹, non tunc adipiscimur, hoc enim firmiter, constanterque credentium, et fidem ex operibus ostendentium est. Baptismo enim lustrati, si ad nequam, et turpes actiones declinemus, ipsam quoque sanctificationem funditus amittimus. Per poenitentiam porro, per confessionem et lacrymas pro portione veniam priorum delictorum impetramus, et ita demum sanctificationem cum cœlesti gratia recipimus.

75. Poenitentia turpium actionum maculæ et labes eluuntur, post eam vero Spiritus sancti communicatione, non quidem simpliciter, sed secundum fidem, dispositionem et humilitatem eorum qui toto animo poenitentiam agunt: neque hoc solum, sed etiam post perfectam peccatorum remissionem a Patre, et fidejussore acceptam. Quocirca expedit poenitere quotidie, ut jubemur. Nam illud: « Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum »²⁰, indefinitum nobis hujus rei faciendæ tempus subindicat.

76. Sanctissimi Spiritus gratia Christo nuptis animabus pro arrha datur. Et quemadmodum femina sine arrha non est secunda conjunctionem cum viro stabilem et indissolubilem fore: ita nec animæ sit certa fides, eam aliquando cum Domino, et Deo suo in omni ævi spatia futuram, aut arcano, et inexplicabili modo cum ipso copulatum iri, et inaccessibili ejus pulchritudine fruituram, nisi ejus gratiæ arrhabonem acciperit, ipsumque in se sciens habuerit.

77. Quomodo chartæ symboliæ, seu instrumenta inter contrahentes, nisi testes idonei subscripserint, firmi ac certi arrhabonis vim non habent: sic neque antequam mandata Dei opere fiant, et virtutes acquisitæ sint, certa gratiæ illuminatio contingit. Quod enim in pactis et conventis sunt testes, hoc in spirituali arrhabone mandatorum

¹⁹ Levit. xxvi, 12; II Cor. vi, 16. ²⁰ Matth. iii, 2.

et persolvendam cuique, prout vivens in hac vita D meritis est, mercedem, credunt.

« Si Spiritus sancti compos es, omnino ex his quæ ab ipso in te sunt cognosces, quæ Apostolus de illo scripsit, cum ait: *Ubi spiritus Domini, ibi libertas* (II Cor. ii, 17). Et: *Corpus quidem mortuum est propter peccatum: spiritus autem vivit propter justificationem* (Rom. viii, 10). Et: *Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitis, et concupiscentiis suis* (Galat. v, 24). Quicumque enim in Spiritu sancto baptizati sunt, totum Christum induerunt (Galat. iii, 27): et filii lucis sunt, et in lumine non occiduo ambulant (Luc. xv, 8): et videntes mundum non vident: et audientes quæ mundi sunt, non audiunt (Luc. viii, 10). Sicut enim litteris est traditum de carnalibus hominibus, eos videntes non videre, et divinas res audientes non intelligere, neque capere posse, quæ sunt

spiritus, stultitia enim est illis (I Cor. ii, 14): sic mihi de his cogita, qui Spiritum sanctum intra se continent. Gestant quidem corpus, sed in carne non sunt: *Vos enim, inquit Apostolus, in carne non estis, sed in spiritu: siquidem Spiritus Dei habitat in vobis* (Rom. viii, 9). Mortui sunt mundo, et mundus ipsis. *Mihi enim, ait, mundus crucifixus est, et ego mundo* (Galat. vi, 14).

« Qui hæc signa, et mirabilia in se facta novit, revera Deum, et signa in se gestat, cum Deum, id est, ipsum Spiritum sanctissimum incolam habeat, loquentem, et operantem in se, quæ a Paulo dicta sunt. Qui vero hæc in se nondum cognovit, ne sibi verba dei, etiamnum caro et sanguis est caligine desideriorum carnis opertus videlicet: *Caro autem et sanguis regnum Dei, (quod est Spiritus sanctus) non consequentur* (I Cor. xv, 50).

exsecutio, et virtutes. Nam per hæc unusquisque salvandorum perfectum arrhabonem obtinet.

78. Primum per mandatorum obedientiam quasi conventa scribuntur : deinde per virtutes subscribitur, et signum additur. Tunc sponsus Christus animæ sponsæ annulum, sive arrhabonem Spiritus largitur.

79. Quemadmodum sponsa ante nuptias arrhabonem duntaxat a sponso accipit, pactam vero dotem, et promissa simul dona post nuptias expectat : sic et sponsa fidelium Ecclesia, et uniuscujusque nostrum anima, priusquam quidem a Christo sponso solum arrhabonem Spiritus accipit, æterna autem bona et regnum cælorum post migrationem ex hac luce expectat : per arrhabonem plene persuasa, sibi pacta sine ulla fraude eventura.

80. Quemadmodum sponso diutius peregrinante, aut aliis in negotiis occupato, et interim nuptiarum tempus extrahentem si sponsa irata ejus amorem contempserit, libellumque arrhabonicum aut deleverit, aut consciderit, confestim eorum spe, quæ a sponso expectabat frustratur. Perinde in anima fieri solet. Nam cum quis certantium dixerit, quousque mihi afflictiones tolerandæ sunt : laboresque asceticos parvipenderit, ac per negligentiam mandatorum, prætermissionemque penitentiae quotidianæ pacta quodammodo deleverit, et consciderit, statim et arrhabonem, et spem erga Deum perdit penitus.

81. Sicut sponsa, si amorem suum ad aliam, quam ad debitum sibi sponsum transtulerit, et eum eo vel clam, vel palam cubilibus consueverit, non solum nihil promissorum a sponso munera sperabit : sed potius, nec immerito, accusationem et pœnam ex legibus expectabit : ita nobiscum fieri solet. Si quis amorem erga sponsum Christum ad alius cujuscumque rei desiderium aperte converterit, aut occulte cor ejus eo obsessum fuerit, ejus anima sponso odiosa, et execrabilis ipsiusque conjunctione, ac thalamo indigna erit. Dixit enim : « Ego diligentes me diligo » (14).

¹¹ Prov. vi. 17.

(14) Adde sequentia ex Pontano : « Arrhabo in his qui ipsum adepti sunt, non est enuntiabilis, non intelligitur et intelligitur, non tenetur et tenetur, non videtur et videtur, vivit, loquitur, movetur, et possidentem se movet. Avolat ex arcula in qua sub signo concluditur : et iterum præter spem in ea reperitur : ut possessor eum nec constanter manere, nec sine reversione recedere arbitretur : et non habens eum tanquam habens, et habens tanquam non habens sit, itaque sentiat.

» Quemadmodum si quis noctu in ædibus sit, earumque januis undique oclusis, si unum ostio-

ἀρεταὶ καθεστήκασι : τελείαν γὰρ διὰ τούτων λαμβάνει τὴν τοῦ ἀρραβῶνος κατάσχεσιν ἕκαστος τῶν μελλόντων σωθήσεται.

ση'. Πρῶτον οἴονεὶ τὰ σύμφωνα γράφονται διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, εἶτα ὑπὸ τῶν ἀρετῶν ἐπισφραγίζονται καὶ ὑπογράφονται. Καὶ τὴνικαῦτα ἐπίδιδωσι τὸν ἄρραβῶνα ὁ νυμφίος Χριστὸς τῇ νύμφῃ ψυχῇ, ἡγοῦν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος.

ση'. Ὡςπερ ἡ νύμφη πρὸ τοῦ γάμου τὸν ἀρραβῶνα μόνον παρὰ τοῦ νυμφίου λαμβάνει, τὴν δὲ συμφωνηθεῖσαν προίκα, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ ὑποσχεθείσας δωρεάς, μετὰ τὸν γάμον λαβεῖν ἀπεκδέχεται : οὕτω δὲ καὶ ἡ νύμφη τῶν πιστῶν Ἐκκλησία, καὶ ἡ ψυχὴ ἐνὸς ἑκάστου ἡμῶν, πρῶτον ὑπὸ τοῦ νυμφίου Χριστοῦ τὸν ἀρραβῶνα μόνον λαμβάνει τοῦ Πνεύματος : τὰ δὲ αἰώνια ἀγαθὰ, καὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν, μετὰ τὴν ἐνθὲνδε ἀποδημίαν λαβεῖν ἀπεκδέχεται, πληροφρουμένη διὰ τοῦ ἀρραβῶνος, ὑποδεικνύοντος, ὡς ἐν ἐσόπτρῳ, ταῦτα αὐτῇ, καὶ βεβαιουῦντος τὰ συμπεφωνημένα μετὰ τοῦ Δεσπότου αὐτῆς καὶ Θεοῦ.

ση'. Καθάπερ βραδύνοντος τοῦ νυμφίου ἐν ἀποδημίᾳ, ἢ ἀπασχολουμένου ἐν ἐτέραις τισὶν ὑποθέσεσι, καὶ τὸν γάμον τέως ὑπεριθεμένου ποιῆσαι, ἐὰν ὀργισθεῖσα ἡ νύμφη, τῆς ἐκείνου ἀγάπης καταφρονήσῃ, καὶ τὸν ἀρραβωνικὸν χάρτην, ἢ ἀπαλείψῃ, ἢ διαρρήξῃ, ἐκπίπτει τῶν πρὸς τὸν νυμφίον ἐλπίδων εὐθύς : οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς πέφυκε γίνεσθαι. Ἐπὶ γὰρ εἶπη τις τῶν ἀγωνιζομένων, « Ἔως ποτε κακοπαθεῖν ὀφείλω ; καὶ τῶν ἀσκητικῶν πόνων τε καὶ ἀγῶνων κατολιγορήσῃ, καὶ διὰ τῆς ἀμελείας τῶν ἐντολῶν, καὶ καταλείψεως τῆς διηνεκοῦς μετανοίας, οἴονεὶ ἀπαλείψῃ καὶ διαρρήξῃ τὰ σύμφωνα, εὐθύς ἐκπίπτει καὶ τοῦ ἀρραβῶνος, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος τελείως.

ση'. Ὡςπερ ἡ νύμφη ἐὰν πρὸς ἕτερον τὴν ἀγάπην τοῦ ἀρροσθέντος αὐτῇ νυμφίου μετάθῃται καὶ συκοιτασθῇ αὐτῷ φανερῶς ἢ λαθραίως, οὐ μόνον οὐδὲν ἐκ τῶν ὑποσχεθέντων αὐτῇ παρὰ τοῦ νυμφίου λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ τιμωρίας καὶ μέμψιν τὴν ἐκ τοῦ νόμου προσαδοκῆσαι ἀξίως : οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ ἡμῶν γίνεσθαι πέφυκεν. Ἐὰν γὰρ μετάθῃται τις τὴν ἀγάπην τοῦ νυμφίου Χριστοῦ πρὸς ἄλλου τινος : πράγματος ἐπιθυμίαν, φανερῶς ἢ λαθραίως, καὶ κρατηθῇ ἡ καρδία αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, μισητὴ ἐστὶ τῷ νυμφίῳ, καὶ βδελυκτὴ, καὶ ἀναξία τῆς συναφείας αὐτοῦ : εἴρηκε γὰρ : Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ.

lum, aut fenestram aperuerit, et eum repente fulgur coruscum circumfulserit, ille oculis tantum splendorem non ferens, mox se tuetur, lumina claudit, et eximescit. Sic etiam inclusa anima in sensibilibus, si extra hæc aliquando, ut per fenestram, mente prospexerit, a fulgore arrhabonis, qui in ipsa est, a Spiritu sancto, inquam, illustrata, claritatem luminis sustinere non valens, subito et mente percellitur, et tota in se ipsam pavilans contrahitur, velut in domum quamdam sub sensibilibus et humana refugias.

πβ'. Δίον ἑκαττον ἐκ τῶν τοιούτων σημείων κατα-
νυεῖν, εἰ τὴν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐκ τοῦ νομ-
φίου καὶ Δεσπότης Χριστοῦ εἴληφεν· καὶ εἰ μὲν ἔλα-
θε, σπουδαζέτω τοῦτον κατέχειν, εἰ δὲ μήπω τοῦτον
λαβεῖν ἠξιώθη, σπουδασάτω διὰ τῶν ἔργων τῶν ἀγα-
θῶν, καὶ πράξεων, καὶ θερμότητος μετανοίας αὐθις
λαβεῖν, καὶ φυλάξαι αὐτὸν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐν-
τολῶν, καὶ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐπικτησεως.

πγ'. Καθάπερ ἡ στέγη πάσης οἰκίας, διὰ τῶν θε-
μελίων καὶ τῆς λαμπῆς κτίσεως ἵσταται· ὡσαύτως
δὲ καὶ τὰ θεμέλια, διὰ τὸ τὴν στέγην βαστάζειν
καταβάλλονται, ὡς ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα καὶ οὕτε
στέγη δίχα θεμελίων συνίστασθαι πέφυκεν, οὕτε θε-
μέλιοι ἄνευ στέγης τῷ βίῳ χρειώδεις, ἢ ὅλως ὠφέ-
λιμοί εἰσιν· οὕτω καὶ ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις συν-
τηρεῖται διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καὶ αἱ πρά-
ξεις τῶν ἐντολῶν, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν, ὡς
θεμέλιοι καταβάλλονται. Καὶ οὕτε ἡ χάρις τοῦ Πνεύ-
ματος παραμένειν ἡμῖν πέφυκεν, ἄνευ τῆς τῶν ἐν-
τολῶν ἐργασίας, οὕτε ἡ τῶν ἐντολῶν ἐργασία, ἄνευ
τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος ἐστίν.

πδ'. Ὁν τρόπον ἡ ἀστεγὸς οἰκία, ἡ ἀπὸ ἀμελείας
τοῦ κτίσαντος οὕτως ἐαθεῖσα, οὐ μόνον ἀχρηστός
ἐστίν, ἀλλὰ καὶ καταγελασθῆαι τῷ κτίσαντι προξεν-
εῖ, οὕτω καὶ ὁ τοῦ θεμελίου τῆς ἐργασίας τῶν
ἐντολῶν καταβάλλόμενος, καὶ τοίχους ὑψηλῶν ἀρε-
τῶν ἀναστήσας, ἐὰν μὴ καὶ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου
Πνεύματος, ἐν θεωρίᾳ καὶ γνώσει ψυχῆς λήψεται,
ἀτελής ἐστίν, καὶ παρὰ τῶν τελείων καταλειπούμενος·
ἐκ γὰρ τῶν δύο τούτων αἰτιῶν, ταύτης πάντως
ἐστέρηται· ἢ γὰρ τῆς μετανοίας ἠμέλησεν· ἢ πρὸς
τὴν τῶν ἀρετῶν συλλογὴν, ὡς πρὸς ἀπειρον ὕλην
ἀπειρηκῶς ἐνέλειψέ τινα τῶν δοκούντων μὲν ἡμῖν
ἐλαχίστων, ἀναγκαιῶν δὲ ὄντων πρὸς τὸν ἀπαρτι-
σμὸν τοῦ οἴκου τῶν ἀρετῶν, ὡς μὴ δύνασθαι ἄνευ
ἐκείνων, διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος, στεγασθῆναι
αὐτόν.

πε'. Εἰ διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ
Θεὸς κατήλθεν, ἵνα δι' ἐκείνου καταλλάξῃ ἡμᾶς,
ἐχθροὺς ὄντας τῷ ἰδίῳ Πατρὶ, καὶ συνάψῃ γνωστῶς
ἡμᾶς αὐτῷ, διὰ τοῦ ἁγίου καὶ ὁμοουσιῶν Πνεύματος
αὐτοῦ, ὃ ταύτης ἐκπίπτει τῆς χάριτος, ἀλλῆς ποίας
τεύξεται; Πάντως οὐδὲ κατηλλάγη αὐτῷ, οὐδὲ τὴν
μετ' αὐτοῦ ἔνωσιν, διὰ τῆς μετουσίᾳς τοῦ Πνεύμα-
τος ἔσχηκεν.

πεγ'. Τῶν μὲν ἐμπαθῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν, ὃ
μετασχὼν τοῦ Θεοῦ Πνεύματος, ἀπαλλάττεται· τῶν
δὲ σῆς φύσεως σωματικῶν ἀναγκῶν, οὐ χωρίζεται.
Καὶ ὡς μὲν ἐλευθερωθεὶς τῶν δεσμῶν τῆς ἐμπαθοῦς
δρέξεως, καὶ συναρθεὶς τῇ ἀθανάτῳ δόξῃ τε καὶ γλυ-
κύτητι, ἀδολοκίμως ἄνω τε βιάζεται εἶναι, καὶ σὺν
Θεῷ διάγειν, καὶ μηδὲ πρὸς βραχὺ τῆς ἐκείνου θεω-
ρίας ἀφίστασθαι καὶ ἀκορέστου τρυφῆς· ὡς δὲ τῷ

(15) Hoc capitulum interseritur : Numquid potest
homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta
illius non ardeant, ait Sapiens (Prov. vi, 27)? Ego
aio : « Quis intolerabilem illum, cœlestemque ignem
corde suscipiet, et non inflammabitur, ac relu-

82. Quemlibet ex hujusemodi indicibus animad-
vertere oportet, cequid arrhabonem Spiritus a
Sponso et Domino Christo acceperit. Si accepit,
cum retinere studeat. Si accipere nondum meruit,
in id incubat, ut per bona opera, et pias
actiones, ferventissimamque pœnitentiam accipiat,
acceptumque mandatis servandis, et virtutibus
insuper comparandis custodiat.

83. Quemadmodum tectum quarevis ædium
per fundamentum, et reliquam ædificationem
stat : ita vicissim fundamenta ut tecto susten-
tando utilia et necessaria jaciuntur : et neque
tectum sine fundamento construi solet, nec fun-
damenta citra tectum usum ullum, aut commo-
dum in vita habent. Sic etiam divina gratia man-
datis obeundis conservatur, et actiones mandato-
rum, propter donum Dei fundamenti loco ponuntur :
et neque gratia Spiritus in nobis manere consuevit,
nisi mandata operemur : neque mandatorum
operatio absque gratia Dei commoda nobis, et
fructuosa est.

84. Sicut domus tecto carens, aut incogitantia
conditoris sic exstructa cum inutilis est, tum præ-
terea ædificatorem ridiculum facit : sic qui fun-
damentum, nempe observationem divinarum man-
datorum, constituit, muros excelsarum virtutum
excitavit, nisi etiam Spiritus gratiam se accepisse
cum anima sua viderit atque cognoverit, imper-
fectus, et perfectis miserationi est. Etenim ea
hisce dualibus de causis omnino spoliatus est.
Aut enim pœnitentiam vilipendit : aut virtutibus
colligendis, ut in negotio immenso defecit, et
nonnulla prætermisit; que quanquam nobis mi-
nima videntur, tamen ad domum absolvendam
necessario requiruntur, citra quæ tectum per
gratiam Spiritus imponi neutiquam potest.

85. Si Dei Filius idcirco in terras delapsus est,
ut nos cum Deo Patre, cui eramus inimici, per
semetipsum in gratiam reduceret; sibi que nos per
sanctum et consubstantialem Spiritum suum, ita
ut scire et cognoscere possemus, copularet, qui
hac gratia excidit, quam aliam, amabo, conse-
quetur? Prorsus, nec Patri reconciliatus, nec
D Filio per Spiritus sancti participationem conjun-
ctus, atque unicus est (15).

86. Qui Spiritu sancto est impertitus, turbu-
lenti cupiditatibus voluptatibusque absolvitur;
naturæ autem et corpori quin serviat, facere non
potest. Et simul vinculis turbidi appetitus exem-
ptus, immortalique gloriæ, et dulcedini devinctus
est, semper in cœlo esse, et cum Deo versari, et
ab ejus conspectu, deliciisque nunquam satian-
tibus ne ad momentum quidem absistere contendit.

cebit, et Divinitatis ipse quoque radios emittet,
secundum analogiam purgationis, et communicati
ignis videlicet: puritatem enim communio, com-
munionem illuminatio sequitur. Sic homo plane
Deus per gratiam evadit. »

Porro mortali corpore, ceu pedicis implicatus, ab eodem trahitur, et ad terrena distrahitur: indeque tantum mœrorem suscipit, quantum, ut arbitror, anima peccatoris a corpore separata experitur.

87. Quemadmodum qui corpus, qui vitam, qui voluptates, qui mundum amant, et consecretantur, iis instar mortis est ab his sejungi ac divelli: ita qui castitatem, qui Deum, qui res cœlestes ac sempiternas, qui virtutem diligunt, vel paulisper ab his animo et cogitatione separari plagam mortiferam numerant. Si enim qui lumen istuc sensibile intuetur, cum paulum oculos clauserit, aut quispiam illi eosdem opereruit, dolet, et id ægre patitur (præcipue cum necessarium aliquid, aut admirabile aspicit et contemplatur), quanto magis, qui Spiritu sancto illustratus, bona illius vere videt, et intelligit, et vigilans et dormiens: « Quæ oculus non vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascenderunt¹², in quæ et angeli prospicere desiderant¹³, et si ab horum contemplatione ab aliquo abstractus fuerit, contristabitur et affligetur (16)?

88. Multi solitarium, alii mistum, id est, cenobiticum vitæ genus beatum numeraverunt; alii præesse populo, admonere, docere, Ecclesias constituere et ordinare, unde compluribus alimonia qua animæ, qua corporis tribui solet. Ego nullum horum alteri prætulerim, neque hoc laudandum, illud vituperandum dixerim: generatim, et in omnibus operibus actionibusque vita propter Deum et secundum Deum acta longe beatissima est.

89. Sicut diversis artibus ac scientiis vita humana continetur, dum alius hanc, alius illam tractat, videlicet, atque confert et homines mutuum communicantes, quibusque corpus indiget vicissim navantes, ita ætatem traducunt: idem in spiritualibus videre licet. Quamvis enim alii aliam virtutem excolant, et alii alia vivendi via incedant,

¹² I Cor. II, 9. ¹³ I Petr. I, 12.

(16) Pontanus addit capitula tria: « Quandoquidem bipartitus est homo, ex corpore nimirum et anima compositus, etiam mundus ei convenienter creatus est, visibilis, et utrique horum opera, et curæ operum aptæ et idoneæ distributæ. Quod etiam de visis et somnis verum esse censuerunt. In quibus enim mens vigilans est occupata, aut volutatur, in his item per somnum aut vane ludit, aut philosophatur. Sive enim de humanis rebus est sollicita, futuri negotio dedita somniat, et sive divina et cœlestia meditatur, visa contemplatur et in visionibus secundum prophetæ verbum commentatur: *Et juvenes vestri visiones videbunt* (Joel II, 28), non decepta: sed veritatibus intentæ, et revelationibus ad credendum confirmata.

« Quando pars animæ, in qua sunt cupiditates et libidines confixa, et ad commistionem corporum, delicias, voluptatesque hujus vitæ irritata fuerit, talia similiter in somnis anima videt. Sin pars irascens adversum cives, et contribules in modum belluæ efferatur, ferarum et serpentium

Ασώματι καὶ τῇ φθορᾷ ἐμπεδούμενος, ὑπ' αὐτοῦ κατασπάττει καὶ σύρεται, καὶ πρὸς τὰ γήινα ἐπιστρέφεται: καὶ τοσαύτην τηρικήν ὑπὲρ τούτων τὴν λύπην ἔχει, ὅσην, οἶμαι, ἀμαρτωλοῦ ψυχὴν χωριζομένην ἔχει ἀπὸ τοῦ σώματος.

πζ'. Ὡς περ τῷ φιλοσωμάτῳ καὶ φιλοζῳῳ, τῷ φιληδόνῳ καὶ φιλοκόσμῳ, ὁ χωρισμὸς τῶν τοιούτων θάνατός ἐστιν, οὕτω τῷ φιλάγνῳ καὶ φιλοθέῳ, τῷ φιλαυτῷ καὶ φιλαρέτῳ θάνατος τῷ ὄντι ἐστὶν ἐκ τῶν τοιούτων ἢ μικρὰ τῆς διανοίας διάστασις. Εἰ γὰρ ὁ τὸ φῶς ὁρῶν τὸ αἰσθητὸν, ἐὰν μικρὸν μύσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ κατακαλυφθῆ τούτους ὑφ' ἑτέρου, ἀχθεταὶ καὶ λυπεῖται, καὶ φέρειν ὄλωσ τοῦτο οὐ δύναται: καὶ μάλιστα ἐὰν ἀναγκαῖά τινα καὶ παράδοξα ἦν ὁρῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ ἐν ἀγίῳ φωτιζόμενος Πνεύματι, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ὁρῶν ὕπαρ καὶ νοερώς, ἐγρηγορῶν καὶ καθεύδων: « Ἄ ὀφθαλμοὺς οὐκ οἶδες, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, » εἰς ἃ παρακύψαι καὶ ἄγγελοι ἐπιθυμοῦσιν ἐὼν ἀποσπασθῆ ἐκ τῆς τῶν τοιούτων θεωρίας ὑπότινος, λυπηθῆσεται καὶ θλιθῆσεται; θάνατος γὰρ αὐτῷ δοκεῖ τοῦτο, καὶ ἀλλοτριώσις εἰκότως τῆς αἰωνίου ζωῆς.

πη'. Πολλοὶ μὲν τὸν ἐρημικὸν, ἄλλοι δὲ τὸν μεγάλῳ, ἡγουν τὸν κοινοδιακὸν ἐμακάρισαν βίον, ἕτεροι δὲ τὸ προϊστασθαι λαοῦ, νοθετεῖν τε καὶ διδάσκειν, καὶ συνιστᾶν Ἐκκλησίας: ἐξ ὧν διάφοροι σωματικῶς τε καὶ ψυχικῶς περὶ κασι διατρέφεσθαι. Ἐγὼ δὲ οὐδέτερον τούτων τοῦ ἑτέρου προκρίναιμι: οὐδὲ τὸν ὁμῶν ἐπαίνου, τὸν δὲ φόγου ἀξιὸν εἶποιμι ἂν, ἀλλ' ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσιν ἔργοις καὶ πράξεσιν, ὁ διὰ Θεὸν καὶ κατὰ Θεὸν βίος παμμακάριστος.

πθ'. Καθάπερ ἐκ διαφόρων τοῦ βίου ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος συνίσταται, ἄλλου ἄλλην ἐργαζομένου δηλονότι καὶ συνεισφέροντος, καὶ ἀλλήλοις οὕτω μεταδιδόντες, καὶ ἐξ ἀλλήλων μεταλαμβάνοντες ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, τὰς σωματικὰς χρείας τῇ φύσει παρέχοντες: οὕτως ἐστὶν ἰδεῖν καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν: ἄλλου ἄλλην ἀρετὴν μετιδόν-

incursus, bella et pugnas somniat: et cum quibus habet controversiam, cum iis quasi apud tribunalia digladiatur. Sin pars illa, in qua viget ratio, arrogantia et superbia sese tollat, tum volatus in æera, sublimes thronos, populorum principatus, in curribus alios præcedentes, alios sequentes per somnum imaginatur.

Illorum tantummodo vera sunt visa (quæ non somnia, sed visiones et apparitiones vocari debent), quorum mens ex adventu sancti Spiritus simplicitatem, et ab omni turba ac servitute passionum libertatem invenit; quorum in rebus divinis et in futuris præmiorum, suppliciorumque mercedibus meditandis expendendisque omne otium tempusque consumitur; quorum vita aliorum vitæ præstat, distractione et sollicitudine vacans, quieta, pura, plena misericordie, cognitionis cœlestium et bonorum fructuum, quos Spiritus sancti cultura produxit. Qui alia via ingrediuntur, eorumque omnia falsa, confusa, et universe nihil aliud quam manifesta deceptio.

τος, και ἐτέρου ἐτέρων βίου ὁδὸν διανύοντος, εἰς ἓνα σκοπὸν ἐξ ἀμφοτέρων πάντων τούτων οἱ πάντες συντρέχουσιν.

Ἱ'. Σκοπὸς πάντων τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευομένων ἐστὶν τὸ εὐαρεστῆσαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν· καὶ τὴν καταλλαγὴν διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος μετουσίας πρὸς τὸν Πατέρα λαβεῖν· καὶ τὴν ἐαυτῶν σωτηρίαν διὰ τοῦτο πορίσασθαι· τοῦτο γὰρ πάσης ψυχῆς σωτηρία ἐστίν· οὐ μὴ γινομένου, κενὸς ὁ κόπος, καὶ ματαία ἡ ἐργασία ἡμῶν· ἀνόνητός τε πᾶσα βίου ὁδὸς, ἢ μὴ πρὸς τοῦτο τὸν ἐν αὐτῇ τρέχοντα φέρουσα.

Ἱα. Ἐοικεν ὁ τὴν κόσμον ἅπαντα καταλείψας, πρὸς τὸ ὄρος δὲ ὡς πρὸς ἡσυχίαν ἀναχωρήσας, κάκειθεν ἐπιδεικτικῶς γράφων πρὸς τοὺς ἐν κόσμῳ, τοὺς μὲν μακαρίζων, τοὺς δὲ κολακεύων καὶ ἐπαι-
νῶν, τῷ γυναικὸς πόρνῃς, δυσείμονός τε καὶ παγκάκου διαζευχθέντι, καὶ εἰς χώραν μακρὰν ἀποδημήσαντι, πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι καὶ τῆς μνήμης αὐτῆς· εἶτα ἐπιλαθομένῳ τὸν σκοπὸν, δι' ὃν τὸ ὄρος κατέβληκε, καὶ πρὸς τοὺς τῇ πόρνῃ ἐκείνῃ συναναστρεφόμενους, ἴν' εἰπω, καὶ συμμεινομένους γράφειν ὀρεγομένῳ, καὶ αὐτοὺς μακαρίζοντι, ὅσει καὶ μὴ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῇ καρδίᾳ πάντως· καὶ τῷ νοῦ συμ-πάσχει, ἐκ προθέσεως τοὺς τοιοῦτους ἀποδεχόμενος, οἷον εἰ τῆς μετ' ἐκείνης αὐτῶν συμπλοκῆς.

Ἱβ'. Ὅσῳ οἱ ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου στρεφόμενοι, καὶ καθαρεύοντες τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὰς καρδίας· ἀπὸ πάσης πονηρᾶς ἐπιθυμίας, ἐπαινετοὶ καὶ μακάριοι, τοσοῦτῳ οἱ ἐν ὄρεσι καὶ πηλαιαῖς ἐνδιατώμενοι, οἱ τῶν ἐπαινῶν καὶ μακαρισμῶν ἐρίενται τῶν ἀνθρώπων, ψεκτοὶ καὶ ἀπίσθητοι· ὡς γὰρ μοιχεύοντες παρὰ τῷ τὰς καρδίας ἡμῶν ἐρευνῶντι Θεῷ ἔσονται· ὁ γὰρ ἐπιθυμῶν ἀκουσθῆναι τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὴν πολιτείαν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐκπορνεύει, κατὰ τὸν πάλαι τῶν Ἰουδαίων λαὸν ἀπὸ Θεοῦ, ὡς φησὶν ὁ Δαβὶδ.

Ἱγ'. Ὁ πιστεῖ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἀδιστακτῶ τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποταξάμενος, πιστεύει ὅτι ἐλεήμων ἐστὶ καὶ οἰκτίρμων ὁ Κύριος, καὶ προσδέχεται τοὺς ἐν μετανοίᾳ προσερχομένους αὐτῷ, εἰδὼς δι' ἀτιμίας τιμᾶν τοὺς δούλους αὐτοῦ, καὶ διὰ πτωχείας ἄκρας· πλουτίζειν αὐτούς, καὶ δι' ὕβρεων καὶ ἐξυδενώσεων δοξάζειν αὐτούς, καὶ διὰ θανάτου τῆς αἰωνίου ζωῆς μετόχους αὐτούς καὶ κληρονόμους ἀποκαθιστῆναι· κατεπίγεται ὡς ἔλαφος διψῶσα ἐπὶ τὴν ἀθάνατον πηγὴν δι' αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν ἀναντες ἐν αὐτοῖς ὡς ἐν κλίμακι βαίνειν, δι' ἧς ἄγγελοι μὲν ἀναβαίνουν καὶ κατέρχονται, πρὸς βεήθειαν τῶν ἀνερχομένων· Θεὸς δὲ ἄνωθεν τὴν κατὰ δύναμιν ἡμῶν πρόθεσιν καὶ σπουδὴν ἀναμένων κάθηται· οὐχ ὅτι πονοῦντας ἡμᾶς τέρπεται ὄρῃν, ἀλλ' ὡς ὄφλημα θέλων τοὺς μισθοὺς διδόναι ἡμῖν ὁ φιλόανθρωπος.

Ἱδ'. Τοὺς ἀδιστακτῶς αὐτῷ προσερχομένους οὐκ ἐπ' ὀλῶς καταπεσεῖν ὁ Θεός, ἀλλὰ ἀδυνατοῦντας βλέπων αὐτοὺς, συνεργεῖ καὶ βοηθεῖ, ὀρέγων αὐτοῖς

omnes tamen utrinque ad eundem scopum concurrunt.

90. Scopus, et consilium omnium secundum Deum certantium est, Christo Deo complacere, et per communicationem Spiritus sancti Patris gratiam recuperare, per eundemque salutem suam comparare et acquirere : in hoc enim omnis animæ, et ejusvis hominis salus sita est. Quod nisi fiat, inanis est labor, et vanum opus nostrum : infructuosum omne iter vitæ, quod in ea currentem huc non delucit.

91. Qui, toto mundo relicto, quietis agundæ ad montem secessit, indeque ostentabundus ad eos qui in mundo sunt scribit, aliosque beatos prædicat, alios laudat, et illis adulatur, alicui cum femina fornicaria, pannosa, et pessima, copulato, et in regionem longinquam, ad effugiendam ejus conjunctionem, atque adeo memoriam peregre abeuntis : deinde oblito scopo, propter quem in montem venerit, ad eos qui cum scorto illo versantur et ut ita dicam, cum eo una polluuntur, cupide scribente, et eos ut beatos extolletis similis videtur. Qui et si non corpore, animo quidem certe, et corde ipso similiter illis afficitur, eorumque complexus meretricios approbat quodammodo.

92. Quam valde in medio mundo viventes, sensusque, et corda sua ab omni vitiosa cupiditate purgantes laudandi, et pro beatis prædicandi : tam valde, qui in montibus et speluncis habitant, si laudes, prædicationes et gloriâ hominum concupiscant, vituperandi, et abjiciendi sunt : nam apud Deum qui scrutatur corda nostra, adulterorum loco erunt. Qui enim vitam suam, et nomen, et instituta in ora hominum venire desiderat¹⁴, velut antiquus ille Judæorum populus a Deo fornicatur, ut inquit David¹⁵.

93. Qui fide certa, ac firma in Deum, valere mundum, et suas sibi res habere jussit, Dominum esse misericordem, et pium, et in pœnitentiâ ad ipsum accedentes suscipere credit. Cumque sciat eundem solere servos suos per ignominiam honorare, per summam paupertatem ditare, per injuriam et contemptum glorificare, et per mortem æternæ vitæ socios hæredesque instituere, per ea haud secus, quam cervus sitiens ad fontem currere properat quæ in ipsis sunt ardua, tanquam per scâlas conscendit, per quas angeli ascendunt et descendunt, laturi opem ascendentibus. Supra vero Deus sedet, nostramque voluntatem diligenter ac pro viribus ad opus perducere expectat : non solum ut nos laborantes aspiciens letetur, sed etiam ut mercedem, tanquam debitum, pro sua benignitate nobis persolvat.

94. Dominus certa et magna cum fiducia ad se venientes cadere nequaquam sinit : sed eorum infirmitatem cernens, adjuvat, et auxilium fert, ma-

¹⁴ Jerem. xvii, 5. ¹⁵ Psal. cv, 39.

numque potentem desuper ipsis porrigens, ad se reducit. Adjuvat porro aperte, simul et occulte, ut cognoscant, ut et non cognoscant, donec totis sculis ascensu superatis, ipsi appropinquaverint, totique toti uniantur, et terrenorum omnium obliviscantur, illic ejus consuetudine fruente, sive in corpore, sive extra corpus, nescio¹⁶, et cum eo conversentur, bonisque nullo sermone explicabilibus oblectentur.

95. Justum est, primum cervicem nostras jugo mandatorum Christi supponere, nec, quasi caestro percussi essemus refugere, nec retrocedere: sed recta et impigre in ipsis usque dum moriamur, ambulare, et nos ipsos renovare, qui revera Dei paradisi sumus: donec cum Patre Filius per Spiritum sanctum ingressus in nobis habitet. Tum, quando cum totum incolam magistrumque habuerimus, cui ex nobis praceperit, et quod ministerium ei crediderit, id in manus sumat, et pro ejus arbitrio eo fungatur alacriter. Verum id ante tempus requirere, aut datum ab hominibus admittere non licet: sed Domini ac Dei nostri mandata perseveranter servanda, ejusque jussa expectanda sunt.

96. Cum divinarum rerum administratio nobis commissa fuerit, et in ea excelluerimus, si a Spiritu ad aliam administrationem, epusve, aut actionem transire jubemur, ne refragemur. Deus enim nec otiosos esse nos, nec in uno atque eodem opere, in quo initium fecimus, usque ad finem vitæ vult persistere: sed proficere, et ad meliorum adeptionem semper incitari, in divina nimirum, non in propria voluntate procedentes (17).

97. Qui suam voluntatem necare studet, Dei voluntati parere debet, ac pro sua divinam induere, eamque in corde suo serere et inserere. Adhuc inspicere accurate, utrum quæ plantata et insita sunt, alia in profundum radicibus tendentia exurgant: alia in cicatricem coeuntia, et trunco inolescentia, arboris speciem præbeant. Si creverint, floruerint, fructum speciosum ac dulcem protulerint, ut ignoret ipse et terram quæ prius semen excepit, et radicem in quam illud supra captum

¹⁶ II Cor. xii, 2.

(17) Pontanus addit: « Qui propriam voluntatem jugulavit, jam usu voluntatis omnino caret: quo nihil eorum caret, in quibus vita inest et motus. Nam in quibus sensus non inest, etsi moventur et crescant, ut plantæ, ea tamen naturali voluntate impelli, ac moveri, augereque non dicimus: sunt enim inanimata. Omnia vero animata,

Ἀρχὴν δυνάμεως ἀνοθεῖν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπανάγει, συνεργεῖ τε φανερώς ἔργα καὶ ἀφανῶς, ἀγνώστως καὶ γνωστῶς, μέχρις οὗ πᾶσαν ἀναλήθοντες τὴν κλίμακα, αὐτῷ προτεγγίσωσι, καὶ ὅλοι ὅλοι ἐνωθῶσι, καὶ ἀπάντων ἐπιλάβονται τῶν ἐπιγείων· συνόντες αὐτῷ ἑκάστω, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ αἶδα, καὶ συμπολιτευόμενοι, καὶ τῶν ἀπορήτων ἐπαπολαύοντες ἀγαθῶν.

Ἡ'. Δίκαιόν ἐστι τῇ ζεύγλῃ πρῶτον τῶν ἐντολῶν ὑποτιθέσθαι τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἀρχένας ἡμῶν, καὶ μὴ παροιστρῆσαι, μὴ δ' ἀπισθοποδοῖν, ἀλλ' ὀρθῶς καὶ προθύμως μέχρι θανάτου βαίνειν ἐν αὐταῖς, καὶ ἑαυτοὺς ἡμᾶς νεουργεῖν, τὴν νέαν ὄντως Θεοῦ παράδεισον· μέχρις οὗ μετὰ Πατρὸς ὁ Υἱὸς διὰ τοῦ ἁγίου εἰσέλθῃ καὶ κατοικήσῃ Πνεύματος ἐν ἡμῖν· καὶ τῆνικαὶ ὅταν ὅλον αὐτὸν κτησώμεθα ἔνοικον καὶ διδάσκαλον, ἵπτιναι ἂν ἐξ ἡμῶν προστάξῃ, καὶ οἷαν ἐμπιστεύσῃ διακονίαν, ταύτην ἐγγχειρισθήσεται, καὶ κατὰ τὸ ἐκεῖνον δοκοῦν ποιήσῃ προθύμως. Οὐκ ἔξεστι δὲ πρὸ καιροῦ ταύτην ἐπιζητεῖν, ἀλλ' οὐδὲ δεδομένην ἐξ ἀνθρώπων λαθεῖν καταδέχεσθαι, ἀλλ' ἐμμένειν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεοῦ, καὶ τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ ἀπεκδέχεσθαι.

Λζ'. Μετὰ τὸ ἐγγχειρισθῆναι ἡμᾶς διακονίαν θεῶν πραγμάτων, καὶ ἐν αὐτῇ διαπρέψαι, εἰ ἐπιτραπῶμεν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, πρὸς ἑτέραν μεταστῆναι διακονίαν, ἢ ἐργασίαν ἢ πράξιν, μὴ ἀντιτείνωμεν. Ὁ γὰρ Θεὸς, οὕτω ἀργὸς ἡμᾶς εἶναι, ὅτε ἐν μῶ καὶ τῇ αὐτῇ ἐργασίᾳ ἐν ἣ ἠρξάμεθα, μέχρι τέλους ἐμμένειν βούλεται, ἀλλὰ προκόπτοντας καὶ ἀεικινήτους εἶναι πρὸς τὴν τῶν κρείττωνων ἐπιτυχίαν, τῷ Θεῷ δηλαδὴ, καὶ μὴ τῷ οἰκείῳ στοιχοῦντες θελήματι.

Λζ'. Ὁ τὸ ἴδιον θέλημα ἀπονεκρῶσαι σπουδάζων, τὸ τοῦ Θεοῦ ποιεῖν θέλημα ὀφείλει, καὶ ἀντὶ τοῦ οἰκείου θελήματος, τὸ τοῦ Θεοῦ ἀντείστασθαι ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐμφυτεύειν καὶ ἐγκεντρίζειν τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· καὶ πρὸς τοῦτοις σκοπεῖν ἀκριβῶς, εἰ τὰ φυτευόμενα καὶ ἐγκεντριζόμενα, τὰ μὲν εἰς βλάβος περιζωθέντα φύει, τὰ δὲ καὶ συνουλωθέντα καὶ ἐνωθέντα, εἰς δένδρον ἐγένοντα ἔν· εἰ ἠρξήθησαν, καὶ ἐξηθήσαν, καὶ καρπὸν ὠραῖον καὶ γλυκὺν παραστήσασιν, ὥστε ἀγνοηθῆναι παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν προῦ-

De etiam naturalem voluntatem habent. Qui ergo religiosis exercitationibus, et diligentia sua voluntatem propriam mortificavit, et interfecit quodammodo, et ἀθέλητος (sine usu voluntatis suæ) effectus est, omnino a natura propria descivit; et quoniam velle non habet, nec boni quippiam aut mali potest operari (*) ».

(*) Hæc sano modo accipienda sunt; nam qui voluntatem suam mortificavit, is nihil mali agere potest, cum ex voluntate per amorem Dei mortificata: et cum Christo crucifixæ, qua talis est, nihil mali proficisci possit. At qui mali quidpiam agit, is hoc ipso indicat, se voluntatem suam nondum mortificasse: quia si mortificasset, utique respectu mali mortificasset, et sic malum non perpetraret: quod si non perpetraret, vivam se adhuc voluntatem ad malum possidere demonstrat. Quod vero ait: *Talem nihil boni amplius agere posse*, id ideo dicit, quia velle hujusmodi hominis, potius, est velle superioris, cui quis se subiecit, vel Dei, quam proprium. Quare sicut Apostolus dicebat: *Vivo ego jam non ego, vivit vere in me Christus* (Galat. ii, 20); ita is qui ad hunc perfectionis gradum ascendit, dicere potest: *Volo ego, jam non ego, vult vero in me superior, vel Deus, et sic quicquid boni facit, id ei cujus nutu et gubernatione regitur, ascribit; periade ac si ipse prorsus nihil operaretur.*

καθεξαιμένην τὴν σπέρρον γῆν, καὶ τὴν ρίζαν ἐφ' ἣν ἄνευ γενεῶν ἐκείνη, καὶ ἀκατανόητον, καὶ ἀφραστον ἐκεῖνο, καὶ ζωιφόρον φυτὸν.

λη'. Ὁ ἐκκόπτων τὸ ἴδιον θέλημα διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ φρόνον, ἀγνώστως οὕτως, ὡς οὐκ οἶδεν, ὁ Θεὸς χαρίζεται αὐτῷ τὸ ἐαυτοῦ θέλημα, καὶ ἀνεξάλειπτον αὐτὸ διατηρεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ διανοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας αὐτοῦ τοῦ ἐπιγινώσκειν αὐτὸ, καὶ ἰσχὺν δίδωσι τοῦ ἐκπληροῦν αὐτό. Ταῦτα δὲ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνεργεῖ, καὶ χωρὶς αὐτῆς γίνεται οὐδέν.

λθ'. Εἰ πάντων σου τῶν ἀμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν ἔλαβες, εἴτε δι' ἐξαγορεύσεως, εἴτε διὰ τῆς ἀμφιθέσεως τοῦ ἁγίου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, πότῃ σοι τοῦτο ἔσται ἀγάπης, καὶ εὐχαριστίας, καὶ ταπεινώσεως αἴτιον; ὅτι μυρίων ὑπάρχων τιμωριῶν ἄξιός, αὐτὸ μόνον τούτων ἀπηλλάγης, ἀλλὰ καὶ υἱοθεσίας, καὶ δόξης, καὶ οὐρανῶν ἀξιούσαι βασιλείας. Ταῦτα στρέφων ἐν διανοίᾳ, καὶ διαπαντὸς ἐνθυμούμενος, ἔτοιμος ἔσο, καὶ προπαρασκευάζου μὴ ἀτιμάσαι τὸν σε ποιήσαντα καὶ τιμήσαντα, καὶ τὰ μυρία συγχωρήσαντα πταίσματα, ἀλλὰ πᾶσι σου ἔργοις δοξάσαι καὶ τιμῆσαι αὐτὸν, ἵνα καὶ αὐτὸς σε μεϊζόνως ἀντιδοξάσῃ, ὃν τετίμηκεν ὑπὲρ ἅπασαν τὴν ὀρωμένην κτίσιν, καὶ φίλον αὐτοῦ ὀνομάσει σε γνήσιον.

ρ'. Ὅσῃ ψυχὴ τιμιωτέρα τοῦ σώματος τυγχάνει, τοσοῦτῳ ὁ λογικὸς ἄνθρωπος κρείττων τοῦ παντὸς κόσμου ἐστίν. Μὴ γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἐν αὐτῷ κτισμάτων κατανοῶν, καὶ διὰ τοῦτο τιμιωτέρᾳ σοι ταῦτα εἶναι νόμιζε, ἄνθρωπε, ἀλλὰ πρὸς τὴν δοθεῖσάν σοι χάριν ἀποθέσθαι, καὶ τῆς νοερᾶς καὶ λογικῆς σου ψυχῆς τὴν ἀξίαν καταμαθῶν, ἀνύμνει τὸν ὑπὲρ τὰ ὀρώμενα ἅπαντα τιμήσαντά σε Θεόν.

ρβ'. Σκοπήσωμεν πῶς δοξάσωμεν τὸν Θεόν; δοξάζεται δὲ παρ' ἡμῶν οὐκ ἄλλως, ἢ ὡς παρὰ τοῦ Υἱοῦ ἐδοξάσθη· δι' ὧν γὰρ ἐκεῖνος τὸν ἐαυτοῦ Πατέρα ἐδοξάσεν, ἐδοξάσθη καὶ ὁ Υἱὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς δι' αὐτῶν. Κάκεινα καὶ ἡμεῖς σπουδῆ πρᾶξωμεν, ἵνα διὰ τούτων δοξάσωμεν τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς κληθῆναι καταθεξάμενον, καὶ δοξασθῶμεν παρ' αὐτοῦ τῇ δόξῃ τοῦ Υἱοῦ, ἧ εἶχε πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρ' αὐτοῦ. Ἐὰ δὲ εἰσιν, ὁ σταυρὸς, ἡ γοῶν ἢ νέκρωσις τοῦ κόσμου παντός· αἱ ὀλίψεις, D

¹⁷ Ιωαν. λνν, 5.

(18) Pontanus addit duo capitula: « Cum totis viribus, summa voluntate, et alacritate, ac desiderio incitatissimo, quæ a Deo mystice, et ad nostram intelligentiam obscurius didicimus, quæque ab illo mandata sunt nobis, impleverimus, utque penitus prætermiserimus, tunc nobis ut fidelibus, et obedientibus, germanisque discipulis, et amicis aperire revelatur: sicut olim sanctis discipulis, et apostolis suis revelatus est, et similiter omnibus, qui per eos in nomen ipsius crediderunt. Tunc filii Dei secundum gratiam esse incipimus, ut Paulus ait: *Quicumque spiritu Dei reguntur, hi sunt filii Dei. Quod si filii, et heredes: heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* (Rom. viii, 14.)

« Qui Regni sunt habitæ, ut cum Deo in con-

humanum; et verbis haud dici potest, vivificumque plantarium insertum est.

98. Qui propter timorem Dei propriam voluntatem exciudit, illi, nescio quomodo, inscienti Deus voluntatem suam ipsius largitur ac donat, eamque indelebilem in ejus pectore custodit, et oculos cordis ejus aperit, ut ipsam cognoscat, et ad eamdem implendam vires sufficit. Hæc autem gratia sancti Spiritus operatur, citra quam nihil fit (18).

99. Si omnium peccatorum tuorum veniam, sive per confessionem, sive per angelicam habitum quem induisti, consecutus es, quantum hoc tibi charitatis in Deum gratiarum actionis, et humilitatis argumentum erit? quoniam mille dignis supplicis, non ea solum effugisti; sed insuper adoptione filiorum Dei, et gloria, et regno eorum dignatus es. Hæc mente versans, semperque recogitans, promptus et paratus esto, ne quando contempnas eum, qui te honoravit, et mille tibi delicta condonavit: sed in omnibus factis illum honores et glorifices, ut ipse te vicissim majore honore afficiat, quem super omnem creaturam aspectabilem extulit, germanumque amicum suum nominavit.

100. Quantum anima corpori, tantum homo intelligentiæ particeps toti mundo antecellit. Noli, homo, ad imaginem rerum conditarum attendere, et inde ea te honorabiliorem existimare: sed ad impartitam tibi gratiam respiciens, intelligentisque et ratiocinantis animæ tuæ dignitatem perpendens, Deum lauda, qui te plus quam omnia quæ videntur colonestavit.

101. Cogitemus, quo pacto Deum glorificari possimus. Glorificatur autem non aliter, quam quomodo a Filio glorificatus est. Per quæ enim ille suum Patrem glorificavit, et vicissim a Patre suo per eadem glorificatus est, ea nos quoque sedulo faciamus, ut per illa glorificemus eum, qui se Patrem nostrum cœlestem appellari non refugit, et glorificetur ab eodem gloria Filii, quam habuit apud eum, antequam mundus fieret ¹⁷. Quæ porro illa sunt? Crux, id est, mundus

junctione Spiritus essent, gustarentque ejus bona ineffabilia, eorum nullus oblatæ ab hominibus infamis et despiciendæ gloriæ desiderio, amoreque ducitur. Sed nec aurum aut vestium, aut lapidum, qui ab insipientibus pretiosi censentur. Divitis affluentibus cor non apponit (Psal. lxi, 11): nec a regibus et principibus cognosci vult, qui non imperant, sed a multitudine ipsis potius imperatur. Tales non valde ut magnos et sublimes admiratur ac suspicit: nec existimat, eos familiaribus suis majorem honorem et decus conciliare. Nec aliud quidquam hominibus illustre et splendidum expectet: nec ut quispiam ab opibus ad inopiam, aut a principatu et summa potestate, conspiciendæ dignitate ad extremam ignominiam et contemptum devolvi metuit.

in animis nostris plane mortuus, tribulationes, tentationes, et si quid aliud passionum Christi est; quæ in multa patientia sufferentes, Christi passionibus imitamur, et iis glorificamus Patrem ac Deum nostrum, ut gratia filii ipsius et coheredes Christi.

102. Anima, quæ inclinatione affectuque ad ea quæ subjecta sunt oculis nondum se perfecte liberatam sentit, contingentia sibi molesta, et persecutiones allatas a dæmonibus, et hominibus, absque mœstitudine tolerare nequit; sed afflictioni erga res humanas astricta, et alligata quodammodo, pecunie jactura mordetur, facultatumque spoliatione dolet, et plagis corpori suo inflictis, majorem in modum cruciatur.

103. Si quis a propensione et concupiscentia rerum sensus moventium animam suam abstraxerit, Deoque univerit et devinxerit, non solum pecunias ac possessiones suas despiciet, illisque amissis, velut si aliena et ad se nihil pertinentia amisisset, tranquillo erit animo, verum etiam acerba corpori suo illata cum gaudio, et qua deest gratiarum actione sustinebit, semper videns exteriori quidem hominem juxta Apostolum ¹⁸ corrumpi, interiori autem de die in diem renovari. Alioquin tribulationes secundum Deum hilariter, et læto animo perferri nequeunt. In his enim perfecta cognitio, et sapientia spiritualis exercetur: quibus qui catet, in tenebris ignorantiae ac dissidentiae perpetuo incedit, nec videre patientiae et consolationis lumen ullo modo potest.

104. Omnis suo judicio sapiens, et disciplinis interioribus eruditus, divina cernere et cognoscere mysteria dignus nunquam erit, donec humiliari, et magnifica existimatione sui deposita, stultus fieri voluerit. Nam qui istuc facit, et divinis in rebus sapientes fide firmissima sequitur, eorum ductu simul in civitatem Dei viventis ingreditur, ducenteque et illuminante se divino Spiritu, videt ac discit quæ aliorum hominum nemo vidit, aut videre et intelligere unquam potest, et tunc Θεοδιδάκτος, a Deo doctus fit.

105. A Deo doctos, hujus mundi sapientum discipuli pro fatuis habent, cum ipsi vere sint fatui, terrena et insipienti sapientia ingeniosi scilicet et acuti, quam stultam fecit Deus, secundum Apostolum ¹⁹, et quam theologica vox pronuntiat terrenam, animale, diabolicam, plenam contentionis et invidiæ. Hi enim quoniam extra divinum lumen sunt, et admirabilia quæ in ipso videre hand queunt, in lumine manentes, quæque in eo sunt aspicientes, et alios docentes, errore captos, et seductos arbitrantur, cum ipsimet seducti sint, et inexplicabilia Dei bona non gustaverint.

106. Etiam hodie sunt, qui omni motu non recto vident, viri sancti, et divino lumine pleni, in me-

οι πειρασμοί, και ει τι ἕτερον τῶν παθημάτων Χριστοῦ, & ὑποφέροντες ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, μιμούμεθα τοῦ Χριστοῦ τὰ παθήματα, δοξάζομεν δὲ δι' αὐτῶν τὸν Πατέρα ἡμῶν καὶ Θεόν, ὡς υἱοὶ αὐτοῦ χάριτι, καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ.

ρβ'. Ψυχὴ ἢ μὴ τελείως τῆς σχέσεως καὶ προσκαθείας τῶν ὀρωμένων εὐαισθητῶς ἀπαλλαγείσα, τὰ ἐπισυμβαίνοντα αὐτῇ λυπηρὰ, καὶ τὰς ἐπερχομένας αὐτῇ ἐπηρείας παρὰ δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων, ἀλύπως φέρειν οὐ δύναται, ἀλλ' εἰσὶναι συνδέσμιον δεδωμένη τῇ προσπαθείᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ζημίαις δάκνεται χρημάτων, καὶ ἀποστερήσεται ἄχθετα πραγμάτων, καὶ πλῆγαις ἐπιφερομέναις αὐτῆς τῷ σώματι σφοδρῶς ὀδυνάται.

ργ'. Εἰ τις σχέσεως καὶ ἐπιθυμίας τῶν αἰσθητῶν ἀπέβριξε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ τῷ Θεῷ ταύτην συνέδησεν, οὐ μόνον τῶν περὶ αὐτὸν χρημάτων καὶ κτημάτων καταφρονήσει, καὶ ὡς ἐπὶ ἀλλοτρίοις καὶ ξένοις ὑστερούμενος ἀλύπως διατιθήσεται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιφερόμενα τῷ σώματι αὐτοῦ ἀνιαρὰ, μετὰ χαρᾶς καὶ τῆς προσηκούσης εὐχαριστίας ὑπομενεῖ, βλέπων ἅει, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, τὴν μὲν ἐξω φθειρόμενον ἀνθρώπων, τὸν δὲ ἐντὸς, ἡμέρας καὶ ἡμέρας ἀνακαινούμενον· ἄλλως δὲ οὐκ ἔστι τὸς κατὰ Θεὸν θλίψεις ὑπενεγκεῖν μετὰ χαρᾶς· γνώσεως γὰρ τελείας ἐν τούτοις χρεῖται, καὶ σοφίας πνευματικῆς· ὁ δὲ τούτων ἐστερημένος, ἐν σκότει ἀνεπισημίας καὶ ἀγνοσίας ἅει πορεύεται, μὴ δυνάμενος τὸ φῶς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως ἅλως θεάσασθαι.

ρδ'. Πᾶς δοκῆσει φρονῶν, ἐκ μαθηματικῆς οὐκ ἐπιστήμης, εἰς μυστήρια Θεοῦ παρακύψαι καὶ ἰδεῖν οὐκ ἀξιώθησεται ποτε, ἕως ἂν ταπεινωθῆναι πρῶτον θελήσῃ, καὶ μωρὸς γένηται, σὺν τῇ οἴηται καὶ ἦν κέκτηται γνώσιν ἀποβαλὼν. Ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν, καὶ σοφῶς τὰ θεῖα ἐν ἀδιστακτῶ πίστει ἀκολουθῶν, καὶ ὑπὸ τούτων χειραγωγούμενος, συνεισέρχεται μετ' αὐτῶν ἐν πόλει ζωῆτος Θεοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ θείου Πνεύματος ὀδηγούμενος τε καὶ φωτιζόμενος, ἐρᾷ καὶ διδάσκεται ἄπερ οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἰδεῖν καὶ μαθεῖν ποτε δύναται, καὶ τῆνικαῦτα γίνεται Θεοῦ διδακτός.

ρε'. Τοὺς διδακτοὺς Θεοῦ οἱ μαθηταὶ τῶν σοφῶν τοῦ αἰῶνος τούτου ἀνθρώπων ἠγαῶνται μωροὺς· αὐτοὶ ὄντες ἐν ἀληθείᾳ μωροὶ, ἐκμεμωραμένης σοφίας στομωθέντες τῆς θύραθεν, ἣν ἐμώρανεν ὁ Θεός, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, καὶ ἦν ἡ θεολόγος φωνὴ ἐπίγειον οἶδος, ψυχικὴν, δαιμονιώδη, μεστήν ἐριθείας καὶ φθόνου. Ἐξω γὰρ ὄντες οἱ τοιοῦτοι τοῦ Θεοῦ φωτός, τὰ ἐν αὐτῷ ἰδεῖν μὴ δυνάμενοι θαύματα, τοὺς ἀυλιζομένους ἐν τῷ φωτὶ, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ βλέποντας καὶ διδάσκοντας, ὡς πεπλανημένους ἠορίζονται· πεπλανημένοι ὄντες αὐτοὶ, καὶ ἄγευστοι τῶν ἀποβρήτων τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν.

ρς'. Ὅτι καὶ νῦν εἰσὶν ἀπαθεῖς, καὶ ἅγιοι, καὶ πεπληρωμένοι τοῦ θείου φωτός, ἀναστρεφόμενοι ἐν

¹⁸ II Cor. iv, 16. ¹⁹ I Cor. i, 20.

μέσω ἡμῶν, τοσοῦτον τὰ μέλη νεκρώσαντες ἐαυ-
τῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ πάσης ἀκαθαρσίας καὶ
ἐμπαθειστάτης ἐπιθυμίας, ὡς μὴ μόνον ἀφ' ἐαυτῶν
ποτε λογιζέσθαι, ἢ ποιῆσαι τι τῶν κακῶν, ἀλλὰ μηδὲ
ὑφ' ἐτέρου πρὸς τοῦτο ἐλκομένους, ἀλλοίωσιν τινα
τῆς προσοῦσης αὐτοῖς ἀπαθείας ὑφίστασθαι· εἶδον γὰρ
ἂν τούτους εἴπερ εἰδότες ἦσαν τὰ καθ' ἑκάστην
ἀναγινωσκόμενα θεῖα λόγια, καὶ ψάλλόμενα παρ'
αὐτῶν, οἱ τοῖς τοιούτοις τὴν ἀδιαφορίαν ἐπιφημίζον-
τες καὶ διαπιστοῦντες τοῖς περὶ θεῶν πραγμάτων
διδάσκουσιν ἐν σοφίᾳ τοῦ Πνεύματος. Εἰ γὰρ ἐν γνώ-
σει τελείᾳ ἐγένοντο τῆς θείας Γραφῆς, ἐπίστευον ἂν
τοῖς ὑπὸ Θεοῦ λαληθεῖσι καὶ δωρηθεῖσιν ἡμῖν ἀγα-
θοῖς· ἐπεὶ δὲ ἀμέτοχοι τῶν τοιούτων, ἐξ οἴσεως καὶ
ἀμελείας εἰσὶ καλῶν, καὶ τοὺς μετεσχηκότας, καὶ
περὶ τῶν τοιούτων διδάσκοντας, ἀπιστοῦντες ἐνδια-
βάλλουσιν.

ρζ'. Διὰ τοῦτο μόνον παραβάλλειν καὶ βλέπειν τοῖς
ἐν τῷ κόσμῳ θέλουσιν οἱ χάριτος πεπληρωμένοι
Θεοῦ, καὶ τετελειωμένοι τῇ γνώσει καὶ σοφίᾳ τῇ
ἀνωθεν, ἵνα μισθὸν τινα προξενήσωσιν αὐτοῖς, διὰ
ὑπομνήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ἀγαθοερ-
γίας, εἰ ἄρα γε ἀκούσουσιν, εἰ ἄρα γε συνήσουσι καὶ
παισθήσονται, ἐπειδὴ οἱ μὴ τῷ Θεῷ ἀγόμενοι
Πνεύματι, ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατοῦσι, καὶ οὐκ οἴδα-
σιν οὔτε πῶς ὑπάγουσιν, οὔτε ἐν τίσει προκόπτουσιν
ἐντολαῖς. Τάχα γὰρ ποτε ἀνασφήλαντες, ἐκ τῆς πε-
ριεχούσης αὐτοὺς οἴσεως, δέξονται τὴν τοῦ ἁγίου
Πνεύματος ἀληθῆ διδασκαλίαν, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ θέ-
λημα ἀνοθεύτως, καὶ ἀκαπηλεύτως, ἀκούσαντες με-
τανοήσουσι, καὶ ποιήσαντες αὐτὸ μεταλάβωσιν τινος
χαρίσματος πνευματικοῦ. Εἰ δὲ μὴ τοιαύτης ὠφε-
λείας γενέσθαι δυνήθωσιν αὐτοῖς πρόξενοι, θρηνοῦν-
τες τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, ὑποστρέφου-
σιν εἰς τὰς κέλλας αὐτῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας εὐχό-
μενοι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ὑπὲρ γὰρ ἄλλου
τινὸς οὐδέποτε λυπηθήσονται οἱ τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως
συνόντες καὶ ὑπερμπιπλάμενοι παντὸς ἀγαθοῦ.

ρη'. Τίς ὁ σκοπὸς τῆς ἐντάξεως οἰκονομίας τοῦ
Θεοῦ Λόγου, ὁ ἐν πάσῃ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ ἀνακηρυττό-
μενος, καὶ παρ' ἡμῶν μὲν ἀναγινωσκόμενος, μὴ
ἐπιγινωσκόμενος δέ; Ἡ πάντως ἵνα μετεσχηκῶς τῶν
ἡμετέρων, κοινωνοὺς τῶν ἐκαίνοῦ ποιήσῃ ἡμᾶς· ὁ
γὰρ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐγένετο, ἵνα υἱὸς Θεοῦ ποιήσῃ τοὺς ἀνθρώπους
ἡμᾶς· ὅπερ ἐστὶ κατὰ φύσιν ἐκεῖνος, ἀνάγων κατὰ
χάριν τὸ γένος ἡμῶν, γεννῶν ἡμᾶς ἀνωθεν ἐν
Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ εὐθύς εἰσάγων ἡμᾶς εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· μᾶλλον δὲ ἡμῶν ἐντὸς
τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἔχειν ἡμῖν χαριζό-
μενος, ὡς μὴ ἐν ἐλπίσει εἶναι τοῦ εἰσελθεῖν ἡμᾶς
ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐν κατασχέσει ταύτης ὄντας βοᾷ·
Ἡμῶν δὲ ἡ ζωὴ κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ.

ρθ'. Τὸ αὐτεξούσιον καὶ αὐτοπροαίρετον ἡμῶν οὐκ
ἀφαιρεῖται τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ ἐλευθερίαν ἡμῖν χαρί-
ζεται τοῦ μηκέτι καὶ ἀκοντάς ἡμᾶς τυραννεῖσθαι
ὑπὸ τοῦ διαβόλου· ἐφ' ἡμῖν δὲ ἐστὶν μετὰ τὸ βάπτι-

διο nostrum versantes; qui adeo mortificaverunt
membra sua, quæ sunt super terram¹⁰, ab omni
immunditia et furente concupiscentia, ut non so-
lum per sese mali quippiam non cogitent, nec ad id
committendum incitentur: sed neque ab aliis ad
hoc sollicitati, quietem animi sui statum aliqua ex
parte mutare noverunt, quando memoria tenent
quæ quotidie legunt et psallunt divina oracula.
His illi de divinis rebus in sapientia spiritus do-
centibus, ut stultis, fidem non habent. Nam si per-
fecte divinas Scripturas nossent, crederent verbis
Dei, et bonis quæ is humano generi donavit. Quia
vero hujuscemodi bonorum ob arrogantiam et
sordiam participes non sunt, etiam hos qui
participes sunt, et eos docent, increduli calum-
niantur.

107. Hæc sola de causa, qui gratia Dei replet.,
cognitioneque ac sapientia superna instructi sint,
his qui in mundo sunt se objicere, et eos videre
volunt, ut illis mercedem aliquam per suggestio-
nem charitatis Dei, et studiosas actiones concilient,
si modo audiant, si modo intelligant et desistant:
quandoquidem qui spiritu Dei non aguntur, in te-
nebris ambulat, et nesciunt neque quo vadant,
neque ubi offendant. Fortassis enim aliquando
erigentes se ex arrogantia qua oppressi sunt, ve-
ram sancti Spiritus doctrinam complectentur, Dei-
que voluntatem sine furore ac sincere audientes,
pœnitentiam agent, atque ita aliquod spirituale
charisma accipient. Quod si hanc eis utilitatem
parare non poterunt, lacrymis cordis eorum cæ-
citatem prosequentes, in suos nidos revertentur,
noctes et dies pro eorum salute vota facientes.
Nunquam enim alterius rei causa molestiam ca-
pient, qui cum Deo sunt assidui, et omnibus bonis
redundant.

108. Quisnam œconomix Verbi Dei in carne
scopus est, qui in omni divina Scriptura revelatur,
et a nobis legitur, nec intelligitur? An hic utique,
ut consors factum nostrorum, quæ illis sunt, suo-
rum consortes faceret: et quod ipse per naturam
est, ad illud genus nostrum per gratiam eveheret,
denuo nos in Spiritu sancto generans, et illico in
regnum cœlorum inducens, vel potius hoc in no-
bis habere donans: ut non adhuc speremus illud
ingredi: sed jam id ipsum possidentes clamemus,
« Nostra autem vita abscondita est cum Christo
in Deo¹¹. »

109. Baptismus libertatem voluntatis nostræ,
et quod spontis nostræ est, minime tollit: sed id
nobis largitur, ut nolentes diabolus sua tyrannide
amplius premere non possit. In nostro autem arbi-

¹⁰ Coloss. iii, 5. ¹¹ Ibid. 3.

trais positum est, post baptismum aut volentes servare mandata Domini, in quo abluti sumus, Christi neque, et in via legum ejus ambulare : aut per improbas actiones de recto isto itinere ad adversarium atque inimicum nostrum diabolum declinare.

110. Qui post baptismum voluntatibus maligni cedunt, et ejus consulta perpetrant, esse a sancta baptismatis quasi matrice abalienant, secundum illud Davidis ²²; neque enim alienatur unusquisque, aut naturam eam qua creatus est mutat: sed bonus creatus a Deo (malum enim Deus non facit) immutabilis natura et essentia (sicut creatus est) cum sit, velut libera mente hæc seu bona, seu mala eligit et facit. Quemadmodum enim gladius naturam suam non mutat, seu bene seu male utare, sed ferrum manet : sic et homo operatur et facit, ut dictum est, quæ vult, a sua autem natura non dejicitur.

111. Non si unius misereris, salvaberis : sed si unum contempseris, in ignem mitteris. Nam et illud : « Esurivi, et sitiivi. » non semel, aut unum diem, sed tempus vitæ universæ significat : sic et pasci Christum, potari, indui, et si quid præterea hæc comitatur, non semel, sed semper, et erga omnes servos ipsius suscipiendum Deus, et Dominus noster professus est (19).

112. Qui centum mendicis dederit eleemosynam, potest autem et aliis dare, potareque, et cibare multos, quos se rogantes, et ejus misericordiam implorantes dimittit, ut qui Christum ipsum non paverit, ab eo judicabitur : quandoquidem et in illis omnibus ipse est, qui etiam in uno quolibet minimorum a nobis alitur.

113. Qui omnibus egentibus omnia ad explendam hodiernam necessitate præbuit, et cras possit idem præstare quibusdam fratribus, et tamen sinit eos fame, siti, et frigore interire, ipsam illum non curavit mori, et contempsit, qui dicit : « Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis (20). »

114. Ideo pauperis ejusque faciem suscipere voluit, et cuivis pauperi se assimilavit, ut nullus in se credentium adversus fratrem suum elevetur : sed unusquisque fratrem suum, ut pro-

ασμα, ἢ ταῖς ἐντολαῖς ἐμμένειν αὐτοθελίως τοῦ εἰς ἔν ἐβαπτίσθημεν Χριστοῦ τοῦ Δεσπότου Θεοῦ, καὶ τῇ ἐδῶ πορεύεσθαι τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ, ἢ ἐκκλίνειν τῆς εὐθείας ὁδοῦ ταύτης, πρὸς τὸν ἀντίπαλον δὲ καὶ ἐχθρὸν ἡμῶν διάβολον παλινδρομεῖν.

ρι'. Οἱ μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα τοῖς τοῦ πονηροῦ θελήμασιν εἰκόντες, καὶ τὰ ἐκείνῳ βεβουλευμένα διαπραττόμενοι, ἑαυτοὺς τῆς τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἁγίας μήτρας ἀπαλλοτριούτι, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένον· οὐ δὲ γὰρ ἀλλοιοῦται ἡμῶν ἕκαστος, ἢ τῆς καθ' ὃ ἐκτισται μεθίσταται φύσεως, ἀλλ' ἀγαθὸς κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (κακὸν γὰρ ὁ Θεὸς οὐκ ἐποίησεν), ἀτρέπτος τῇ φύσει, καθ' ὃ ἐκτισται, καὶ τῇ οὐσίᾳ ὢν, οἷα ἐξ ἐκουσίτου γνώμης προαιρεῖται καὶ θέλει, ταῦτα καὶ πράττει, εἴτε ἀγαθὰ, εἴτε κακὰ. Ὡσπερ γὰρ τὴν μάχαιραν, κἂν ἐπὶ κακῷ τις αὐτῆν, κἂν ἐπὶ καλῷ χρῆσται, τῆς ἰδίας ἐκείνη οὐ μεθίσταται φύσεως, ἀλλὰ μένει σίδηρος ὢν, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος· ἐνεργεῖ μὲν καὶ πράττει, ὡς εἴρηται, ἀπὸ βούλητος, τῆς δὲ οὐκείας οὐκ ἐξίσταται φύσεως.

ρια'. Οὐ τὸ ἕνα ἐλεῆται σίξῃ, ἀλλὰ τὸ ἕνός καταφρονῆσαι τῷ πυρὶ παραπέμπει. Τὸ γὰρ, « Ἐπεινάσθη, καὶ ἐδίψησα, » οὐ πρὸς ἅπαξ εἴρηται πάντως, οὐδὲ τὸ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ τὸ, διὰ βίον παντὸς δηλῶν, οὐ τὸ τραφῆναι Χριστὸν, ποτισθῆναι τε καὶ ἐνδυσθῆναι, καὶ εἴ τι ἕτερον τούτοις συνέπεται, οὐ πρὸς ἅπαξ, ἀλλὰ διὰ παντὸς καὶ ἐν πᾶσιν, ὑπὸ τῶν αὐτοῦ βούλων ταῦτα δέχεσθαι ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς ὁμολόγησεν.

ριβ'. Ὁ τοῖς ἑκατὸν θούς ἐλεημασύνην, δυνάμενος δὲ καὶ ἑτέροις δοῦναι, ποτίσαι τε καὶ θρέψαι πολλοὺς, παρακαλοῦντας αὐτὸν καὶ βοῶντας, ἀποπεμφθῆναι, ὡς μὴ θρέψας Χριστὸν κριθήσεται παρ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἐν ἐκείνοις πᾶσιν αὐτὸς ἐστίν, ὁ καὶ ἐφ' ἐνὶ ἑκάστῳ τῶν ἐλαχίστων τρεφόμενος παρ' ἡμῶν.

ριγ'. Ὁ πᾶσι μὲν πάντα τὰ πρὸς χρείαν τοῦ σώματος παρασχὼν σήμερον, αὔριον δὲ δυνάμενος τοῦτο ποιῆσαι, ἀμελήσῃ τινῶν ἀδελφῶν, καὶ λιμῶ, καὶ δίψῃ, καὶ ζύχει ἑάσει διαφθαρεῖν, αὐτὸν ὑπερεῖδεν ἀποθνεῖν, καὶ αὐτοῦ κατεφρόνησε τοῦ εἰπόντος· « Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. »

ριδ'. Ἐν τούτῳ τὸ ἑκάστου πένητος πρόσωπον ἀνταθεῖν κατεδέξατο καὶ παντὶ πένητι ἑαυτὸν ἐξομοῖωσεν, ἵνα μηδὲς τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων τοῦ ἀδελφοῦ κατεπαίρηται, ἀλλ' ἕκαστος βλέπων τὸν αὐ-

²² Psal. 4. 140.

(19) Pontanus addit capitulum unum : « In li-vrum divisum et ipsum totum in unoquoque pauperum, quomodo quidam se nisi includunt? Pone centum esse pauperes et unum Christum (neque enim ulla ratione divisus est Christus) qui ergo ex novaginta novem singulis dederit obolum, unum autem injuria afferentem, aut percussorem, aut vacuam dederit, cui nam hæc fecit? Annus illi utique, qui dixit et semper dicit, et dicturus est : *Quandiu uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* (Matth. xxv. 40)? »

(20) Additur : « Ex his licet cognoscere, quomodo Dominus ad se omnia pauperum et fratrum nostrorum transferat, et sibi facta interpretetur. Ad justos dicit, *Mihi fecistis*; ad illos, qui in sinistra, *mihi non fecistis*. Non enim solam intuetur eos, quorum misertus sumus, aut qui injuriam acceperunt, aut fraudati, aut mille alia mala perpassi sunt : sed etiam despectus, ut hoc ad condemnationem nostram sufficiat. Neque enim illos, sed ipsam despiciamus Jesum Christum, qui omnia ut sibi facta ducit, quæ illis fecimus. »

τοῦ ἀδελφῶν καὶ τὸν πλησίον, ὡς τὸν Θεὸν αὐτοῦ, ἡ
ἐλάχιστον ἐκ τῶν μᾶλλον τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς τοῦ πε-
ποιηκότος αὐτὸν λογιζοίτο, καὶ ὡς αὐτὸν ἀποδέχοιτο
καὶ τιμᾷ, καὶ πάντα κενῶι τὰ ὑπάρχοντα πρὸς θερα-
πειάν αὐτοῦ, ὡς ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐκένωσε
τὸ ἴδιον αἷμα, διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν.

ριε'. Ὁ τὸν πλησίον ἔχειν ὡς ἑαυτὸν κλειυτοίς, οὐ
μίαν πάντως ἡμέραν, ἀλλὰ διὰ βίου πάντως τοῦτον
ἔχειν οὕτως ἀφείλει, καὶ ὁ παντὶ τῷ αἰτοῦντι διδόναι
προστατόμενος, τοῦτο ποιεῖν προσταύεται ἐν πάσῃ
τῇ ζωῇ αὐτοῦ· καὶ ὁ θέλων ἵνα ποιῶσιν εἰς αὐτὸν
ἄλλοι ἢ βούλεται ἀγαθὰ, ταῦτα καὶ αὐτὸς ποιεῖν
ἄλλοις ἀπαιτηθήσεται.

ριε'. Ὡς περὶ οὐδ' ἔχων τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, οὐδὲν
ἔχειν πλῆρον τοῦ πλησίον ἀνέχεται, ἐὰν δὲ ἔχη καὶ μὴ B
μεταδίδωσιν ἀφθόνως, ἕως ἂν καὶ αὐτὸς πτωχὸς γέ-
νηται, καὶ τοῖς πλησίον αὐτοῦ ἐξουμοιωθῇ, τῆς ἐντο-
λῆς τοῦ Δεσπότου ἐκπληρωτῆς οὐχ εὐρίσκειται, οὐδὲ
ὁ τοῖς αἰτοῦσι πᾶσι διδόναι θέλων, ἐὰν μὴ ἄχρις ὀβολοῦ,
ἢ κλάσματος ἄρτου κεκτημένος ἀποστρέψῃ τινὰ τῶν
αἰτούντων αὐτὸν, οὐδὲ ὁ μὴ ποιῶν τὸν πλησίον ὅσα
θέλει ἵνα ἕτερος ποιῆσῃ πρὸς αὐτόν· οὕτω καὶ ὁ
πάντα μὲν πένητα καὶ ἐλάχιστον θρέψας, ποτίσας,
ἐνδύσας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα εἰς αὐτὸν ἐργασάμενος,
ἐνδὸς δὲ μόνον καταφρονήσας, καὶ αὐτὸν παριδῶν, ὡς
Χριστὸν τὸν Θεὸν παριδῶν πεινῶντα καὶ διψῶντα καὶ
αὐτὸς λογιθήσεται.

ριε'. Φορητικὰ ταῦτα τοῖς πᾶσιν ἴσως φανήσεται, διὸ
καὶ δόξουσιν εὐλόγως λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Τίς ἄρα ταῦτα C
πάντα ποιῆσαι δύναται, ὥστε πάντας θεραπεῦσαι,
καὶ θρέψαι, καὶ μηδὲν τούτων τινὰ παριδῶν; ἀλλ'
ἀκούσωσι Παύλου διαβρήθην βουώντος· « Ἡ γὰρ ἀγά-
πη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι
εἰ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανον, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθα-
νον. »

ριε'. Καθάπερ αἱ περιεκτικαὶ ἐντολαὶ συμπεριέ-
χουσι πάσας ἐν ἑαυταῖς τὰς μερικὰς ἐντολάς, οὕτω
καὶ αἱ περιεκτικαὶ ἀρεταὶ τὰς μερικὰς ἐν ἑαυταῖς
συμπεριλαμβάνουσιν ἀρετάς· ὁ γὰρ πολλήσας τὰ
ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ διασκορπίσας αὐτὰ τοῖς πτω-
χοῖς, καὶ πένης ἐφάπαξ γενόμενος, πάντα ὑφ' ἐν τὰ
τῶν μερικῶν ἐντολῶν ἐξεπλήρωσεν· οὐκ ἐτι γὰρ
χρεῖαν ἔχει τῷ αἰτοῦντι διδόναι, ἢ μὴ ἀποστραφῆναι
τὸν θέλοντα θανατῶσθαι ἀπ' αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ ἀδικ- D
λαίπτως εὐχόμενος, ἐν ταύτῃ πάντα συνέκλεισε, καὶ
οὐκ ἐτι ἐπὶ αἰετῶν τῆς ἡμέρας τὸν Κύριον, ἢ ἐσ-
πέρας, καὶ πρωῆ καὶ μεσημέριας ὑπ' ἀνάγκην ἐστίν,

A ximum, ut Deum intuens, minimum sese non fra-
tris, sed ejus qui fratrem fecit, reputet, et ut ip-
sum creatorem ejus excipiat, et honoret, omniaque
ad ejus obsequium, et ministerium impendat et
exhauriat, et quemadmodum Christus et Deus suum
ipsius sanguinem ob salutem nostram exhausit.

115. Qui jussus est proximum eo loco habere
quo sevet²³, plane non per unum diem, sed per
omnem vitam sic eum habere debet. Et qui omni
petenti jussus est dare²⁴, hoc facere jubetur, quam-
diu vivit. Et cui cupit ab alio sibi præstari quæ
vult bona, ab eo postulabitur, ut eadem ipse aliis
præstet²⁵.

116. Quemadmodum igitur qui habet proximum
eodem loco quo se, nihil præ proximo habere sus-
tinet. Sin autem habuerit, nec liberaliter imper-
tiverit, donec et ipse ad paupertatem redigatur,
et proximis suis exæquetur, eum Domini præcep-
tum non implevisse constat. Nec eum, qui omni-
bus petentibus dare volens, si usque ad obolum
aut frustum panis pervenerit, quempiam rogantem
inanem dimiserit: nec qui non facit proximo, quæ-
cumque sibi ab alio fieri desiderat? Sic qui omni
pauperi ac minimo cibum, potum, vestem dedit,
aliaque omnia officia iis præstitit, unum autem et
solum neglexit atque contempsit, id perinde acci-
pietur, ut si Christum Deum esurientem, ac si-
tientem despexisset.

117. Dara hæc (a), et onerosa omnibus fortasse
videbuntur. Quare existimabunt se consentanea cogi-
tare, si ita secum cogitent. Quisquam hæc præstare
potest, ut omnibus serviat, victumque ministret,
et horum nullum negligat ullo modo? Sed Paulum
audiant, diserte clamantem: « Caritas enim Christi
urget nos, astimantes hæc quoniam si unus pro
omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt²⁶. »

118. Quemadmodum generalia mandata particu-
laria complexu et amplitudine sua continent, sic
et generales virtutes particulares virtutes suo am-
bitu coercent. Qui enim vendit facultates suas, et
cas in pauperes dispertit, simulque ac semel ipse
pauper fit, omnia mandata particularia in uno et
simul exsecutus est. Nec enim de cætero opus na-
bet petenti dare, aut non averti ab eo, aut non fœ-
nerari illi. Sic qui nullum precandi finem facit, in
hoc omnia inclusit: nec amplius septies in die
Dominum laudare, et vespere, et mane, et meridie
necesse habet: ut qui jam omnia implevit, quæ

²³ Deut. xv, 7. ²⁴ Matth. v, 42. ²⁵ Matth. vii, 7, 8. ²⁶ II Cor. v, 14.

(a) Recte timuit Simeon, ea, quæ capite superiori tradiderat, nimis dura visum iri. Vere enim dura
su t. Quid si nec vera? Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate, inquit
Apostolus II ad Cor. viii, cohortans fideles, ut egenis opem ferant. Quæ æqualitas non in hoc consistit, ut
qui qui t habet, exæquetur nihil habenti, sed in hoc, ut qui multum habet, non abundet, dando videlicet
egenis id quod superfluum est; et qui modicum, non minoret, hoc est, ut qui pauper est, liberalitate
aliena adjutus, non magis atque magis in egestatis incommoda incurrat; nam ut quis necessaria ad vitam
eroget, sequæ pauperi erogatis omnibus parem efficiat; id ut interdum eximie caritatis iudicium esse
queat, nulli tamen per se loquendo præcipitur; quique id non observat, nullius mandati divini reus
peragi potest.

canonice, distinctisque temporibus et horis precamur ac psallimus. Sic etiam, qui Deum in se habitare scit, a quo hominibus scientia data est²⁷, totam Scripturam divinam percurrit, et totum qui ex lectione colligitur fructum percepit: nec amplius volumina legere cogetur. Cur enim cogeretur, cum eum qui scriptoribus sacras Scripturas inspiravit apud se collocatorem habeat, et ab eo absconditorum mysteriorum arcana doceatur? Quin ipse aliis liber a Deo inspiratus erit nova et vetera asserens mysteria²⁸, conscripta digito Dei in ipso, ut qui perfecit omnia, et quieverit in Deo (qui est summa perfectio) ab omnibus operibus suis (21).

119. Pollutio nocturna ex multis causis provenire solet: ex ingluvie, ex superbia, et ex dæmonum invidia; oritur etiam ex longa vigilia, corpore in soporem nutante, et ex timore ne istud accidat. Vel si quis sacerdos divinam Liturgiam aut sacram communionem peragat, idque cogitans simul timeat ne illud in lecto patiat, cubans patitur: quod et dæmonum invidia contingit. Et quidem alio modo fit: aliquis visum in die vultum decorum postea in imaginatione sibi representans, in lubricis cogitationibus obdormescit, easque præ ignavia non repellens, somniat haud secus ac vigil in lecto recubans. Alio dein modo accidit: quidam sunt ignavi (meo quidem iudicio), sedentes, deque libidinosi colloquentes rebus, ad libidinem incitandam sive aliter; deinde lectum petentes, easque in mentem revocantes, et cum ipsis obdormientes, illud per somnum experiuntur. Pariter ex ipso sermone alterius damnum aliquis patitur. Quapropter oportet omni cura sibi invigilare, et hæc Prophete verba meditari: « Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear, » et aures ab istiusmodi sermonibus præmunire. Sæpius etiam aliqui ab oratione cessantes in motus carnales impulsii sunt, sicut in capite de oratione ostendimus.

120. Frater, statim ac mundo valedixisti, stude pulchras virtutes in teipso inserere, ut et communitati sis utilis, et te magnificet supra inferiores Dominus. Ne unquam affectes familiaritatem cum superiore, ut alibi diximus, nec velis ab illo honorari; ne captes amicitiam superiorum, nec eorum cellas circumceas memor inde fore ut non solum

²⁷ Psal. cxviii, 66. ²⁸ Matth. xiii, 52.

(21) Pontanus addit duo sequentia capitula: « Quodnam primum est, et majus, et quomodo hæc ordine fieri consueverunt? Primum est oratio, deinde illuminatio, postea illustratio, et hinc ingeneratur visio rerum que in lumine sunt. Quomodo enim sole non lucente quisquam illustrari? aut qui oculos perfecte illuminatos non habet, quomodo quempiam videre potest?

« Quies monastica, est imperturbatus animi sta-

ως ήδη πάντα πεπληρωκώς, ὅσα ἂν κανονικῶς καὶ ἐν ἀφωρισμένοις καιροῖς καὶ ὥραις εὐχόμεθ' αὐτῶν καὶ φάλλομεν· οὕτω καὶ ὁ τὸν διδόντα γινώσκων ἀνθρώπος Θεὸν ἐν ἑαυτῷ γνωστῶς κτησάμενος, πᾶσαν ἀγίαν διήλθε Γραφήν, καὶ πᾶσαν τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὠφέλειαν ἐκαρπώσατο, καὶ οὐκ ἔστι βιβλίων ἀναγνώσεως δεηθήσεται· πῶς γὰρ ὁ τὸν ἐμπνεύσαντα τοῖς τὰς Θείας Γραφῆς γεγραφοῖσι συνόμιλον κεκτημένος, καὶ παρ' ἐκείνου μουόμενος τὰ τῶν ἀποκεκρυμμένων μυστηρίων ἀπόρρητα; ἀλλὰ βίβλος οὗτος τοῖς ἄλλοις θεόπνευστος ἔσται, καινὰ τε καὶ παλαιὰ μυστήρια φέρουσα, γεγραμμένα δακτύλῳ Θεοῦ ἐν αὐτῷ· ὡς πάντα τελέσας καὶ καταπαύσας ἐν Θεῷ τῇ ἀρχικῇ τελειότητι ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ.

ρβ'. Ἡ καθ' ὕπνου ρεῦσις ἐκ πολλῶν ὑποθέσεων εἴωθε γίνεσθαι, ἐκ γαστριμαργίας, ἐκ κενοδοξίας, καὶ ἐκ φθόνου τῶν δαιμόνων· γίνεται δὲ καὶ ἐκ πολλῆς ἀγρυπνίας, εἰς ὕπνον χαυνουμένου τοῦ σώματος, καὶ ἀπὸ δέους τοῦ μὴ τοῦτο παθεῖν· ἢ διὰ τὴν Θεῖαν λειτουργίαν ἱερέως τινὸς ὄντος, ἢ καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν, καὶ τοῖς λογισμοῖς συνδυάζων τούτοις τῆς δειλίας ἐν τῇ κλίνῃ, τοῦ μήπως παθεῖν, κοιμηθεὶς τοῦτο πέπονθεν· ὁ καὶ αὐτὸ φθόνου δαιμόνων ὑπάρχει. Καὶ ἄλλως δὲ· ἐωρακῶς τις εἶδοτον πρόσωπον ἐν τῇ ἡμέρᾳ, εἶτα ἀνιστορῶν τοῦτο κατὰ διάνοιαν, συνυπνώσει τοῖς πορνικαῖς λογισμοῖς· διὰ χαυνότητα μὴ ἀπώσάμενος αὐτοῦ, πίπτει καθ' ὕπνου, ἴσως καὶ ἐγρηγορῶς κείμενος ἐν τῇ κοίτῃ. Καὶ ἄλλως δὲ· εἰσὶ τινες βόθρυμοι κατ' ἐμὲ, καθεζόμενοι, καὶ περὶ ἐμπροσθεν ὁμιλοῦντες πραγμάτων, ἢ καὶ ἐμπαθῶς, ἢ καὶ οὐ, εἶτα ἐν τῇ κοίτῃ ἐρχόμενοι, καὶ ταῦτα κατὰ νοῦν ἀναστρέφοντες, καὶ τῇ τούτων συνδοιᾷ ἐναποκοιμώμενοι, καθ' ὕπνου ὑφίστανται. Ἴσως δὲ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν τοῦ θατέρου ἀνθρώπου θαύτερος τὴν βλάβην ἐδέξατο. Διὰ τοῦτο προσέχειν δεῖ ἑαυτοῦ πάντοτε, καὶ τὸ τοῦ Προφήτου μελετᾶν « Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ· » καὶ τὰς ἀκούσας ἀποφράττειν τοῖς τοιούτοις λόγοις. Πολλάκις καὶ τῆς εὐχῆς τινες ἀπασχολήσαντες, εἰς κινήσεις σαρκικὰς συνωθήσθησαν, καθὼ καὶ ἐν τῷ τῆς εὐχῆς κεφαλαίῳ ἐδηλώσαμεν.

ργ'. Ἀδελφε, ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀποταγῆς σπούδασον καλὰς ἀρετὰς ἐν σεαυτῷ φυτεῦσαι, ὅπως καὶ τῷ κοινῷ γένει χρήσιμος, καὶ σὲ μεγαλύνει ἐπ' ἐσχάτων ὁ Κύριος. Μὴ κτήσῃ παρρησίαν μετὰ ἡγουμένου ποτὲ, καθὼ καὶ ἄλλοτε εἶπομεν, μηδὲ ζήτησιν παρ' αὐτοῦ τιμὴν· μὴ κτήσῃ φιλίαν μετὰ τῶν προεχόντων· μηδὲ τὰς αὐτῶν κλίμας κύκλευε· γινώσκων ὡς ἐν

tas, libera, et exsultantis animæ serenitas, hæc quædam cordis, nullis agitata turbis, nullis inundata fluctibus, contemplatio luminis, mystica Dei cognitio, sermo sapientiæ, abyssus consiliorum Dei, raptus mentis, pura cum Deo conversatio, oculus pervigil, intellectualis adoratio, unio et copulatio cum Deo, terminus, Deificatio, et in magnis asceticæ vitæ laboribus sine labore requies.

τούτω οὐ μόνον τὸ τῆς κενοδοξίας παυὸς ριζοῦν ἀρ-
χεται ἐν σοί, ἀλλὰ καὶ μιτητὸς παρὰ τοῦ προεστῶτος
γενήσῃ· τὸ δὲ πῶς ὁ νοῶν νοεῖτω· καθέξου δὲ ἐν τῷ
κελλίῳ σου, οἷον ὃ ἂν ἔστιν, ἐν εἰρήνῃ· καὶ τῷ θε-
λοντί σοι συντυχεῖν μὴ ἀποστραφῆς, ἕνεκεν εὐλαθείας,
ἀλλὰ γνώμῃ πατρικῇ τούτῳ συντυχόν, οὐ βλαθήσῃ,
εἰ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων ἔσῃ· εἰ δὲ οὐχ ὄρθῳ συμφέ-
ρον τοῦτο, τῷ σκοπῷ τοῦ ὑφελουμένου δεῖ ἐξακολου-
θεῖν.

ρκα'. Δεῖ δὲ διαπαντὸς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἔχειν,
καὶ καθ' ἑκάστην ἑαυτοῦ ἀνακρίνειν, τί μὲν ἀγαθόν,
τί δὲ τῶν φαύλων πέπρακται σοι· καὶ τῶν μὲν ἀγα-
θῶν λήθην ποιεῖσθαι, μήπως τῷ τῆς κενοδοξίας πά-
θει περιπέσῃ· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐναντίοις, δάκρυσι κεχρη-
σθαι μετ' ἐξομολογήσεως καὶ προσευχῆς συντόνου. **B**
Ἔστω δὲ ἡ ἀνάκρισις οὕτω· τελευτήσῃς τῆς ἡμέ-
ρας, καὶ τῆς ἡμέρας καταλαβούσης, ἐν ἑαυτῷ δια-
λογίζεσθαι· Ἄραγε πῶς, τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ, τὴν
ἡμέραν παρήλθον; Μὴ τινα κατέκρινα, ἢ ἐλοιδορήσα,
ἢ ἐσκανδάλισα, ἢ εἰς τινος ὄψιν ἐμπαθῶς προσέ-
βλεψα, ἢ τοῦ ἐπιστατοῦντος ἐν τῇ διακονίᾳ παρή-
κουσα, καὶ αὐτῆς ἠμέλησα, ἢ ὠργίσθην τινί, ἢ ἐν τῇ
συνάξει ἐστῶτός μου, τὸν νοῦν εἰς ἀνωφελεῖ ἀπησχό-
λησα, ἢ ῥαθυμίᾳ βαρυνθεὶς, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ
κανόνος ἀπέστην; Ὅταν δὲ ἐν τούτοις πᾶσι σεαυτὸν
ἀνεύθυνον εὐρησῇ (ὅπερ ἀδύνατον, οὐδεὶς γὰρ καθα-
ρὸς ἀπὸ ῥύπου οὐδ' ἂν μίξ ἡμέρα τῆς ζωῆς αὐτοῦ·
καὶ οὐδεὶς καυχῆσεται ἄγνην ἔχειν τὴν καρδίαν), τότε
πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ πολλῶν δακρύων βόησον· Κύριε,
συγχώρησόν μοι, ὅσα ἐν ἔργῳ τε καὶ λόγῳ καὶ γνώ-
σει καὶ ἀγνοίᾳ ἤμαρτον· πολλὰ γὰρ πταίομεν, καὶ
οὐ γινώσκομεν.

ρκαβ'. Δεῖ δὲ καθ' ἑκάστην ἐξαγορεύειν πάντα λο-
γισμὸν, πρὸς τὸν πνευματικὸν Πατέρα, καὶ τὸ παρ
αὐτοῦ σοι λεγόμενον, ὡς ἐκ Θεοῦ στόματος δέχεσθαι
ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ, καὶ μὴ πρὸς ἑτερόν τινα ταῦτα
προφέρειν, ὡς ὅτι τὸ καὶ τὸ ἐρωτήσαντός μου τὸν
Πατέρα, τόδε μοι ἀπεφθέγγετο, καὶ εἰ ἄρα καλῶς
ἀπεφθίνατο ἢ οὐ, καὶ τί ἄρα ὀφείλω πράξει πρὸς
θεοραπίαν; ταῦτα γὰρ τὰ ῥήματα ἀπιστίας μεστὰ
πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ψυχροθλαστῆ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
δὲ συμβαίνειν εἶωθε τοῖς ἀρχαρίοις.

ρκαγ'. Δεῖ δὲ πάντας τοὺς ἐν κοινότητι ὡς ἁγίους
βλέπειν, καὶ μόνον ἑαυτὸν ἀμαρτωλὸν καὶ ἔσχατον **D**
ἐννοούμενον· ὅτι πάντων σωζομένων, αὐτὸς μόνος
κολασθήσεται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἐν τῇ συνάξει
δὲ ἰστάμενος ταῦτα ἐννοῶν, μὴ παύσῃ ἐν κατανώξει
κλαίειν θερμῶς· μὴ ποιούμενος λόγον τῶν εἰς τοῦτο
σκανδαλιζομένων, ἢ καὶ σκιοπτόντων. Εἰ δὲ ὄρθῳ
σεαυτὸν ἐκ τούτου εἰς κενοδοξίαν ὀλισθαίνοντα,
ἐξερχόμενος τῆς Ἐκκλησίας, ἐν κρυπτῷ τοῦτο ποιεῖ,
αὐθις ταχέως πρὸς τὸν ἴδιον τόπον ἀποκαθιστάμενος·
τοῦτο γὰρ πρὸς τοὺς ἀρχαρίους μάλα ἐστὶ καλόν·
μᾶλλον ἐν τῷ ἐξαφάλλῳ, καὶ τῇ στιχολογίᾳ, καὶ
τῇ ἀναγνώσει, καὶ τῇ θεῷ λειτουργίᾳ. Πρόσεχε δὲ
τοῦ μὴ κατακρίναι τινα, ἀλλὰ τοῦτο θεοῦ ἐν νῷ, ὅτι
ὅσοι βλέπουσί με οὕτως ὀλοφυρόμενον, ἐννοοῦντες
πολυαμάρτητον εἶναι με, ὑπερεύχονταί τῆς ἐμῆς σω-
τηρίας· καὶ πάντως τοῦτο ἀεὶ ἐννοούμενος, καὶ ἀδια-

A *superbia vitium in te radicari incipiat, sed etiam odiosus superiori tuo fias (hoc autem prudens intelliget). Verum sede quietus in tua cellula, qualiscumque sit; et volentem te alloqui ne repellas propter pietatem, sed paterna benevolentia cum eo colloquens, noxam non patieris, etiamsi tuus sit inimicus: quod si hoc non iudicas utile, intra limites utilitatis oportet consistere.*

121. Oportet autem semper Deum timere, et singulis diebus temet examinare, quid boni vel quid mali feceris; et bonorum quidem oblivisci, ne in superbia vitium incidas; super malis autem operibus lacrymas fundere cum poenitentia et precibus continuis. Porro sic se habeat examen: die peracta et vespere succedente, hanc tecum redde rationem: « An aliquem iudicavi, aut obfurgavi, aut scandalizavi, aut alicujus vultum protorve aspexi, aut praefecto ministerii non obtemperavi, ipsamque ministerium neglexi? num alicui iratus sum, aut ad sacra synaxim stans mentem ad futilia converto, aut torpore gravatus ab ecclesia et officio canonico absui? » Cum autem in his omnibus teipsum irreprehensibilem inveneris (quod impossibile est, nemo enim est sine macula, ne uno quidem die vite sua, nec ullus gloriabitur quod habeat cor incontaminatum); tunc ad Deum multis cum lacrymis clama: « Domine, condona mihi quidquid opere, verbo, cogitatione et ignorantia deliqui; in multis enim offendimus nescii. »

122. Oportet etiam singulis diebus reddere rationem Patri spirituali, et quidquid tibi dixerit, tanquam ex ore divino excipere cum omni fiducia, nec ulli alteri ea revelare, dicendo, verbi gratia: « Hoc et illud a Patre perccontanti, hoc mihi respondit; » vel utrum bene sententiam exposuerit, an non; vel: « Quid ergo debeo facere ad illi satisfaciendam? » Haec enim verba sunt plena diffidentiae erga Patrem, et animae nociva, ut plerumque accidere solet novitiis.

123. Oportet omnes in caenobio viventes ut sanctos habere, seipsum autem solum peccatorem omniumque infimum existimare; caeterisque salvatis, solum se in die iudicii esse puniendum. Atque, cum in sacra synaxi astas, haec cogitans, ne desinas cum compunctione calidis flere lacrymis, nihil curans de iis qui de hoc scandalizantur vel rident. Si autem videris teipsum inde in superbiam cadentem, egressus ex ecclesia, in occulto illud fac, et brevi in proprium locum rursus te recipe: hoc enim pro novitiis optimum est, maxime in psalmodum hymnorumque cantu, in lectione et in divina Liturgia. Cave autem ne quemquam iudices, sed hoc in mente pone: « Quotquot vident me sic gementem, putantes me magnum esse peccatorem, orant pro mea salute. » Et ita omnino semper cogitans et indesinenter agens, multum proficies,

Deique gratiam tibi conciliabis, ac divinae felicitatis particeps fies.

124. Ne ullius adeas cellulam, præterquam superioris, et hanc etiam raro. Quod si ad petendum aliquod consilium hunc interrogare velis, in ecclesia istud facito. A synaxi statim in cellulam recede, ac postea in ministerium. Post cenam vero, a conspectu superioris, pœnitentiam exprimens et preces postulans, inclinato capite cum silentio in cellulam revertere: melius est enim unum Trisagion cum attentione ad dormiendum, quam vigilia quatuor horarum in colloquiis futilibus; attamen, ubi compunctio et luctus spiritualis, ibi et illuminatio divina: hujus autem præsentia pellitur acedia et languor.

125. Privatam amicitiam ne contrahas cum ulla persona, præsertim cum novitio, etiamsi arbitraris vitam ipsum agere optimam, non vero suspectam. Etenim ex spirituali te stimulat ad libidinosam, ut plerumque accidit, et incurris in anxietates vanas: hoc enim præsertim accidere solet virtutis athleticis. Verumtamen humilitas assiduaque oratio hoc docebit; non enim hic locus est minutatim de his disserendi: qui intelligens est, intelliget.

126. Oportet tenere teipsum ab omni fratre cœnobii extraneum, magis autem ab iis quos in sæculo cognoscis; omnes ex æquo diligere, piosque ac luctantes ut sanctos habere; pro iis vero qui meo iudicio sunt negligentes, assidue precari. Attamen, ut supra diximus, omnes ut sanctos habens, stude per gemitus a cupiditatibus purgari, ut gratia illuminatus omnes æqualiter æstimes, et felicitatem omnium corde consequaris.

127. Arbitrare, frater, dici perfectam a mundo separationem, totalem propriæ voluntatis mortificationem, deinde animum omni parentum, propinquorum et amicorum effectui renuntiantem.

128. Pari modo omnibus bonis præsentibus te spolia, dividens pauperibus, juxta eum qui dixit: «Vende quæ habes, et da pauperibus²⁹;» et obliviscere omnium eorum quos amore amplectebaris, sive corporali, sive spirituali.

129. Omnia cordis occulta quæ ab infantia usque ad hanc horam fecisti, revela Patri spirituali, vel superiori, tanquam ipsi Deo qui scrutatur corda et renes³⁰, sciens Joannem baptizavisse baptismi pœnitentiæ, et omnes ad illum confluisse confidentes peccata sua; ex hoc enim magnum gaudium menti et levamen conscientia provenit, juxta propheticum illud verbum: «Die tu primum peccata tua, ut justificeris³¹.»

130. Mente persuasum habe, post ingressum in cœnobium, mortuos esse omnes tuos parentes et

Α λείπτως ἐκτελών, μεγάλως ὠφελήθητη, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν ἐπισπάσῃ, καὶ τοῦ Θεοῦ μακαρισμοῦ μέτοχος γενήσῃ.

ρχδ'. Μὴ παραβάλης δὲ κελλίω τινός, ἐκτός τοῦ ἡγουμένου, καὶ τούτου σπανίως, ἀλλ' εἰ καὶ περὶ λογισμοῦ τινος αὐτὸν ἐρωτῆσαι βούλει, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦτο ποίει. Ἀπὸ δὲ τῆς συνάξεως εὐθὺς ἐν τῷ κελλίῳ ὑποχώρει· εἰθ' οὕτως ἐν τῇ διακονίᾳ. Μετὰ δὲ τὰ ἀπόδειπνα, ἐξώθεν τοῦ ἡγουμένου βαλὼν μετάνοιαν, καὶ αἰτῶν εὐχὴν, παλιν κεκυφὼς μετὰ σιωπῆς εἰς τὸ κελλίον ἀπέτρεχε· κρεῖττον γὰρ ἐν τρισάγιον μετὰ προσοχῆς εἰς τὸ καθευδῆται, ἢ ἀγρυπνία τεσσάρων ὥρων ἐν ἑμιλίαις ἀνωφελέσιν· ὅμως ὅπου κατάνυξις καὶ πένθος πνευματικόν, ἐκεῖ καὶ ἔλλαμψις θεία· ταύτης δὲ τῇ ἐπιφοιτήσει ἀπολήλαται ἀκηδία καὶ νόσος.

ρχε'. Ἀγάπην δὲ ἰδικὴν μετὰ οἰουδήποτε προσώπου μὴ κτήσῃ, μάλιστα μετὰ ἀρχαρίου· εἰ καὶ δόξει σοι βίον ἀριστον ἔχειν, μήτοι γε ὑποπτον. Καὶ γὰρ ἐκ πνευματικῆς μετακκεντρίζεται σε εἰς ἐμπαθῆ ὡς τὰ πολλά, καὶ ἐμπίπτει εἰς θλίψεις ἀνωφελεῖς· τοῦτο γὰρ μάλιστα εὖθε τοῖς ἀγωνιζομένοις συμβάλειν· ὅπως ἡ ταπεινότης καὶ ἡ συνεχὴς εὐχὴ τοῦτο διδάξει, οὐ γὰρ ἄγει καιρὸς ἐν λεπτῷ περὶ τούτων λέγειν· ὁ δὲ νοῶν νοεῖτω.

ρχς'. Δεῖ δὲ ἔχειν σεαυτὸν ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ τοῦ ἐν τῷ κεινοβίῳ ξένον, πλείον δὲ καὶ τῶν κατὰ κόσμον γνωστών· πάντας δὲ ἐξίσου ἀγαπᾶν· καὶ τοὺς εὐλαθεῖς καὶ ἀγωνιζομένους ὡς ἁγίους ὁρᾶν· ὑπὲρ δὲ τῶν κατ' ἐμὲ βραθύμων ἐκτενωῶς προσεύχεσθαι. Ὅμοις, ὡς ἀνοιτέρω θεοδηλώναμεν, πάντας ἁγίους ἐνοῶν, σπεῦδε διὰ πένθους τῶν παθῶν καθαρθῆναι, ὅπως ἐλλάμψῃς ὑπὸ τῆς χάριτος, πάντας ἐξίσου κτανοεῖν, καὶ τοῦ μακαρισμοῦ τῶν καθαρῶν τῇ καρδίᾳ ἐπιτεύξῃ.

ρχδ'. Τοῦτην δὲ ἡγοῦ, ἀδελφε, λέγεσθαι ἀναχώρησιν τελείαν κόσμου, τὴν παντελῆ τοῦ ἰδίου θελήματος ἀποπέκρωσιν· ἔπειτα τὴν τῶν γονέων, οἰκείων τε καὶ φίλων ἀπροσπάθειαν καὶ ἀπάρνησιν.

ρχη'. Εἰθ' οὕτως καὶ τὸ τῶν προσόντων πάντων γυμνωθῆναι, διανείμαντα τοῖς πένησι, κατὰ τὸν εἰπόντα· «Πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἕδος πτωχῶν,» λήθην τε ποιῆται πάντων ὧν σχετικῶς ἡγάπας προσώπων, εἴτε σωματικῶς, εἴτε πνευματικῶς.

ρχθ'. Ἐξαγόρευσιν τε τῶν τῆς καρδίας κρυπτῶν ἀπάντων τῶν ἀπὸ βρέφους καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς ὥρας παρὰ σοῦ πραχθέντων, πρὸς τὸν πνευματικὸν Πατέρα, ἢ πρὸς τὸν ἡγούμενον, ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν τὸν ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφρούς· εἰδὼς ὡς Ἰωάννης ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, καὶ πάντες ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν· καὶ γὰρ ἐκ τούτου μεγάλη χαρὰ τῇ ψυχῇ, καὶ κουφισμὸς τῷ συνειδήσει προσγίνεται, κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον· «Λέγε σὺ πρῶτον τὰς ἀμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς.»

ρχλ'. Θεῖσθαι δὲ τῷ λογισμῷ τοιαύτην πληροφορίαν, μετὰ τὴν εἰς τὸ κεινοβίον εἰσοδόν, τεθνάναι πάντας

²⁹ Matth. xix, 21. ³⁰ Psal. vii, 10. ³¹ Isa. xliii, 26.

γονεῖς τε καὶ φίλους, καὶ μόνον ἠγγείσθαι πατέρα τε καὶ μητέρα τὸν Θεὸν καὶ τὸν προσετιῶτα· καὶ μήποτε χάριν σωματικῆς χρείας παρ' αὐτῶν τι αἰτήσασθαι· εἰ δὲ καὶ ἐκ προνοίας παρ' αὐτῶν τι σοὶ ἀποσταλῆ, δέξαι, καὶ ὑπέρευξαι τῆς αὐτῶν κτηνονομίας· παράσχου δὲ τὸ σταλὲν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἢ εἰς τὸ νοσοκομεῖον· καὶ τοῦτο ποιήσον ἐν ταπεινώσει· οὐ γὰρ τῶν τελείων ἐστὶ, ἀλλὰ τῶν ἐλαχίστων.

ρλα'. Ποιεῖν δὲ πᾶν πρᾶγμα, ὑπερ ἑστὶ καλὸν, μετὰ ταπεινώσεως, ἐννοούμενον τὸν εἰπόντα· «Ὅταν πάντα ποιήσητε, λέγετε ὅτι Ἄχρητοι δοῦλοι ἐσμεν ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.»

ρλβ'. Φυλάττειν δὲ καὶ τοῦ μήποτε κοινωνίαν δεξασθαι, ἔχοντός σου κατὰ τινος, μέχρι καὶ προσβολῆς λαγισμοῦ· ἕως ὅτου διὰ μετανοίας τὴν καταλλαγὴν ἐργάσῃ. Πλὴν καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς εὐχῆς μαθήσῃ.

ρλγ'. Ἐτοιμον δὲ εἶναι καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς ὑποδοχὴν πάσης θλίψεως· ἐννοούμενον ἀπαλλαγὴν ταύτας τῶν πολλῶν ὀφλημάτων εἶναι, καὶ εὐχαριστεῖν τῷ ἁγίῳ Θεῷ· ἐκ γὰρ τούτων κτάται τις παρρησίαν ἀκαταίσχυντον, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον. Ἡ γὰρ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονή, δοκιμὴν· ἡ δὲ δοκιμή, ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταίσχυνει. Καὶ γὰρ «ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐνὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη,» ταῦτά ἐστι κατὰ τὴν ἀψευδῆ ἐπαγγελίαν τοῖς διὰ θλίψεων τὴν ὑπομονὴν, συνεργούσης τῆς χάριτος, ἐπιδεικνυμένοις· ἄνευ γὰρ χάριτος οὐ δύναται τι κατορθοῦσθαι.

ρλδ'. Μὴ κεκτηῖσθαι δὲ τι τῶν ὀλικῶν ἐν τῷ κελίῳ, μέχρι καὶ ραφίδος· ἐκτός ψιάθου, κωδίου, καὶ παλλίου, καὶ ὧν περιθέσθαι· εἰ δυνατόν μή δὲ ὑποπίδιον· ἔστι γὰρ καὶ περὶ τούτων τις λόγος· ὅμως ὁ νοῦν νοεῖτω.

ρλε'. Μὴ δ' αὖ πάλιν ἀπαιτεῖν σε τὸν ἠγούμενόν τε τῶν χρεωιδῶν, ἐκτός τῶν τετυπωμένων, καὶ ταῦτα ὅτε αὐτὸς καλέσας παρέξῃ· μηδὲ ὅπως τῷ ὑποθάλλοντι πειθόμενος λογισμῷ, ἀντικαταλλάξαι τι τῶν παρεχομένων, ἀλλ' οἷα δ' ἄν εἰσὶν, ὡς ἐκ Θεοῦ μετ' εὐχαριστίας λαμβάνειν, καὶ μετ' αὐτῶν διοικεῖσθαι· μὴ ἐξεῖναι δὲ ἐξαγοράζειν ἕτερον, βυκουμένου δὲ τοῦ ἱματίου, δις τοῦ χρόνου δεῖ τοῦτο πλύνειν· αἰτούντα σήματι πτωχοῦ καὶ ξένου, μετὰ πάσης ταπεινώσεως, ἑτέρου ἀδελφοῦ περιθέλαιον, μέχρις ὅτου τὸ ἴδιον πλυθὲν ὑπὸ τοῦ ἡλίου ξηρανθῇ. Εἶθ' οὕτως πάλιν μετ' εὐχαριστίας ἀποδιδόναι· ὡσαύτως καὶ παλλίον, καὶ εἴ τι ἕτερον.

ρλε'. Κοπιᾶν δὲ κατὰ δύναμιν ἐν τῇ διακονίᾳ, ἐν δὲ τῷ κελίῳ καρτερεῖν ἐν τῇ εὐχῇ, μετὰ κατανύξεως, καὶ προσοχῆς, καὶ συνεχῶν δακρύων, καὶ μὴ τιθέναι ἐν τῇ διανοίᾳ, ὅτι σήμερον ὑπερεκπερισσοῦ ἐκκεκοπιακῶς, ὑφέλω τι τῆς εὐχῆς ἕνεκα τοῦ σωματικοῦ κόπου. Λέγω σοι γὰρ, ὅτι ὅσον ἂν τις ἑαυτὸν βιάσῃται ἐν τῇ διακονίᾳ, στερηθεὶς τῆς εὐχῆς, μέγα τι ἀπολωλεκέναι οἰέσθω· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει.

ρλε'. Πρὸ πάντων δὲ, ἀπαντᾶν εἰς τὰς ἐκκλησια-

A amicos, nec ullos pro patre et matre habe, nisi Deum et superiorem; nec unquam corporalis commodi gratia quidquam ab illis postula; si quid vero prae benevolentia tibi miserint, accipe, ac pro eorum prosperitate precare, missum autem donum ad hospitum aut aegrotorum curam accepta, idque fac cum humilitate; hoc enim non est perfectorum, sed minimorum.

151. Fac omne opus bonum cum humilitate, memor illius qui dixit: «Cum feceritis omnia dicite: Servi inutiles sumus²².»

152. Cave ne unquam communionem suscipias, habens aliquid adversus proximum, etiam meram cogitationis offensam, donec per poenitentiam reconciliationem operatus fueris.

153. Paratus esto quotidie ad suscipiendas omnes tribulationes, ratas illas a multis liberare peccatis, et gratias age Deo: illae enim pariunt libertatem inconfusibilem, juxta magnum Apostolum: «Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit²³.» Etenim «Quae oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt²⁴,» illa manent, juxta certissimam promissionem, eos qui per tribulationum patientiam, adjuvante gratia (sine gratia enim nihil boni fieri potest), probati fuerunt.

C 154. Nihil materiale possideas in tua cellula, ne acum quidem (exceptis storea, stragulo, pallio et vestimentis), nec etiam, si possibile sit, scabellum: nam et horum aliquod est pretium: attamen qui intelligens est intelligat.

155. Nihil utilium a superiore repetas, nisi quae sunt notata, idque cum ipse tibi accersito ea obtulerit; nec ullatenus, suggestionibus mentis obtemperans, commutes aliquam rerum tibi oblatarum, sed quaecumque sint, cum gratiarum actione tanquam ab ipso Deo eas accipe, eisque acquiesce. Non licet aliquid aliud emere; sed sordidam vestem bis in anno lava, petens veluti mendicus et hospes cum omni humilitate alterius fratris vestimentum, donec tuum lotum sole siccetur; et illud postea cum gratiarum actione redde. Item de pallio et de caeteris

156. Labora pro viribus tuis in ministerio, in cella autem persevera in oratione, cum compunctione et attentione, et lacrymis continuis, nec da ratiocinare: «Hodie nimis fatigatus aliquid orationi subtraham propter corporis lassitudinem.» Dico enim tibi, quantamcumque sibi vim aliquis in laborando intulerit, oratione privatus arbitretur se passum esse detrimentum, id quod verum est.

157. Ante omnes ad ecclesiae synaxes accede, et

²² Luc. xvii, 10. ²³ Rom. v, 5. ²⁴ Isa. lxxiv, 4; I Cor. ii, 9.

ultimus recede, excepta magna necessitate, sed præsertim in Officio matutino, et in sacra Liturgia.

138. Omnem obedientiam præbe tuo superiori, a quo tonsuram suscepisti, et indistincte quæcunque præcipit, adimple usque ad mortem, etiamsi impossibilia tibi videantur: in hoc enim imitaris illum qui factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis²⁸. Neque soli superiori, sed etiam omnibus fratribus, et ministeriorum præfecto, in omnibus obedire oportet. Quod si vires tuas excedat quod tibi præceptum est, dolorem tuum exprimens, posce condemnationem. Quam si denegaverit, dicens: « Regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud²⁹, » vim tibi infer.

139. Qui cum corde contrito procumbit ad pedes omnium fratrum, obscurus et inglorius videtur, sed minime est. Sic enim ad vitam reversus, et (audeo dicere) perspicax factus, multa prophetat, adjuvante gratia. Hujusmodi vir de aliorum peccatis gemit, et immotus ab omni materialium affectu permanet, quia spiritualis et divinus amor illum in his offendere non sinit. Non mirum vero illum prophetare, cum id sæpe ab ipsis dæmonibus provenire contingat: attamen qui intelligens est intelligat. Si quis tamen revelationes accipere cœperit, iis forsitan privabitur, utpote perscrutandis aliorum cogitationibus vacans. Si autem præ magna humilitate ab hac curiositate, scilicet a dicendo et audiendo desiterit, pristino restitatur statui. Sed hujusmodi rerum solus Deus notitiam habet; ego, metu cohibitus, de talibus non audeo loqui.

140. Habeto animam in Deum semper intentam, in somno et in vigilia, in prandio et in sermone, in manuum labore et in omni alia operatione, juxta Prophetæ oraculum: « Providebam Dominum in conspectu meo semper. » Æstima teipsum ut maximum peccatorem inter cunctos homines. Perseverante enim hac recordatione, affulgere solet menti illustratio, radii instar; et quantum hanc quæris cum magna diligentia, constanti animo, labore tenaci et lacrymis, tanto splendidior affulget; affulgens vero amatur, amata purificat, purificans Deo similem reddit, illuminando ac docendo bonum a malo discernere. Præterea, frater, oportet multo labore Deo cooperari, ut illa perfecte inhabitet in tua anima, et te illuminet sicut luna tenebras noctis. Oportet etiam cavere ab offensis cogitationum, vanæ gloriæ ac præsumptionis, et ne condemnes aliquem quem vides aliquid incongrue facientem. Dæmones enim videntes animam a passionibus ac tentationibus, propter inhabitantem gratiam statumque tranquillum, liberatam, ei talia objiciunt. Attamen auxilium a Deo veniet. Sit tibi luctus continuus, et satietas lacrymarum nunquam sit.

στικὰς συνάξεις, καὶ ὕστατον ὑποχωρεῖν, ἐκτὸς ἀνάγκης μεγάλης· μᾶλλον δὲ ἐν τῷ ἁθροῦ, καὶ τῇ λειτουργίᾳ.

ρλγ'. Ὑποταγὴν δὲ πᾶσιν κεκτῆσθαι εἰς τὸν κατὰ σὲ ἡγούμενον, ὑφ' οὗ καὶ ἀπεκάρης· καὶ ἀδιακρίτως τὰ παρ' αὐτοῦ προσταττόμενα ἐκπληροῦν μέχρι θανάτου, εἰ καὶ ἀδύνατά σοι δοκαῖ. Ἐν τούτῳ γὰρ μιμῆ τὸν ὑπακούσαντα μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Οὐ μόνον δὲ τὸν ἡγούμενον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα, καὶ τὸν τὰς διακονίας ὑγκειρισμένον, οὐ χρεὶ παρακοῦσαι ἐν τινι· ἀλλ' εἰ καὶ ὑπὲρ δύναμιν ἢ τὸ ἐπιταττόμενον, βαλὼν μετάνοιαν, αἰτησάτω συγχώρησιν. Εἰ δὲ πρὸς τοῦτο ἀνανεύει, « τῶν βιαστῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ βιασταὶ ἄρπάξουσιν αὐτήν, » λογιζόμενον, ἑαυτὸν βιάζεσθαι.

ρλδ'. Τὸ μετὰ συντετριμμένης καρδίας προσκυλιθεῖσθαι τοῖς ποσὶ πάσης τῆς ἀδελφότητος, ὡς ἀφανῆς καὶ ἀγνώστου, καὶ ὄλωσ' μὴ ὄν. Καὶ γὰρ οὕτως ἐν βίῳ ἀναστρεφόμενος, θαρρῶ εἰπεῖν διαρατικὸς γενόμενος, πολλὰ προλέγει, τῆς χάριτος συνεργούσης. Ὁ τοιοῦτος καὶ ὑπὲρ ἐτέρων ἐλαττωμάτων ὀρνεῖ· ἀπερίσπαστος ἐξ ὑλικῶν προσπαθείας μένων· τοῦ πνευματικοῦ καὶ θεοῦ ἔρωτος μὴ ἔωντος αὐτὸν ἐν τούτοις ἐλισθῆσαι. Οὐ θαυμαστὸν δὲ τὸ προλέγειν, πολλάκις δὲ συμβαίνει καὶ ἐκ δαιμόνων προσγίνεσθαι· ὁμοῦ δὲ νοῦν νοήσῃ· πλὴν ἐὰν ἄρξῃται τις δέχεσθαι ἐξαγορεύσεις, ἴσως καὶ τούτων στερεῖται, ἀπασχολούμενος ἐν τῷ τοῦ ἐτέρων λογισμοῦ ἀνακρίνειν. Ἐὰν δὲ πάλιν ἐκ πολλῆς ταπεινώσεως τούτων παύσῃται, ἡγουν τοῦ λέγειν [καὶ ἀκούειν, πάλιν ἀποκαθίσταται εἰς τὴν προτέραν ἀποκατάστασιν. Τὴν δὲ τῶν τοιούτων εἰδησιν μόνος ὁ θεὸς εἰσίσταται. Ἐγὼ γὰρ φόβῳ συνεχόμενος, περὶ τοιούτων οὐ τολμῶ φθέγγεσθαι.

ρμ'. Ἐχειν δὲ τὸν νοῦν πάντοτε πρὸς τὸν θεόν, ἐν τε ὕπνῳ καὶ ἐγρηγόρσει, ἐστιάσει καὶ ὁμιλίᾳ, ἐργασίῳ τε καὶ πάσῃ ἄλλῃ πράξει, κατὰ τὸ προφητικὸν ὄγιον· « Προωρώμητι τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός. » Ἦγού δὲ ἑαυτὸν ἀμαρτωλότερον παντὸς ἀνθρώπου. Χρονιζούσης γὰρ ταύτης τῆς μνήμης, πέφυκεν ἐγγίνεσθαι τῇ διανοίᾳ ἑλλαμψία, δίκην ἀκτίνος· καὶ ὅσον ταύτην ἐπιζητεῖς, πολλῇ προσοχῇ, καὶ ἀπερισπάστῳ διανοίᾳ, κόπῳ τε πολλῷ, καὶ δάκρυσι, τηλαυγέστερον φαίνεται· φαινομένη δὲ, ἀγαπᾶται· ἀγαπωμένη δὲ, καθαίρει· καθαίρουσα δὲ, θεοειδῆ ἀπεργάζεται, φωτίζουσα καὶ διδάσκουσα διακρίνειν τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ χείρονος. Πλὴν, ἀδελφε, πολλοῦ δεῖ κόπου, σὺν θεῷ, τοῦ τελείως ταύτην εἰσοικισθῆναι τῇ σῆ ψυχῇ· καὶ ταύτη καταυγάσαι, ὡσπερ ἡ σελήνη τὸν τῆς νυκτὸς ζόφον. Προσέχειν δὲ δεῖ καὶ τὰς προσβολὰς τῶν λογισμῶν, κενοδοξίας τε καὶ οἰήσεως, καὶ τοῦ μὴ κατακρίνειν τινὰ ὁρῶντα ἀπρεπὲς τι πράττοντα. Οἱ γὰρ δαίμονες βλέποντες τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν πειρασμῶν διὰ τῆς ἐνοικήσεως τῆς χάριτος, καὶ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως ἐλευθερωθεῖσαν, προβάλλουσι τὰ τοιαῦτα. Ὅμως ἡ βοήθεια ἐκ θεοῦ. Γενέσθω δὲ σοι καὶ τὸ

²⁸ Philipp. II, 8. ²⁹ Matth. XI, 12.

πένθος διγενεές, καὶ κόρος τῶν δακρύων μὴ ἦ. Πρόσεχε δὲ μὴ ἐκποθεῖν τι ἐκ πολλῆς χαρᾶς καὶ κατανύξεως, μηδὲ ἐξ ἰδίου κόπου καὶ οὐκ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ταῦτα λογίσασθαι, καὶ ἀφαιρεθῶσιν ἐκ σοῦ, καὶ πολλὰ ζητήσεις ἐν τῇ εὐχῇ καὶ οὐχ εὐρήσεις· καὶ γνώση οἶον δῶρον ἀπώλεσας· ἀλλὰ μηδέποτε, Κύριε, στερηθείημεν τῆς σῆς χάριτος. Πλὴν, ἀδελφε, εἰς καὶ συμβῆ τοῦτο, ἐπίβριψον ἐπὶ Θεὸν τὴν ἀσθενειάν σου, καὶ ἀναστὰς, ἐκτείνας τὰς χεῖρας, εὐξαι λέγων οὕτω· Κύριε, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλὸν, καὶ ἀσθενῆ, καὶ ταλαίπωρον, καὶ κατάπεμψον ἐπ' ἐμέ τὴν χάριν σου, μὴ εἶναι πειρασθῆναι με ὑπὲρ τῆς δυνάμει. Ἴδε, Κύριε, αἱ πολλὰ ἁμαρτίαι μου εἰς οἷαν ἀθυμίαν καὶ λογισμοὺς με ἤγαγον. Ἐγὼ, Κύριε, εἰ καὶ θελήσω, ἐκ δαιμόνιον καὶ οἰήσεως τὴν στέρησιν τῆς σῆς παρακλήσεως λογίσασθαι οὐ δύναμαι· οἶδα γὰρ πρὸς τούτους αὐτοὺς ἀντιπαρατάσσεσθαι τοὺς τὸ σὸν θέλημα θερμῶς ἐκτελοῦντας. Ἐγὼ δὲ τὸ αὐτῶν θέλημα καθ' ἐκάστην ἐκπληρῶν, πῶς ὑπ' αὐτῶν πειρασθήσομαι; πειράζομαι δὲ πάντως ὑπὸ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν. Καὶ νῦν, Κύριέ μου, Κύριε, εἰ θέλημα σὸν καὶ ἐμοὶ συμφέρον, εἰσελθέτω πάλιν ἡ χάρις σου εἰς τὸν δούλόν σου, ὅπως βλέπων ταύτην χαίρω ἐν κατανύξει καὶ κλαυθμῷ, φωτιζόμενος ἐκ τῆς ταύτης ἀειφώτου ἐλλάμψεως· φυλαττόμενος ἀπὸ βυπαρῶν λογισμῶν, καὶ παντὸς πονηροῦ πράγματος, καὶ τῶν καθ' ἐκάστην σφαλλόμενων μοι ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ, ἔργων τε καὶ λόγων· λαμβάνων πληροφροσίαν τῆς εἰς σὲ παρρησίας, Κύριε, ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν προσπιπτουσῶν θλίψεων τῷ δούλῳ σου, παρὰ τε δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ ἰδίου θελήματος, ἐννοούμενος καὶ τὰ μένοντα ἀγαθὰ τοῖς ἀγαπῶσί σε, Κύριε. Σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε, ὅτι· « Ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγῆσεται. » Πρὸς δὲ τοῦτοις, ἀδελφε, καὶ ἕτερα ὅσα ἐπιχορηγήσει ὁ Θεὸς ἐν τῇ σῇ διανοίᾳ, ἐπίμεινον παρακαλῶν, μὴ χαινούμενος ἐξ ἀκηδίας, καὶ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπει.

ρμα'. Κελλίον δὲ ὁ παρὰ τοῦ προεστῶτος κατ' ἀρχὰς εἰληψας, ἐγκαρτέρησον μέχρι τέλους. Εἰ δὲ διὰ παλαιότητα, ἢ σύμπτωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ ἐνοχλῆ, βαλὼν μετάνοιαν τῷ προεστῶτι, μετὰ ταπεινώσεως ὑπόμνησον. Καὶ εἰ μὲν ἐπακούσει σου, χαίρε· εἰ δ' οὐκ, καὶ οὕτως εὐχαρίστησον, ὑπομνησθεὶς τοῦ σοῦ Δεσπότη τοῦ μὴ ἔχοντος ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν. Εἰ γὰρ δις, καὶ τρίς, ἢ τετράκις ὑπὲρ τοῦτου παρηνώχλησας, τίττεται παρρησία, εἴθ' οὕτως ἀπιστία, καὶ τέλος καταφρόνησις. Εἰ οὖν θέλεις ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάξει, μὴ ἀπαιτεῖ τὸ σύνολον σωματικὴν θεραπείαν παρὰ τοῦ καθηγουμένου· καὶ γὰρ κατ' ἀρχὰς οὐ τοῦτο ὑπέσχεο, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πάντων καταφρονεῖσθαι, καὶ ἐξουθενεῖσθαι κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, καὶ φέρειν γενναίως. Εἰ οὖν θέλεις πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὸν σώζειν, καὶ ὡς ἅγιον βλέπειν, τὰ τρία ταῦτα φύλαξον· μὴ ἀπαιτεῖν τὰ πρὸς θερα-

A Cave autem ne aliquod patiaris detrimentum ex multa lætitia et compunctione, neve hæc proprio labori, non autem gratiæ divinæ attribuas, et auferantur a te, ac multa querens in oratione, nihil invenias, et scias quantum donum amiseris. Utinam, Domine, nunquam spoliemur tua gratia! Attamen, frater, si hoc tibi acciderit, conjice in Deum infirmitatem tuam, et surgens, extensis manibus precare sic loquens : « Domine, miserere mei peccatoris, et infirmi, et miserrimi, et mitte in me tuam gratiam, non patiens me tentari supra id quod possum. Vide, Domine, in quantam animi dejectionem, in quas cogitationes me induxerint multa peccata mea. Ego, Domine, etiamsi voluero, obstantibus dæmonibus meaque præsumptione, privationem tuæ consolationis æstimare non valeo : scis enim contra istos adversarios militandum esse iis qui tuam voluntatem fervide sectantur. Ego vero illorum voluntatem quotidie adimplens, quomodo eorum tentationibus obsistam ? Tentor, heu ! semper a propriis peccatis. Et nunc, Domine mi, Domine, si sit voluntas tua et mea utilitas, revertatur gratia tua in famulum tuum, ut eam videns gaudeam in compunctioe et ploratibus, illuminatus hæc luce semper coruscante, me diligenter defendens ab impuris cogitationibus, et omni nequitia, quotidianisque peccatis in quæ sciens et nesciens, verbo et opere, delabor, plenamque in te confidentiam hauriens ex tribulationibus quas servo tuo quotidie suscitant cum dæmones tum homines, et ex infirmitate propriæ voluntatis, ratus omnia cooperari in bonum diligentibus te, Domine ; nam tu dixisti, Domine : « Qui petit, accipit, et qui quærit, invenit, et pulsanti aperietur »²⁷. » Præterea, omnia quæcumque Deus suggeret animo tuo, perseveranter efflagita, non remissus acedia, et Deus optimus non tibi deerit.

141. Cellulam quam a superiore accepisti ab initio, retine usque ad finem. Quod si propter vetustatem aut ruinam ejus fortuitam mente perturberis, dolorem tuum exprimens, superiori humiliter rem expone. Si te exaudiat, gaude ; si non, nihilominus gratias age, memor tui Domini, qui non habebat ubi caput reclinaret²⁸. Si enim his terve aut quater circa illud superiori molestus fueris, nascetur nimia libertas, deinde diffidentia, ac demum despectus. Si ergo vis quietam tranquillamque degere vitam, nulla unquam corporis commoda postules a superiore : non hoc enim ab initio promisisti, sed ab omnibus despici et contemni, juxta præceptum Domini, te generose perlaturum esse. Si vis igitur fiduciam et amorem erga illum servare, eumque ut sanctum habere, tria hæc custodi : ne petas quæ ad corporis curam pertinent, ne nimiam habeas libertatem, nec

²⁷ Matth. vii, 8. ²⁸ Matth. viii, 20.

frequentem illum visita, ut quidam factitant, quasi medicinam apud eum quærentes: hoc enim non est monachicum, sed humanum. Non condemno autem, si non celaveris illum omnes cogitationes tibi succurrentes: si enim hoc observaveris, sine turbine trajicies vitæ mare, et Patrem, qualiscunque sit, ut sanctum habebis. Quod si Patrem tuum in ecclesia consultum iveris circa directionem conscientiæ, et alium inveneris qui te prævenierit ob eandem vel aliam rationem, et hujus gratia tu paulisper procrastinaveris, ne aegre feras, nec aliquid tibi molestum illi esse reputes; sed seorsim stans junctis manibus, donec ille finierit, tuque accersitus fueris. Solent enim Patres ita erga nos agere, forsitan etiam ultro, ad probationem nostram et præcedentium peccatorum expiationem.

142. Jejuna tres quadragesimas: in magna quidem biduum jejunas perage, propter magnum festum, exceptis Sabbato et Dominica: in duabus aliis, alterno die. Cæteris autem anni diebus, semel in die comede, præter Sabbatum, Dominicam et festa, sed non usque ad satietatem.

143. Stude signum utilitatis fieri omnibus fratribus, ad omnem virtutem, humilitatem et mansuetudinem, misericordiam et obedientiam etiam erga minimos, iræ et concupiscentiæ temperantiam, paupertatem et compunctionem, bonitatem et simplicitatem, candorem morum, segregationem a cunctis hominibus, visitationem infirmorum, afflictorum consolationem. Neminem ope tua indigentem repelle, ut Deo intimus fias: melior est enim amor precibus. Compatiens esto omnibus, sine vana gloria, sine nimia libertate, non amans arguere, nihil rogans superiorem aut aliquem inferiorum; reverentiam erga omnes presbyteros serva, attentionem in oratione, habitum in affectatum, et benevolentiam erga omnes ostende. Ne propter gloriam studeas curiose scrutari Scripturas. Oratio enim cum lacrymis et gratiæ illustratio omnia hæc te docebit. Itaque interrogatus de aliquo officiorum, magna cum humilitate, ex tua vita, tanquam ex aliena, haustam actionum divinarum disciplinam, adjuvante gratia, doce, a vanæ gloriæ cogitatione, quæcunque sit, alienus, solamque proximi utilitatem intendens. Juvamen in confessione quærentem a te ne repellas, sed recipe culpas ejus, quæcunque sint, super ipso fundens lacrymas ac preces: hæc enim sunt signa amoris perfectæque compassionis. Et ad te venientem ne repellas timens, ne istiusmodi culparum auditio tibi noceat; gratia enim adjuvante, nullum patieris detrimentum. Cæteroquin (ne ledantur mihi, in loco secreto id dicere oportet), etsi forte in offensam cogitationis labaris, ut homo (si enim tibi gratia auxiliatur, id tibi non occidet), nonne edocli sumus quærere, non quod nostra, sed quod aliorum refert, ut salvi fiant. Sicut antea diximus, vitam serva tranquillam et pauperem, ac teipsum

ἀπειλῶν, καὶ μὴ παρήσειάζεσθαι, καὶ μὴ συχνάζειν πρὸς αὐτὸν οἷά τινες πάσχουσι, ὡς εἶθον θεραπεύμενοι παρ' αὐτοῦ, οὐ μόνιμον δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἀνθρώπινον. Οὐ κατακρίνω δὲ καὶ τὸ μὴ κρύπτειν ἀπ' αὐτοῦ πάντα λογισμὸν ἐπισηραχόμενόν σοι· εἰ γὰρ ταῦτα φυλάξεις, ἀκυμάντως διέλθῃς τὴν τοῦ βίου θάλασσαν, καὶ τὴν Πατέρα, οἷος κἄν ἐστιν, ἅγιον ἡγήσῃ. Ἐάν δὲ προσελθὼν ἐπερωτῆται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὁν Πατέρα χάριν λογισμοῦ, εὐρήσεις ἕτερόν σε προλαβόντα, χάριν τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἢ καὶ ἑτέρας τινός, καὶ ἕνεκεν τούτου σε παρεωραμένον πρὸς μικρὸν, μὴ δυσχεράνης, μίτη τι ἐναντίον λογισμῶν· ἀλλὰ ἰδίως ἴστασο τὰς χεῖρας ἔχων δεδεμένως, μέχρι τῆς αὐτοῦ συμπληρώσεως, καὶ τῆς σῆς προσκλήσεως. Κιῶθει γὰρ τοῦτο παρὰ τῶν Πατέρων, ἴσως καὶ ἐκούσιως πρὸς δοκιμασίαν καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν προσημαρτημένων, ἡμῖν γίνεσθαι.

ρμβ'. Νηστεύειν δὲ τὰς τρεῖς τεσσαρακοστὰς τῆ μὲν μεγάλη διπλᾶς, ἅπαρ μεγάλης ἑορτῆς· ἐκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς· ταῖς δὲ δυσὶν ἑτέροις, παρὰ μίαν. Τὰς δὲ ὑπολοίπους ἡμέρας τοῦ χρόνου, ἅπαρ τῆς ἡμέρας ἐσθίειν, ἐκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, καὶ ἑορτῆς· ἀλλ' οὐκ εἰς κόρον.

ρμγ'. Σπούδασον δὲ τύπον ὠφελείας πάση τῇ ἀδελφότητι γενέσθαι σε, πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν, ταπεινωσὶν τε καὶ πραότητα, ἐλεημοσύνην τε καὶ ὑπακοὴν μέχρι καὶ τῶν εὐτελεστάτων, ἀοργησίαν τε καὶ ἀπροσπάθειαν, ἀκτημοσύνην τε καὶ κατάνυξιν, ἀκακίαν τε καὶ ἀπεριεργίαν· ἀπλότητα ἡθους, καὶ ξενιτείαν ἐκ παντὸς ἀνθρώπου, ἀσθενούντων ἐπίσκεψιν, θλιβομένων παραμυθίαν· τὸ μὴ τινα τῶν ὠφελείας τῆς παρὰ σοῦ δευμένων ἀποστραφῆναι, χάριν προσομιλίας Θεοῦ· κρείσσον γὰρ εὐχῆς, ἀγάπης συμπαθῆς τε εἶναι σε πρὸς πάντας, ἀκενόδοξον, ἀπαρήσειαστον, μὴ ἐλεγκτικόν, μὴ ἀπαιτούντά τι τὸν προεστῶτα ἢ τινα τῶν διακονητῶν· τὴν πρὸς τοὺς ἱερεῖς πάντας τιμὴν ἀποσώζοντα· προσοχὴν ἐν τῇ εὐχῇ, καὶ κατάστασιν ἀνεπιτήδευτον, καὶ ἀγάπην πρὸς πάντας ἐπιδείκνυσθαι. Μὴ ἕνεκεν ὀδύνης σπουδάζειν περιεργάζεσθαι, καὶ ἐρευνᾶν τὰς Γραφάς. Ἢ γὰρ εὐχὴ ἢ μετὰ δακρύων, καὶ ἢ ἐκ τῆς χάριτος ἑλλαμψίς, ταῦτά σε διδάξει. Ἰκριστώμενος τοίνυν περὶ τινος τῶν προσελθόντων, μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως ἐκ τοῦ σοῦ βίου, ὡς ἐξ ἄλλου, τὰ τῶν ἐνθέων πράξεων, χορηγούσης τῆς χάριτος διδάσκει, ἀκενοδόξῳ λογισμῷ, ὅστις ἂν καὶ τύχη, ὠφελείας ὀρεγόμενος. Καὶ περὶ λογισμοῦ τὸν ζητοῦντα ὠφελιθῆναι ἀπὸ σοῦ μὴ ἀποστραφῆς· ἀλλ' ἀνάδεξαι τὰ αὐτοῦ σφάλματα οἷα καὶ ὄσιν, ὑπὲρ αὐτοῦ κλαίων καὶ εὐχόμενος· τεκμήριον γὰρ ὑπάρχει καὶ ταῦτα ἀγάπης καὶ τελείας συμπαθείας· καὶ μὴ χάριν τοῦ μὴ βλαθῆναι ὑπὸ τῆς ἀκροάσεως τῶν τοιούτων, ἀπίσθη τὸν προσελθόντα· τῆς χάριτος γὰρ συνεργούσης, οὐδὲν βλαθῆσθαι· πλὴν διὰ τὴν τῶν πολλῶν βλάβην, ἐν τόπῳ ἀποκρύφῳ τοῦτο δεῖ εἰπεῖν· κἄν τάχα καὶ προσβολὴν λογισμοῦ ὡς ἀνθρώπος ὑποστῆς· ἐάν γὰρ κεχαριτωμένως ἦς, οὐδὲ τοῦτο πείσῃ. Καὶ γὰρ διδασκόμεθα μὴ τὸ ἑαυτῶν ζητεῖν, ἀλλὰ τὸ τῶν ἑτέρων, ἵνα σωθῶσι. Καθὼς δὲ προείπομεν, φυλάττειν σε δεῖ

ἀπράγμονα βίον καὶ ἱκτῆμονα· καὶ ἑαυτὸν τότε λογίσῃ ἐνεργούμενον ὑπὸ τῆς χάριτος, ὅταν ἀμαρτωλότερον πάντων ἀνθρώπων ἐν ἀληθείᾳ ἔχη· τοῦτο δὲ ὅπως γίνεται οὐκ ἔχω λέγειν, ὁ Θεὸς οἶδεν.

ρμδ'. Τὰς δὲ ὥρας τῆς ἀγρυπνίας, ὀφείλεις ἀναγινώσκειν μὲν ὥρας δύο, καὶ δύο εὐχεσθαι ἐν κατανύξει μετὰ δακρύων, καὶ κινύνα οἷον βούλει, καὶ ψαλμοὺς, εἰ βούλει, τοὺς δώδεκα, καὶ τὸν ἄμωμον, καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγίου Εὐστρατίου· ταῦτα ἐν ταῖς μεγάλαις νυξίν. Ἐν δὲ ταῖς μικραῖς, συντομωτέραν τὴν ἀκολουθίαν, κατὰ τὴν παρεχομένην σοι παρὰ Θεοῦ δύναμιν· ἀνευ γὰρ αὐτοῦ οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν κατορθοῦται, καθὼς φησὶν ὁ Προφήτης· Παρὰ Κυρίου τὰ διαβήματα ἀνθρώπου κατευθύνεται· καὶ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος εἰπόντος· Ἐχωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἄνευ δὲ δακρύων μηδέποτε κοινωνήσης.

ρμε'. Ἐσθίειν δὲ τὰ παρατιθέμενά σοι οἷά εἰσιν. Ὅμοιωσ καὶ οἶνον μετὰ ἐγκρατείας ἀγογγύστως· εἰ δὲ καὶ κατὰ μόνας κάθη δι' ἀσθένειαν, ἀμὰ λάχανα μετὰ ἐλαιῶν. Ἐάν τις τῶν ἀδελφῶν βρώσιμόν τι πέμψῃ σοι, δέξαι μετ' εὐχαριστίας καὶ ταπεινώσεως ὡς ξένος· καὶ ἐξ αὐτοῦ μετάλαβε, εἴ τι δ' ἂν ἔστι· καὶ τὸ περιλειφθὲν ἀπόστειλον ἐτέρῳ ἀδελφῷ, πτωχῷ καὶ εὐλαβεῖ. Ἐάν τις καλέσῃ σε εἰς παράκλησιν, ἐκ πάντων τῶν παρατιθεμένων σοι μετάλαβε, πρὸς μικρὸν δὲ, κατὰ τὴν ἐντολήν, τὴν ἐγκρατείαν φυλάττων. Ἀνιστάμενος δὲ, βαλὼν μετάνοιαν ἐν ἤθει ξένου καὶ πτωχοῦ, τὴν εὐχαριστίαν αὐτῷ ἀπόνεμε λέγων· Ὁ Θεὸς, Πάτερ ἅγιε, τὸν μισθὸν δώῃ σοι. Πρόσεχε δὲ μὴ λαλήσῃς τι, κἂν τάχα καὶ ὠφέλιμον εἴη.

ρμς'. Εἰ δὲ καὶ τις τῶν ἀδελφῶν θλιβῆις, ἢ παρὰ τοῦ προεστῶτος, ἢ τοῦ οἰκονόμου, ἢ τινος ἐτέρου, ἔλθῃ πρὸς σέ, παραμύθησαι αὐτὸν οὕτως· Πίστευσον, ἀδελφε, πρὸς δοκιμὴν σοι τοῦτο γέγονε· κάμοι γὰρ διαφόρως τοῦτο συνέβη, καὶ ἐκ μικροψυχίας ἐλυπούμην· ἐπεὶ δὲ ἐπληροφορήθην πρὸς δοκιμὴν ταῦτα εἶναι, φέρω εὐχαρίστως. Καὶ σὺ τοίνυν οὕτως ποίει· καὶ μᾶλλον εὐφρανθήσῃ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις θλίψεσι. Εἰ δὲ καὶ πρὸς λαιδορίας τραπή, μηδ' οὕτως ἀποστραφῆς, ἀλλ' ὡς ἂν ἡ χάρις ἐπιχορηγήσῃ σοι, παραμύθησαι αὐτόν. Πολλὰ γάρ εἰσι διακρίσεις, καὶ ὡς νοεῖς τὴν τοῦ ἀδελφοῦ κατάστασιν καὶ τοὺς αὐτοῦ λογισμοὺς, συνέρχου αὐτῷ, καὶ μὴ ἀφῆς ἀθεράπευτον αὐτὸν ἀπελθεῖν.

ρμς'. Ἀσθενοῦντι δὲ ἀδελφῷ, εἰ συμβῆ σοι, μὴ ἐπισκέψασθαι μέχρι πολλοῦ, δεῖ σοί τι πρῶτα ποιεῖν, δηλῶν καὶ τοῦτο, ὅτι. Πίστευσον, Πάτερ ἅγιε, σήμερον ἔμαθον περὶ τῆς νόσου, καὶ αἰτοῦμαι συγχώρησιν. Εἶθ' οὕτως ἀπελθὼν μετάνοιάν τε βαλὼν, καὶ εὐχῆς γενομένης, οὕτως εἰπὲ αὐτῷ· Πῶς ὁ Θεὸς ἐβοήθησέ σοι, Πάτερ ἅγιε; καὶ καθεσθεις δεδεμέναις ταῖς χερσὶ, σιώπα. Εἰ δὲ καὶ ἄλλοι εἰσὶ παραγενόμενοι, ἐπισκέψεως χάριν, πρόσεχε μὴ προσομιλήσῃς τι, ἢ γραφικόν, ἢ φυσιολογικόν· μάλιστα μὴ ἐρωτώμενος· ἵνα μὴ ὑστερον θλιβῆς. Τοῦτο γὰρ ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει τοῖς ἀπλουτέροις τῶν ἀδελφῶν.

⁴⁹ Psal. xxxvi, 25. ⁵⁰ Joan. xv, 5.

tunc reputa sub gratiæ beneficio agentem, cum majorem omnibus hominibus peccatorem te sincere habebis : id autem quomodo fiat, dicere non valeo, Deus scit.

144. Quoad horas vigiliæ, debes legere duas horas, et duas precari cum compunctione et lacrymis, recitando quodlibet Officium canonicum, et psalmos, si vis, duodecim, et Marianam globulorum a moni coronam, et sancti Eustrathii orationem : hæc in longis noctibus. In brevibus autem, brevius sit Officium, pro viribus tibi a Deo suppeditatis : sine Deo enim nihil boni peragitur, ut ait Propheta : « Apud Dominum gressus hominis diriguntur ⁴⁹. » Et ipse Salvator dixit : « Sine me nihil potestis facere ⁵⁰. » — Sine lacrymis ne unquam ad communionem accedas.

145. Comede cibos tibi oblatos, quicumque sint : pariter et vinum bibe cum temperantia et sine murmuratione ; et si solus remanseris ob infirmitatem, cruda comede legumina cum oleo. Si quis fratrum tibi cibum aliquem miserit, accipe cum gratitudine atque humilitate tanquam hospes, et de illo assumpta quantulacunque parte, reliquum mitte alteri fratri mendico et pio. Si quis ad mensam suam te vocaverit, ex omnibus tibi oblatis accipe aliquid, etsi parum, juxta præceptum, temperantiam servans. Surgens autem, cum reverentia signo more hospitis et mendici, grates illi age dicens : « Deus, frater sancte, mercedem tibi rependat. » Cave autem ne quid effulias, etiamsi forte utile foret.

146. Si quis fratrum vexatus sive a superiore, sive ab œconomō, sive ab aliquo alio, te adierit, ita eum solare : « Habe fiduciam, frater. Ad probationem hoc tibi evenit ; nam ipsi mihi hoc utiliter contigit, et prius quidem præ pusillanimitate ægre ferebam ; postquam vero mihi persuasi hæc ad probationem esse, suffero cum gratiarum actione. Et tu fac similiter, et potius lætare de hujusmodi tribulationibus. » Si ad convicia convertatur, non ideo illum rejice, sed prout tibi gratia suggeret, cum consolare : multi enim sunt varii modi. Quales igitur noveris esse fratris dispositiones et cogitationes, te ipsi accommoda, nec sine illum non sanatum abire.

147. Ægrotanti fratri, si forte ipsum jam diu non visitaveris, aliquid præmittere debes, hoc declarans : « Crede, frater sancte, hodie comperi de tuo morbo, et posco veniam. » Deinde profectus, cum reverentia facta oratione, dic illi : « Quomodo Deus tibi auxiliatus est, frater sancte ? » et sedens junctis manibus siletō. Si alii sint assidentes visitationis causa, cave ne quid loquaris sive de litteris sive de scientiis naturalibus, præsertim si non interrogaris. Ne tandem fias molestus ; hoc enim plerumque accidit simplicioribus fratribus.

148. Cum piis fratribus si contingat tibi prandere, de omnibus indiscriminatim oportet te manducare, quæcunque sint. Si quis prohibuit ne piscem aut quidvis aliud comederes, tibi autem hæc offerantur, tunc, si sub manu habeas eum qui prohibuit, pete ab ipso veniam de illis comedendis; si vero absit, aut scias eum hoc tibi non condonare, illos autem scandalizare nolis, post prandium eum ei expone, postulans veniam. Quod si neutrum velis melius tibi est illos non adire; duo enim ueraberis: scilicet inanis gloriæ dæmonem fugies, hosque a scandalo et molestia liberabis. Si pinguiores sint cibi, serva Regulam; melius est tamen etiam de his omnibus paululum sumere. Pariter cum alicubi invitatus fueris, juxta Apostoli præceptum, de omnibus tibi oblatis comede sine ullo discrimine propter conscientiam.

149. Si, te peragente in tua cellula orationem, pulset aliquis jannam, ei aperi. Et sedens colloquere humiliter, si quid tibi proponat ad utilitatem conducens; et si qua molestia gravetur, stude verbo vel opere illum sanare. Eo autem recedente, tu janua clausa resumptam orationem absolute: nam æquanda est reconciliationi cura aduentium (22). De sæcularibus vero consulentem non ita excipe, sed non nisi absoluta oratione alloquere.

150. Dum oras, si quis terror, aut strepitus, aut fulgor quasi luminis, aut quidquam aliud supervenerit, tu ne turberis, sed tenacius in oratione persevera: nam a dæmonibus suscitatur commotio, et fremitus, et distractio, ut animo deficiens orationem omittas, et hoc deinceps in consuetudinem deveniente, captivum te sub manu habeant. Si vero tibi orationem peragenti aliud affalgeat lumen de quo loqui non valeo, tibi que fiat anima gaudio exultans, et perfectionis desiderium, et lacrymarum effusio cum compunctione, hic agnosce Dei visitationem et auxilium: et si diu perseveraverit, te nihilominus humilia eo quod nihil perfecteris ex hac lacrymarum continuitate, quod mentem tuam ad aliquid carnale ducturum est. Orationem vero cave ne relinquas ob inimicorum formidinem; sed, sicut puer quibusdam laniis territus in ulnas matris patrisve aufugiendo tales removel terrores, sic et tu per orationem ad Deum currens hujusmodi timorem fugies.

151. Si te in cella sedentem aliquid frater veniens interroget circa pugnam carnalem, ne illum repellas, sed cum compunctione quæ tibi gratia suggeret et quæ ex tua experientia didicisti, hæc illi ad ipsius utilitatem communica eumque sic libera. Egredientem autem reverenter salutans,

(22) Id est, sicut interrumpenda est oratio, ipsaque altaris oblatio, ut cum fratre reconcilieris, ita etiam ut ejus salutis curam geras.

ρη'. Μετ' εὐλαβῶν ἀδελφῶν εἰ συμβῆ ἑστιαθῆναι, τῶν προκειμένων ἀδιακρίτως χρή σε μεταλαμβάνειν, εἴ τι δ' ἂν ᾧσιν. Ἐὰν δὲ ἐντολήν τινος ἔχῃς, ἢ ἰχθύος ἢ ἑτέρου οἴου μὴ μεταλαβεῖν, εἰς δὲ παρατιθέμενα, εἰ προχείρως ἢ ὁ τὴν ἐντολήν δοῦς, ἀπελθὼν πείσον αὐτὸν συγχωρῆσαι σοὶ τοῦ μεταλαβεῖν. Εἰ δὲ οὐ πάρεστιν, ἢ καὶ γινώσκεις μὴ συγχωρεῖν σοι, καὶ πάλιν αὐτοῦς οὐ βούλει σκανδαλίσαι, μετὰ τὴν ἐστίασιν, ἀνάθου αὐτῷ τὰ τῆς πράξεως, αἰτῶν συγχώρησιν. Εἰ δὲ ἐκ τούτων ἰουδέτερον βούλει, κρεῖττόν σοι μὴ ἀπελθεῖν πρὸς αὐτούς· δῶν γὰρ καρδανεῖς, καὶ τὸν τῆς κενοδοξίας δαίμονα ἐκφεύξῃ, καὶ αὐτοῦς σκανδάλου καὶ θλίψεως ἀπαλλάξῃς. Εἰ δὲ τῶν παχυτέρων εἰς, φύλαξον τὸν κανόνα. Κρεῖσσον δὲ καὶ ἐπὶ αὐτῶν ἐκ πάντων μικρὸν μεταλαβεῖν. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ παρακλήσεώς τινος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον νομοθετοῦντα πᾶν τὸ παρατιθέμενον ἐσθίειν, μηδὲν ἀνακρίνοντας διὰ τὴν συνείδησιν.

ρηθ'. Ἐὰν ποιῶντός σου ἐν τῷ κελλίῳ σου τὴν εὐχὴν, κρούσῃ τις τὴν θύραν, ἀνοιξον αὐτῷ. Καὶ κλίσεθεις ὁμίλησον μετὰ ταπεινώσεως, εἴ τι δ' ἂν προσβάλλῃ τῶν συντεινόντων εἰς ὠφέλειαν· καὶ εἰ ὑπὸ θλίψεως ἐστὶ βεβαρημένος, σπουδάσον ἢ ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ θεραπεῦσαι αὐτόν. Καὶ πάλιν αὐτοῦ ἀναχωροῦντος, κλείσας, ἐπαναλαδόμενος τὴν εὐχὴν ἐπιτέλει. Καὶ γὰρ ὁμοίως τῆς καταλλαγῆς ὑπάρχει καὶ ἡ θεραπεία τῶν προσιόντων. Οὐκ ἐπὶ κοσμικῶν δὲ οὕτως δεῖ ποιεῖν· ἀλλὰ πληροῦντας τὴν εὐχὴν οὕτως αὐτῷ ὁμιλεῖν.

ρη'. Εὐχομένου δὲ σου, εἰ δειλία τις ἢ κτύπος, ἢ ὡς φῶς ἐπιλάμψῃ, ἢ ἄλλο τι γένηται, σὺ μὴ θροηθῆς, ἀλλὰ μάλλον ἐκτενέστερον τῇ προσευχῇ καρτέρησον· ταραχὴ γὰρ γίνεται δαιμονική, καὶ φρίκη, καὶ ἔκστασις, ὅπως χαυνωθείς τὴν εὐχὴν ἔασης· καὶ λοιπὸν ἐν ἔξει τούτου γενομένου, ὑποχείριόν σε λάβωσι. Εἰ δὲ τὴν εὐχὴν ἐκτελοῦντος, ἕτερον φῶς ἐπιλάμψῃ σοι, ὅπερ ἀδυνατῶ φράσαι, χαρᾶς τε πλήρης ἡ ψυχὴ γένηται, ἐπιθυμία τε τῶν κρεῖττόνων, καὶ δακρύων ἐπίβροια μετὰ κατανύξεως, γίνωσκε θεῖαν ἐπισκοπὴν εἶναι καὶ ἀντιληψίην τοῦτο· καὶ εἰ ἐπιμίνῃ μέχρι πολλοῦ, διὰ τὴ μὴ τι πλεον σοὶ γενέσθαι ἐκ τῆς τῶν δακρύων συνεχῆς, αἰχμαλιώτισον τὸν νοῦν σου εἰς τι τῶν σωματικῶν, καὶ ἐν τούτῳ ταπεινωθῆσῃ· τὴν δὲ εὐχὴν πρόσχε μὴ ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν ἐκφροθήσει καταλείψαι. Ἄλλ' ὡς περ παῖς ὑπὸ τινων μορμολυκεῖων δεδιττόμενος ὑπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς προσφεύγων, τὸν τούτων ἀπωθεῖται φόβον, οὕτω καὶ σὺ διὰ τῆς εὐχῆς, πρὸς τὸν Θεὸν ἀναδραμών, τὸν τούτων φόβον διαφεύξῃ.

ρηθ'. Ἐὰν καθεζομένου σου ἐν τῷ κελλίῳ, ἀδελφός τις ἐλθὼν ἐρωτήσῃ σοι περὶ σαρκικοῦ πολέμου, μὴ ἀποστρέψῃς τὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ μετὰ κατανύξεως, ἐξ ᾧν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐπιχορηγῆται σοι, καὶ ὁ ἐκ πράξεως κέκτησαι, ὠφέλησον αὐτόν, καὶ οὕτως ἀπόλυτον. Ἐξερχομένου δὲ, βαλὼν μετάνοιαν πρὸς αὐ-

τὸν, εἰπέ· Πιστεύσον, ἀδελφε, ἐλπίζω εἰς τὴν φι-
λανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι φεύξεται ἀπὸ σοῦ
ὁ τοιοῦτος πόλεμος, μόνον μὴ ὑπενδύσῃς, ἢ χαι-
νωθῇς. Ἐξελθόντος δὲ αὐτοῦ, ἀναστὰς καὶ
ἀνατυπωσάμενος τὴν αὐτοῦ πολέμον, ἐπάρας τὰς
χεῖρας μετὰ δακρῦων πρὸς τὸν Θεὸν ἐν στεναγμοῖς
ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ δεήθητι λέγων· Κύριε ὁ Θεὸς, ὁ
μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς οἶδας,
καὶ συμφέρει τῷ ἀδελφῷ τούτῳ, αἰκονόμεσον. Καὶ ὁ
Θεὸς, ὁ γινώσκων αὐτοῦ τὴν πρὸς σὲ πίστιν, τὴν
δὲ σὴν ἐξ ἀγάπης συμπάθειαν καὶ εἰλικρινὴ ὑπὲρ
αὐτοῦ εὐχὴν, κουφίσει τὸν τούτου πόλεμον.

ρβ'. Ταῦτα δὲ πάντα ἐπιτήδεια εἰσιν, ἀδελφε,
πρὸς κατάνυξιν, καὶ δεῖ μετὰ συντετριμμένης καρ-
δίας, ὑπομονῆς τε καὶ εὐχαριστίας ἐπιτελεῖν, δα-
κρῶν ὄντα αἶτια καὶ καθαιρετικὰ παθῶν, καὶ τῆς B
τῶν οὐρανῶν πρόξενον βασιλείας. Βιαστῶν γάρ ἐστιν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ βιασταὶ ἀρπάξουσιν
αὐτήν. Καὶ γὰρ εἰ ταῦτα κατορθώσεις, τῶν παλαιῶν
εὐθῶν τελείως ἐκστήσῃ· ἴσως καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ
λογισμοῦ προσβολῶν· πέφυκε γὰρ ὑποχωρεῖν τῷ
φωτὶ τὸ σκότος, καὶ τῷ ἡλίῳ ἡ σκιά. Καὶ γὰρ εἰ
τούτων ἀμελήσῃ τις κατ' ἀρχάς, χαινωθῶν τὴν λογι-
σμὸν περίεργος γενόμενος, τῆς χάριτος στερεῖται,
καὶ τότε εἰς πάθη κακῶν ἐμπεσὼν, γινώσκει τὴν
ἰδίαν ἀσθένειαν, δεύειας πληρούμενος. Οὐ δεῖ δὲ καὶ
τὸν κατορθούντα, ἐξ ἰδίου κόπου τοῦτο λογίζεσθαι,
ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος· προκαθαίρειν δὲ δεῖ
ἑαυτὸν κατὰ τὸν εἰπόντα· Καθαρτέον πρῶτον, ἔπειτα
τῷ καθαρῷ προσμιλητέον. Ἐκ γὰρ πολλῶν δακρῶν
τοῦ νοῦ καθαρθέντος, καὶ ἐλλαμψίν τοῦ θείου φωτὸς C
ὑποδεχομένου, ὅπερ ὅλος ὁ κόσμος, εἰ λάθῃ, οὐκ
ἐλαττοῖ, νοερῶς τοῖς μέλλουσιν ἐμφιλοχωρεῖ.

Ἠρωτήθη ποτὲ ὁ ἅγιος καὶ μακάριος οὗτος Συ-
μεὼν, ὁποῖος εἶναι ὀφείλει ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀπεκρίθη
λέγων· Ἐγὼ μὲν οὐκ εἶμι ἅγιος εἶναι ἱερεὺς· πλὴν
ποταπὸς εἶναι ὀφείλει ὁ μέλλων ἱερουργεῖν τῷ Θεῷ,
ἀσφαλῶς ἔγνωκα. Ἐν πρώτοις μὲν, ἀγνὸς οὐ τῷ
σώματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ· καὶ πρὸς τούτοις
ἀμέτοχος εἶναι πάσης ἀμαρτίας. Δεύτερον δὲ ταπει-
νὸς καὶ τῷ ἔξω ἡθελ, καὶ τῷ ἐνδοθεν τῆς ψυχῆς κα-
ταστήματι. Εἶτα ὅτε παρίσταται τῇ ἱερᾷ καὶ ἁγίᾳ
τραπέζῃ, νοερῶς μὲν τὴν Θεότητα, αἰσθητῶς δὲ τὰ
προκείμενα ἅγια ὀρεῖν ὀφείλει ἀναμφιβόλως· οὐ μὴν
δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἐν δόξῃ ἀσράτως παρόντα,
ἐνοικοῦντα κεκτῆσθαι χρεωστεῖ, ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρ- D
δίᾳ γνωστῶς· ἵνα δύνῃται οὕτω μετὰ πρῆξις τὰς
ἐκτετριμμένας προσφέρειν· καὶ ὡς φίλος πρὸς φίλον δια-
λεγόμενος, οὕτω λέγειν· « Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, » δηλούσης τῆς
εὐχῆς, ὡς τὸν φύσει ὄντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἔχων οἰ-
κοῦντα ἐν ἑαυτῷ, μετὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος. Τοιούτους εἶδον πρεσβυτέρους, συγχω-
ρήσατέ μοι, πατέρες καὶ ἀδελφοί.

Ἐλεγε δὲ καὶ τοῦτο, ὡς περὶ τινος ἄλλου, ἑαυτὸν
ὑποκρύβων, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἐκφεύγων,
ὑπὸ δὲ φιλανθρωπίας αὐτοῦ ἑαυτὸν ἀναγκαζόμενος
φανερῶς. Ἦκουσα, φησὶ, παρὰ τινος μοναχοῦ ἱερέως,

die : « Fiduciam habe, frater, spero misericordia
Dei fore ut fugiat a te istiusmodi bellum, modo non te
remittas, nec deficias. » Atque, illo egresso, stans
ac tibi repræsentans ejus pugnam, manusque ad
Deum extendens cum lacrymis et gemitibus, pro
fratre deprecare, dicens : « Domine Deus, qui
non vis mortem peccatoris, prout scis huic fratri
prodesse, disponc. » Et Deus, sciens illius in te
fiduciam, tuamque amicam compassionem et sin-
ceras pro illo preces, allevabit ejus tentationes.

152. Hæc omnia utilia sunt, frater, ad compun-
ctionem, et oportet cum contrito corde, constan-
tia et gratiarum actione illa implere : quippe quæ
lacrymas eliciunt, purgant a cupiditatibus, et ape-
riunt regnum cælorum. Nam « regnum cælorum
vim patitur, et violenti rapiunt illud⁶¹. » Si illa
exsequaris, veterem hominem perfecte exues,
ipsas etiam cogitationis offensas : solent enim
cælere luci tenebræ, et umbra soli. Si quis autem
hæc ab initio negligat, remissa mente curiosus
factus, gratia privatur, et tunc in pravas cupidi-
tates incidens, propriam agnoscit infirmitatem,
timore repletus. Non oportet vero eum qui ea fe-
liciter exsequitur, id suo tribuere labori, sed tan-
tum gratiæ divinæ ; atque seipsum purificare de-
bet, juxta illum qui dixit : Oportet purificari
prius quam cum puro conversari. Multis enim
lacrymis mens purgata et illustrata divino illo
lumine quod, si lotus orbis de eo acceperit, non
minuitur, spiritualiter et affectu in vita futura
vivit.

Interrogatus quadam die sanctus et beatus ille
Simeon qualis esse debeat sacerdos, respondit his
verbis : « Equidem non sum dignus qui sim sa-
cerdos ; attamen qualis esse debeat qui sacri-
ficium Deo est oblaturus, certo novi. Et primo quidem
sanctus, non corpore tantum, sed et anima, et
insuper immunis sit ab omni peccato. Secundo,
humilis, tum exteriori habitu, tum interiori animæ
dispositione. Deinde, cum astat sacrosanctæ
mensæ, spiritu Divinitatem, sensibus autem res
sacras oculis propositas contemplari debet cum
fide non hæsitante. At præsertim eum ipsum qui
est in donis invisibiliter præsens, in corde suo
inhabitantem familiariter habere debet, ut possit
confidenter eum precari, et, quasi amicus amicum
alloquens, ei dicere : « Pater noster, qui es in
cælis, sanctificetur nomen tuum ; » atque oratio-
nis fervore ostendat se in semetipso inhabitantem
habere illum, qui est natura Filius Dei, ac simul
Patrem et Spiritum sanctum. Tales vidi presbyte-
ros, veniam mihi concedite, Patres et Fratres. »

Dicebat adhuc, tanquam de quodam alio (nam
sese occultabat humanamque fugiebat gloriam,
sed sua eum humanitas invitum prodit) : « Audivi
quemdam monachum sacerdotem hoc mihi utpote

⁶¹ Matth. xi, 12.

intimo communicantem : « Nunquam sacrificium obtuli, quin viderim Spiritum sanctum, sicut ipsum vidi in me descendentem, quando super me extendebantur manus, sacerdotalisque consecrationis orationem metropolitā recitabat, et euchologium misero capiti meo impenebatur. » Interrogatus igitur a me quomodo illum tunc vidisset et sub qua forma, respondit : « Simplex erat, nec videri poterat, nisi ut lux ; et cum primum mirarer, videns quod nunquam videram, et mecum cogitarem quidnam hoc esset, dixit ille mihi mystice, quasi linguam sciens : « Egd̄ sic omnes olim prophetas et apostolos, et nunc Dei electos frequenter visito : sum enim sanctus Spiritus Dei. » Cui gloria et virtus in sæcula. Amen.

Ἀθαρήσαντός μοι ὡς προσφιλῆ αὐτοῦ, ὅτι· Οὐδέποτε ἐλειτούργησα, μὴ ἰδὼν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς αὐτὸ εἶδον ἐλθὼν ἐπ' ἐμοί, ὅτε με ἐχειροτόνου, καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ ἱερέως ὁ μητροπολίτης ἔλεγε, τοῦ Εὐχολογίου ἐπιχειμένου τῆ ἀθλίᾳ μου κεφαλῇ. Ἐρωτηθεὶς οὖν παρ' ἐμοῦ πῶς τοῦτο εἶδε τότε, καὶ ἐν ποίῳ εἶδους μορφῇ, εἶπεν· Ἀπλοῦν μὲν καὶ ἀνείδεον, πλὴν ὡς φῶς· καὶ ὡς ἐθαύμαζον κατ' ἀρχὰς ἰδὼν, ὁ οὐδέποτε ἐθεασάμην· καὶ τί ἂν εἴη τοῦτο διαλογιζομένου μου, ἔλεγέ μοι μυστικῶς ἐκεῖνο, ὅσπερ ἐν γνώσει φωνῆς· Ἐγὼ οὖτω πᾶσιν προφήταις, καὶ ἀποστόλοις, καὶ τοῖς νῦν ἐκλεκτοῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἁγίοις ἐπιφοιτῶ· τὸ γὰρ ἅγιον Πνεῦμά εἰμι τοῦ Θεοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

SANCTI PATRIS NOSTRI

SYMEONIS JUNIORIS THEOLOGI

ABBATIS MONASTERII S. MAMANTIS IN XEROCERCO

DE ALTERATIONIBUS ANIMÆ ET CORPORIS

Quæ ex varietate cæli aut aeris, quæque ex elementis, ex cibis, interdum etiam ex demonibus existere in nobis solent,

DISSERTATIO.

Interprete Petro Possino, societatis Jesu presbytero.

Fratres et Patres, debet monachus quæ in anima contingunt alterationes mutationesque, non solum nosse et intelligere, sed etiam causas ipsarum, quales tandem sint, undeque in ipso existant. Aliquando enim subita exoritur animæ lætitia, aliquando simili modo mœstitia ipsam invadit et gravido vehemens. Atque interdum quidem ad compunctionis motum ac sensum facillima est : interdum obælescit, et ad lapidis duritiem riget. Alias rursus mansueta et humilis est, at paulo post vaga mente, cogitationibusque dispersis tum iracunda et rabiosa ad omnes fratres. Et nunc quidem remissa ac languida fit segnisque ad omne opus : alias vero expectata et vigil, ac ad omnem obedientiam prompta, ut etiam circumstantes aut obvios provocet et quasi convicio excitet ad recte agenda. Nonnunquam rursus in seipsam collecta et devota, mox passim effusa ; tum subcontumax ac impudens. Nonnunquam omnium benevole et cum charitate reminiscens, eosque ad se provocans : alias neque illos, neque qui coram adsunt intueri sustinet. Nonnunquam denique contrusa in se ipsam undique et quasi in angustiis suffoca-

tionem patiens, ut vitam etiam recuset. Alias autem in tantum sese dilatans in ipsa quasi exundat lætitiæ vis, ut cohibere seipsam nequeat, quantumvis id conetur.

Hæc natura comparatum est ita fieri circa naturales innovationes animæ et corporis, dum nos pro virili contendimus in exercitio virtutis et mandatorum adimplerione. Verum quemadmodum in hunc modum alteratur anima, ita et mens nostra, consimilique hæc cum illa vicissitudine ac ratione commutatur. Est enim interdum acuta ad intelligendum : acutior et micantior illis quæ intelligentia versat intra se percurrendis et discernendis, celeriter. Nonnunquam ad utrumque lenta et tarda. Ac aliquando quidem eadem velut amens et muta surdaque fit, alias solers quidem et diserta, attentaque et prudens, expeditique consilii, rursus aliquando cæca, aliquando perspicax, acie oculi eo usque acri ac vivida, ut etiam usque ad profunditatem altitudinemque mysteriorum contemplando penetret, pene ultra quam pervenire homini fas est, viam sibi per viam quamdam aperiens. Interdum simplex et ad omnem contemplationis motum